

TARTU ÜLIKOOL
SOTSIAALTEADUSTE VALDKOND
ÕIGUSTEADUSKOND
Karistusõiguse osakond

Liis Tapasia

**AVALIKU KORRA RASKE RIKKUMINE: KOOSSEIS KORRAKAITSESEADUSE
JÕUSTUMISE JÄRGSELT**

Juhendaja: prof. Jaan Ginter

Tartu
2018

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Avaliku korra raske rikkumise koosseis enne korrakaitseaduse jõustumist.....	8
1.1. Kuritahtlik huligaansus kriminaalkodeksis.....	8
1.2. Avaliku korra raske rikkumise koosseis kuni korrakaitseaduse jõustumiseni	11
1.2.1. Objektiivne koosseis	13
1.2.1.1. Avaliku korra rikkumine.....	13
1.2.1.2. Asjasse mittepuutuva personifitseeritud füüsilise isiku rahu rikkumine	17
1.2.1.3. Kvalifitseeriv koosseisutunnus	18
1.2.2. Subjektiivne koosseis	21
2. Avaliku korra raske rikkumine korrakaitseaduse jõustumise järgselt	23
2.1. Korrakaitseaduse väljatöötamine.....	23
2.2. Avaliku korra raske rikkumise koosseis korrakaitseaduse jõustumise järgselt	26
2.2.1. Objektiivne koosseis	27
2.2.1.1. Avalik koht.....	28
2.2.1.2. Avalikus kohas käitumise üldnõuete rikkumine	28
2.2.1.3. Kvalifitseeriva koosseisutunnuse olemasolu	31
2.2.1.4. Asjasse mittepuutuva isiku häirimine või ohustamine	32
2.2.2. Subjektiivne koosseis	39
2.3. Avaliku korra raske rikkumise koosseisu kitsaskohad	39
3. Avaliku korra vastased kuriteod teistes Euroopa riikides.....	43
3.1. Soome	43
3.2. Läti	44
3.3. Leedu	46
3.4. Saksamaa	47
3.5. Ühendkuningriik	49

4. Avaliku korra raske rikkumine kohtupraktikas pärast korrakaitseaduse jõustumist Tartu ja Harju Maakohtu kohtupraktika näitel	54
4.1. Juhtumite arv	54
4.2. Karistusmäär	57
4.2.1. Tingimisi karistus	58
4.2.1. Rahaline karistus	61
4.3. Kolmanda isiku häiritus	62
Kokkuvõte	66
Aggravated Breach of Public Order: Influence of the Law Enforcement Act	69
Kasutatud materjalid	74

Sissejuhatus

Õigusriigi üks alustalasid on kahtlemata õigusselguse põhimõte. Selleks, et saaksime õigusnormi õigesti kohaldada, peab olema selge, mis on selle normi järgi karistatav tegu, millist väärtust soovitakse normiga kaitsta ning millised elemendid kuuluvad normi objektiivsesse ja subjektiivsesse koosseisu. Ka õiguskantsler on juhtinud tähelepanu õigusselguse põhimõttele ning probleemile, mis tekib määratlemata õigusmõistete kasutamisel. Eriti ettevaatlik tuleks olla määratlemata õigusmõistete kasutamisega karistusõiguse valdkonnas, sest kasutades erinevaid tõlgendusvõimalusi võib koosseisu avamisel jõuda erinevate tulemiteni.¹

Juhul, kui seadusandja ei ole suutnud normi piisavalt täpselt sõnastada, siis saavad õigusnormi kohaldajad, kelleks on ennekõike kohtud, tõlgendamisega normi selgust suurendada. Paraku tuleb ette ka olukorda, kus kohtud on tõlgendamisega hoopis normi selgust ja arusaadavust hägustanud. Selline olukord tekib siis, kui näiteks Tallinna Ringkonnakohus ja Tartu Ringkonnakohus annavad normile erisuguse tõlgenduse.²

Sarnane olukord tekkis ka töö sisuks oleva avaliku korra raske rikkumise sätte tõlgendamisel. 01.07.2014 jõustunud korrakaitseaduse³ (edaspidi KorS) eelselt oli avaliku korra raske rikkumisena käsitletav rahu või avaliku korra rikkumine. Riigikohtu tõlgenduste kohaselt pidi teo kvalifitseerimiseks avaliku korra raske rikkumisena olema lisaks muudele objektiivse koosseisu tunnustele tuvastatud ka asjasse mittepuutuv füüsiline isik, kelle õigusrahu teoga häiriti.⁴ Kuni korrakaitseaduse jõustumiseni oli kohtupraktika avaliku korra raske rikkumise osas ühtne.

Aastal 2015 registreeriti Eestis 432 avaliku korra rasket rikkumist, mida oli üle kahe korra rohkem kui aastal 2014. Maakondade lõikes oli KarS § 263 järgi kvalifitseeritavaid tegusid aastal 2015 kõige rohkem Tartumaal, kus selliseid tegusid registreeriti aasta jooksul enam kui kolm korda rohkem kui aasta varem, samas jäi Harjumaal registreeritud tegude arv võrreldes eelneva aastaga praktiliselt muutumatuks.⁶ Avaliku korra raksete rikkumiste arv suurenes üle-eestiliselt veelgi aastal 2016, mil registreeriti kokku 1147 KarS § 263 järgi kvalifitseeritavat tegu, mida oli peaaegu kolm korda rohkem kui aasta varem. Aastal 2016 registreeriti Harjumaal

---

¹ Parrest, N. Õigusselgusest õiguskantsleri töös. – Õiguskeel 2008/1

² Lõhmus, U. Põhiseaduslik õigusselguse põhimõte. – Õiguskeel 4/2015

³ Korrakaitseadus.- RT I, 22.03.2011, 4...RT I, 02.12.2016, 6

⁴ RKKKo 3-1-15-07, p 14

⁶ Kuritegevus Eestis 2014. Kriminaalpoliitika uuringud 20. Tallinn: Justiitsministeerium 2015, lk 105. – Arvutivõrgus: http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/kuritegevuse_at_2015_0.pdf (25.03.2018)

enam kui kaheksa korda rohkem avaliku korra raske rikkumise juhtumeid kui aasta varem.⁷ Seega võib eeldada, et aastal 2015 registreeriti ja menetleti Tartu ja Harjumaal sarnase sisuga tegusid erinevate reeglite järgi, kuid aastaks 2016 oli menetluspraktika ühtlustunud.

Sellise muutuse põhjuseid võib otsida seadusandluses tehtud muudatustest. Nimelt jõustus 01.07.2014 korrakaitseadus ning sellest tulenevalt tehti muudatusi ka karistusseadustikus⁸ (edaspidi KarS). 01.01.2015 jõustunud karistusseadustiku redaktsiooniga muudeti nii avaliku korra rikkumise (KarS § 262) kui avaliku korra raske rikkumise (KarS § 263) normide sõnastust. Kui varasem KarS redaktsioon sätestas vastutuse rahu või avaliku korra rikkumise eest, siis korrakaitseaduse jõustumise järgne KarS redaktsioon sätestas vastutuse avalikus kohas käitumise üldnõuete rikkumise eest. Avalikus kohas käitumise nõuded tulenevad KorS §-st 55, seega muutusid KarS §§ 262 ja 263 blanketseteks.

Avaliku korra raskete rikkumiste hüppeline tõus KorS-i jõustumise järgselt oli tingitud erinevate piirkondade kohtute erinevast arusaamast KarS § 263 koosseisu elementidest. Ka kriminaalpoliitika analüüsi kohaselt on avaliku korra raske rikkumise järgi kvalifitseeritavate kuritegude hüppeline tõus seletatav menetluspraktika muutusega. Selle muutuse tagajärjel registreeritakse avalikus kohas toime pandud vägivallakuritegusid kehalise väärkohtlemise asemel avaliku korra raske rikkumisena.⁹ Sellise olukorra tekitas omakorda korrakaitseaduse jõustumisega osaliselt omaks võetud seisukoht, mille kohaselt on avaliku korra raske rikkumise koosseis muutunud ning KorS jõustumise järgselt piisab avaliku korra raske rikkumise koosseisu täitmiseks asjaolust, et tegu on toime pandud avalikus kohas ning erinevalt varasemalt kehtinud arusaamast ei ole enam tarvis tuvastada asjasse mittepuutuvat füüsilist isikut, keda teoga häiriti.

Riigikohtu kriminaalkolleegium võttis kogu koosseisu kaasates 02.06.2017 vastu praktikat ühtlustava lahendi 3-1-1-15-17, mille kohaselt leidis, et KorS jõustumise järgselt on vastupidiselt kohtupraktikas järgitud tavale endiselt tarvis obligatoorselt tuvastada asjasse mittepuutuv personifitseeritud füüsiline isik ning isiku vastutusele võtmiseks ei piisa üksnes faktist, et tegu on toime pandud avalikus kohas.¹⁰ Siiski ei olnud Riigikohtu otsus üksmeelne ning eriarvamusele jäid kaks Riigikohtunikku. Sellest võib järeldada, et see, milline peaks

---

⁷ Kuritegevus Eestis 2016. Kriminaalpoliitika uuringud 23. Tallinn: Justiitsministeerium 2017, lk 134.-

Arvutivõrgus:

http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/kuritegevus_eestis_est_web_0.pdf (23.03.2018)

⁸ Karistusseadustik.- RT I 2001, 61, 364...RT I, 30.12.2017, 29

⁹ Kuritegevus Eestis 2015. Kriminaalpoliitika uuringud 22. Tallinn: Justiitsministeerium 2016, lk 31 – Arvutivõrgus: http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/kuritegevus_eestis_2015.pdf (25.03.2018)

¹⁰ RKKKo 3-1-1-15-17, p 21

olema avaliku korra raske rikkumise koosseis, ei ole kõigile üheselt mõistetav. Teema aktuaalsust kinnitab ka asjaolu, et pärast Riigikohtu praktikat kinnitavat otsust on Riigikohus võtnud veel vastu kolm otsust, milles muudeti alamate kohtute määratud kuriteo kvalifikatsiooni ning tõdeti, et tegu ei vasta siiski avaliku korra raske rikkumise koosseisule.

Käesoleva töö eesmärk on uurida, kas ja millisel määral on korrakaitseaduse jõustumine muutnud avaliku korra raske rikkumise koosseisu. Eesmärgi saavutamiseks analüüsitakse KarS § 263 koosseisu elemente korrakaitseaduse jõustumise eelselt ning järgselt. Korrakaitseaduse jõustumise järgse redaktsiooni analüüsimisel tuleb peatuda ka KorS §-s 55 sätestatud avalikus kohas käitumise üldnõudetel ning otsida vastust küsimusele, millise kvaliteediga tegu rikub nimetatud nõudeid.

Magistritöö eesmärkidest lähtuvalt on püsistatud järgnevad hüpoteesid:

- 1) Korrakaitseaduse vastuvõtmise järgselt kehtiva KarS § 263 koosseisuelemendid ei ole üheselt tõlgendatavad ning koosseis vajab täpsustamist;
- 2) Riigikohtu praktikat ühtlustava lahendi järgselt on vähenenud KarS § 263 alusel tehtud lahendite arv ning senisest enam on lahendites kirjeldatud asjasse mittepuutuvat häiritud isikut;
- 3) Riigikohtu praktikat ühtlustava lahendi järgselt on tõusnud keskmine KarS § 263 eest mõistetud karistuse määr.

Töö autorile teadaolevalt ei ole avaliku korra raske rikkumise koosseisu korrakaitseaduse jõustumise järgselt varasemalt magistritöö tasemel käsitletud. Samuti puuduvad õiguskirjanduses artiklid, mis keskenduksid ainuüksi avaliku korra raskele rikkumisele. Autorile on teda, et kohustusliku uurimistööna on kirjutatud bakalaureuse õppeastmes vähemalt kolm tööd, millest kõik on kirjutatud enne Riigikohtu praktikat ühtlustava lahendi jõustumist. Marko Liiva kirjutas aastal 2016 uurimistöö teemal „KarS § 263 uus redaktsioon - kas aeg Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kogu koosseisu uueks lahendiks?“, Daniel Toom käsitles aastal 2017 KarS §-de 121 ja 263 konkurentsi ning samal aastal kirjutas Eva Mõtshärg teemal „Avaliku korra raske rikkumine: KarS § 263 koosseis peale korrakaitseaduse jõustumist ning selle sisustamisest Tartu ja Harju Maakohtute praktika näitel“. Kuna käesolevaks ajaks on jõustunud Riigikohtu lahend, mis tõlgendab korrakaitseaduse järgse avaliku korra raske rikkumise koosseisuelemente, siis on käesolev töö eelnevatest ajakohasem. Lisaks käsitleb käesolev töö ka valitud Euroopa riikide avaliku korra rikkumise koosseise võrreldes teiste riikide sätteid Eesti õiguskorras kehtiva lahendusega.

Järelduste tegemiseks on kombineeritud võrdlevat ja empiirilist uurimismeetodit.. Seetõttu on avaliku korra raske rikkumise koosseisuelementide tõlgendamiseks kasutatud eelkõige õiguskirjandust, seaduseelnõude seletuskirju, kriminaalpoliitika analüüse, Riigikohtu seisukohti. Teistes Euroopa riikides kehtivate avaliku korra rikkumise sätete analüüsil on tuginetud nende riikide seadusandlusele, eelkõige karistusseadustikele, avaliku korra seadustele, haldusõigusrikkumiste seadustikele. Kohtupraktika muutuste hindamiseks on kasutatud Tartu ja Harju Maakohtu lahendeid ajavahemikul 01.09.2016-28.02.2018. Tartu ja Harju maakohutu kohtulahendid on valitud põhjusel, et varasemalt viidatud kriminaalpoliitika analüüsid ning uurimistööd on näidanud lahknevusi nimetatud kohtute praktikas KarS § 263 kohaldamisel korrakaitseaduse jõustumise järgselt.

Eesmärkidest lähtuvalt on valitud ka töö struktuur. Töö on jagatud nelja peatükki, millest esimene käsitleb avaliku korra raske rikkumise koosseisu enne korrakaitseaduse jõustumist. Esimeses peatükis on antud ülevaade ka enne karistusseadustikku kehtinud kriminaalkodeksi huligaansuse koosseisust ning selle ülevõtmisest karistusseadustikku. Töö teine peatükk analüüsib avaliku korra raske rikkumise koosseisuelemente korrakaitseaduse jõustumise järgselt andes ülevaate ka korrakaitseaduse välja töötamisest ning korrakaitseaduse eesmärkidest. AnalüüsimaKS KorS järgset KarS § 263 koosseisu on oluline anda hinnang ka avalikus kohas käitumise üldnõuete tõlgendamisele. Töö kolmandas peatükis vaadeldakse võrdlevalt valitud teiste Euroopa riikide avaliku korra rikkumise sätteid. Neljandas peatükis võrreldakse Tartu ja Harju maakohtu kohtupraktikat Riigikohtu praktikat kinnitava otsuse eelselt ning järgselt saamaks aimu, kas Riigikohtu praktika ühtlustamine tõi reaalseid muudatusi ka süüdistuste sisusse ning karistumääradesse.

Märksõnad: avalik kord, isikuvastased süüteod, seaduste tõlgendamine

1. Avaliku korra raske rikkumise koosseis enne korrakaitseaduse jõustumist

1.1. Kuritahtlik huligaansus kriminaalkoodeksis

Enne karistusseadustiku jõustumist 01.09.2002 kehtis Eestis nõukogude korra jäänukina kriminaalkoodeks¹¹ (edaspidi KrK). Mõistmaks avaliku korra raske rikkumise koosseisu olemust ning kujunemist tänapäeva õiguskorras, tuleb esmalt analüüsida, milline kriminaalkoodeksi säte vastas avaliku korra raskele rikkumisele ning millised olid selle õigusrikkumise koosseisuelemendid.

Kriminaalkoodeksi 10. peatükk sätestas kuriteod, mis sisaldasid ründeid ühiskondliku korra ja ühiskondliku julgeoleku vastu. Selliste kuritegude ühiseks objektiks oligi nõukogude ühiskondlik kord ja ühiskondlik julgeolek. 10 peatüki kuriteod olid jagatud vastavalt ühiskondliku korra ja ühiskondliku julgeoleku vastasteks kuritegudeks vastavalt sellele, millist õigushüve teoga rünnati.¹²

Avaliku korra raske rikkumise eelkäijaks võib pidada KrK § 195, mis sätestab huligaansuse koosseisu.¹³ Huligaansed teod jagunesid kriminaalkoodeksi järgi neljaks: pisihuligaansus, huligaansus, kuritahtlik huligaansus ja eriti kuritahtlik huligaansus. Pisihuligaansus oli administratiivkorras karistatav õigusrikkumine ehk tänapäevase määratluse järgi väärtegu. Kriminaalkoodeksi § 195 järgi oli huligaansus tahtlik tegevus, mis jämedalt rikkus avalikku korda ja väljendas ilmset lugupidamatust ühiskonna vastu. Viidatud sätte esimest lõiget võib hetkel kehtiva karistusseadustiku võtmes siiski pidada KarS § 262 ehk avaliku korra rikkumise eelkäijaks, sest KrK § 195 lg 1 ei kirjeldanud ühtegi hetkel kehtiva KarS § 263 kvalifitseerivat tunnust.

KrK § 195 lg 2 sätestas kuritahtliku huligaansuse, mis oli oma sisult eriti küüniline või eriti jõhker või oli seotud vastuhakkamisega võimuesindajale või avalikku korda kaitsvale üldsuse esindajale või teisele isikule, kes tõkestas huligaanset tegevust. Lisaks nägi sama sätte ette vastutuse huligaansuse eest, mille pani toime isik, kellel oli karistatus huligaansuse eest ehk korduvuse korral. Kohe tuleb ära märkida, et korrakaitseaduse jõustumise eelselt kehtinud KarS § 263 koosseis kattub vaid osaliselt KrK huligaansuse koosseisuga.

---

¹¹ Kriminaalkoodeks.- RT 1992, 20, 288...RT I 2002, 56, 350

¹² Rebane, I. (koost.) Eesti NSV Kriminaalkoodeks. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Eesti Raamat 1980, lk 559

¹³ Karistusseadustik 119SE seletuskiri, - Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/download/5dc2a0c4-864b-31e6-bbb1-b888d0f999d0> (02.03.2018)

Kuritahtliku huligaansuse koosseisus kasutatud määratlused nagu eriline küünilisus ja jõhkrus olid üpris laialt sisustatavad mõisted ning andsid võimaluse väga erinevaid tegusid kuritahtliku huligaansuse koosseisu alla paigutada, kui leidis tõestust, et tegu oli toime pandud huligaansel motiivil. Nii laialt sisustatud õigusnorm, mille objektiivse koosseisu moodustasid kuus alternatiivset tunnust andis liiga laia võimaluse tõlgendamiseks ning oli vastuolus õigusselguse põhimõttega.

Kriminaalkoodeksi huligaansuse paragrahvi kaitstav õigushüve oli ühiskondlik kord. Ühiskondliku korrana mõistis kriminaalkodeks sotsialistliku ühiselu reeglitega kinnistatud kodanikevahelisi suhteid, mis tagasid ühiskondliku rahulikkuse, normaalsed tingimused tööks ja puhkuseks ning kodanikele oma õiguste teostamise.¹⁴ Õigusteooria kohaselt pidi isikut süüdi tunnistades ära märkima, millise tunnuse järgi loeti süüdlase teod kuritahtlikuks huligaansuseks.¹⁵ Seega tuli isiku süüdi tunnistamiseks kirjeldada isiku tegu, mis vastas vähemalt ühele normi dispositsioonis ära toodud eeldusele ning ei piisanud märkimisest, et isik rikkus näiteks ühiskondlikku korda, sest ühiskondlik kord ei ole KrK § 195 lg 2 mõistes kvalifitseerivaks tunnuseks.¹⁶

Huligaansuse põhitunnuseks oli lugupidamatus ühiskonna vastu. Seega ei saanud huligaansusena käsitleda ründeid, mille objektiks olid vaid üksikute isikute vahelised isiklikud suhted.¹⁷ Ka Riigikohus on seda seisukohta toetanud märkides, et kuritegusid, mis objektiivselt küljest sarnanevad huligaansusele, kuid subjektiivselt küljest puudub isikul soov rikkuda jämedalt avalikku korda ja väljendada sellega ilmselget lugupidamatust ühiskonna vastu, ei tohi kvalifitseerida huligaansusena.¹⁸ Lisaks on Riigikohus selgitanud, et isikuvastane süütegu võib võtta kuritahtliku huligaansuse mõõtmed juhul, kui süüdlase käitumine on suhteliselt sõltumatu kannatanu käitumisest või üldisest kuriteosituatsioonist, st on mitteadekvaatne.¹⁹ Selline olukord võib tekkida siis, kui kannatanut rünnatakse ilma objektiivselt nähtava põhjuseta ning kannatanu poolne varasem käitumine ei ole ründega seotud. Kuigi huligaansusega kaitstav õigushüve oli ühiskondlik kord, siis oli Riigikohus seisukohal, et huligaansuse toimepanemise koht ei ole määrava tähtsusega ning seetõttu sai huligaansust toime panna nii avalikus kohas

---

¹⁴ Rebane, I. (koost.) Eesti NSV Kriminaalkodeks. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Eesti Raamat 1980, § 195 komm. 1

¹⁵ Rebane, I. (koost.) Eesti, § 195 komm. 5

¹⁶ RKKKo 3-1-1-113-98

¹⁷ Rebane, I. (koost.) Eesti, § 195 komm. 10

¹⁸ RKKKo 3-1-1-74-02, p 7.3

¹⁹ RKKKo III-1/1-42/95

kui mujal.²⁰ Näiteks on Riigikohus asunud seisukohale, et huligaansust sai toime panna ka vanglaruumides.²¹

Mõneti üllatav on Riigikohtu seisukoht, mille kohaselt pole avalik koht väärtus iseenesest, mis tagaks igaühe kindlustunde ja võimaluse realiseerida oma õigusi ja vabadusi. Seetõttu tuli teo kvalifitseerimisel huligaansusena eraldi tuvastada avalikus kohas toimuv asjasse mittepuutuvate isikute või üldise õigusrahu häirimine, seega ei piisanud ainuüksi määratlusest, et tegu toimus avalikus kohas.²² See on ühtlasi esimene kord, kui Riigikohus viitab vajadusele tuvastada asjasse mittepuutuvate teiste isikute õigusrahu häirimine.

Kriminaalkoodeks § 195 lg 3 sätestas eriti kuritahtliku huligaansuse, mis nägi ette vastutuse huligaansuse või kuritahtliku huligaansuse eest, kui selle toimepanemisel kasutati või püüti kasutada tulirelva, külmrelva või muud spetsiaalselt kehavigastuste tekitamiseks kohandatud eset. Huligaansus kvalifitseeriti eriti kuritahtliku huligaansuse sätete järgi olenemata sellest, kas tulirelva või muud eset kasutati reaalselt isiku vigastamiseks, koosseisu täitmiseks piisas üksnes reaalse ohu loomisest teise isiku tervisele.²³

Iga üksikujuhtumi puhul oli oluline tõlgendada süüdistatava tahtlust. Tahtluse liikide osas eristas KrK § 8 otsesest ja kaudset tahtlust. Õigusteooria kohaselt eeldas KrK § 195 huligaansus subjektiivsest küljest otsesest tahtlust.²⁴ Seevastu on Riigikohus asunud seisukohale, et KrK § 195 ei sisalda ühtegi tunnust, mis viitaks otsesele tahtlusele.²⁵ Lähemalt ei ole Riigikohus viidatud lahendis analüüsinud, millise tahtluse vormiga peab KrK § 195 järgi kvalifitseeritav tegu olema toime pandud. KrK § 8 kommentaaride kohaselt on kaudne tahtlus välistatud kõigil neil juhtudel, mil eriosas kõneldakse kuriteo toimepanemisest teataval eesmärgil ning ainult otsese tahtlusega saab toime panna neid kuritegusid, mille subjektiivseks küljeks on seaduse järgi vaja teatavat ajendit ehk motiivi.²⁶

KrK § 195 koosseisus ei väljendu *expressis verbis*, et tegu peab olema toime pandud mingil kindlal eesmärgil. Siiski on Riigikohus selgitanud, et KrK § 195 koosseisu kuulus ka huligaanne motiiv. Nimetatud selgituse kohaselt oli huligaanne motiiv sõnastatud kui ilmse lugupidamatuse väljendamine ühiskonna vastu. Huligaanset motiivi eristas isiklikest motiividest või muudest motiividest mitteadekvaatsus ehk suhteline sõltumatus kannatanu käitumisest või

---

²⁰ RKKKo 3-1-1-74-02, p 7.4

²¹ RKKKo 3-1-1-17-99

²² RKKKo 3-1-1-74-02, p 7.4

²³ Rebane, I. (koost.), § 195 komm.6

²⁴ Rebane, I. (koost.), § 195 komm. 10

²⁵ RKKKo 3-1-1-28-02, p 9

²⁶ Rebane, I. (koost.), § 8 komm. 7

kuriteosituatsioonist.²⁸ Seega tuli toime pandud kuriteo puhul hinnata, kas süüdlase tegevus oli ühiskondliku korra samaaegne jäme rikkumine, millega väljendati ühtlasi lugupidamatust ühiskonna vastu. Vaid nii võis süüdlase tegevuse kvalifitseerida huligaansuse sätete alusel, vastasel juhul tuli nimetatud tegevus kvalifitseerida siiski isikuvastaseid või varavastaseid kuritegusid kirjeldavate paragrahvide järgi. Seega võib siiski jääda seisukohale, et huligaansus eeldas subjektiivses koosseisus sellist suhtumist, mida siis oleks saanud kvalifitseerida otsese tahtlusena. See tähendab, et süüdlase tegevuse eesmärgiks pidi olema avaliku korra jäme rikkumine ühiskonna vastu ilmse lugupidamatuse väljendamisega mida on nimetatud kohtupraktikas ka huligaanseks motiiviks.

Sellest tulenevalt võib asuda seisukohale, et kuritegu, mis objektiivsest küljest võis täita mõne muu KrK koosseisu, võis siiski olla kvalifitseeritav huligaansusena, kui subjektiivse koosseisu tasandil suudetakse ära tuvastada, et süüdlase tegevuse eesmärgiks oli avaliku korra jäme rikkumine ehk huligaane motiiv ning avalikku korda ka reaalselt rikuti.

1.2.Avaliku korra raske rikkumise koosseis kuni korrakaitseaduse jõustumiseni

01.09.2002 jõustunud karistusseadustik ei sisaldanud enam huligaansuse koosseisu, kuid sarnaseid väärtusi kaitsev säte loodi ka taasiseseisvunud Eesti karistusseadustikku. KarS seletuskirja kohaselt sisaldas jõustunud avaliku korra raske rikkumise koosseis avaliku korra rikkumise ja lisaks huligaansuse sätteid.²⁹ Karistusseadustiku jõustumisega loodi §§ 262 ja 263 järgnevas sõnastuses:

§ 262. Avaliku korra rikkumine

Avalikus kohas teiste isikute rahu või avaliku korra muu rikkumise eest – karistatakse rahatrahviga kuni sada trahviühikut või arestiga.

§ 263. Avaliku korra raske rikkumine

Rahu või avaliku korra rikkumise eest, kui see on toime pandud:

- 1) vägivallaga;
- 2) vastuhakkamisega avalikku korda kaitsvale isikule;

---

²⁸ RKKKo III-1/1-42/95

²⁹ Karistusseadustik 119 SE seletuskiri. - punkt 6.8

3) relva või relvana kasutatava muu eseme, lõhkeseadeldise või lõhkematerjaliga ähvardades või

4) grupi poolt, –

karistatakse rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega.³⁰

Enne korrakaitseaduse jõustumist 01.07.2014 muudeti KarS §-i 263 kahel korral. 15.03.2007 jõustunud karistusseadustiku³¹ muudatusega asendati KarS § 263 punktis 3 sõna „lõhkematerjal“ sõnaga „lõhkeaine“. Muudatuse põhjuseks oli asjaolu, et lõhkematerjali mõiste ei sobinud karistusõigusesse põhjusel, et lõhkematerjal ei hõlma pürotehnilist ainet ega seda sisaldavaid tooteid. Kuna karistusõiguslikult on oluline igasugune lõhkeaine käitlemine, eelkõige aga just ebaseaduslik käitlemine, siis muudeti seaduse sõnastust.³² Selle muudatuse tagajärjel hõlmab KarS § 263 punkt 3 laiemalt igasugust lõhkeainet ning koosseis on laiahaardelisem ning autori hinnangul ei tekkinud selle KarS muudatusega märkimisväärselt muudatust KarS § 263 objektiivse koosseisu elementides.

Teine muudatus avaliku korra raske rikkumise koosseisus toimus 13.07.2008 jõustunud karistusseadustiku³³ muudatusega, kui KarS § 263 täiendati punktiga 2¹ sõnastuses „näo varjamisega näokatte või maskiga või muul viisil, mis takistas isiku tuvastamist“. Muudatuse tingis asjaolu, et avaliku korra rikkumine maskis või muus nägu varjavas esemes kujutab endast kõrgendatud ohtu teistele isikutele ning muudatuse eesmärk oli seletuskirja kohaselt motiveerida isikuid karistushoiatuse kaudu käituma õiguskauale.³⁴ Näo varjamine raskendava asjaoluna lisati karistusseadustiku relevantsetesse eriosa sätetesse läbivalt. Seega on muudatuse tagajärjel senise KarS § 263 nelja kvalifitseeriva tunnuse asemel viis kvalifitseerivat tunnust ning seaduse sätte rakendamine laienes mõnevõrra, kuid mitte märkimisväärselt. Pärast nimetatud kahte muudatust ei ole KarS § 263 koosseisu muudetud kuni korrakaitseaduse jõustumiseni ning sellest tulenenud KarS täienduste jõustumiseni 01.07.2014.

---

³⁰ Karistusseadustik. – RT I 2001, 61, 364 ... RT I 2002, 86, 504.

³¹ Karistusseadustik. – RT I 2001, 61, 364 ... RT I 2007, 13, 69.

³² Karistusseadustiku ja selle muutmise seaduste muutmise seadus 931 SE seletuskiri.- Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/download/0e781a85-3a23-39d3-83d4-a95092c51db7> (15.03.2018)

³³ Karistusseadustik. – RT I 2001, 61, 364 ... RT I 2008, 28, 181.

³⁴ Politseiseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seadus 222 SE seletuskiri.- Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/download/61812d40-9c94-4b21-90c7-36a4a7692a5a> (15.03.2018)

1.2.1. Objektiivne koosseis

Riigikohtu praktika järgi eeldas enne 01.07.2014 kehtinud avaliku korra raske rikkumise koosseis järgnevate koosseisuelementide täitmist:

- 1) Teo toimepanemine avalikus kohas või teo tagajärjel väljaspool vahetatut tegutsemiskohta viibivate isikute rahu või avaliku korra muul viisil rikkumine,
- 2) Selle kindlakstegemine, kuidas või millega objektiivselt avalikku korda rikuti,
- 3) Selle asjasse mittepuutuva personifitseeritud füüsilise isiku olemasolu, kelle rahu tegu rikkus,
- 4) KarS § 263 puhul ka selle paragrahvi punktides nimetatud kvalifitseeriva koosseisutunnuse tuvastamine,
- 5) KarS § 263 järgi kvalifitseeritud tegu pidi kvalifitseeriva koosseisutunnuseta vastama avaliku korra rikkumise põhikoosseisule, st §-le 262.³⁵

Avaliku korra raske rikkumise objektiivse koosseisu tunnusteks oli vastavalt karistusseadustiku normide hierarhiale KarS § 262 sätestatud teo ehk avaliku korra rikkumise toime panemine, millele lisaks oli toime pandud vähemalt üks KarS § 263 p-des 1-4 nimetatud tegevus. Tulenevalt Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 21. mai 2007 lahendist 3-1-1-7-07 võis tegu täita KarS §-s 263 märgitud kuriteo objektiivse koosseisu vaid juhul, kui see vastas ka ilma kvalifitseeriva tunnusega avaliku korra rikkumise põhikoosseisule, s.o rikkus avalikus kohas teiste isikute rahu või avalikku korda. Viidatud lahendi kohaselt on KarS §-d 262 ja 263 vastavalt süüteo põhikoosseisu ja kvalifitseeritud koosseisu vahekorras.³⁶ Seega tuli isiku vastutuse kontrollimiseks esmalt lahendada küsimus vastutusest KarS § 262 alusel: kui isik väärteokoosseisu alusel vastutas, siis tuli hinnata, kas isik vastutas ka KarS § 263 mõne kvalifitseeriva tunnuse alusel.

1.2.1.1. Avaliku korra rikkumine

Järgnevalt analüüsitakse avaliku korra raske rikkumise objektiivse koosseisu elemente, mis olid sätestatud vahetult enne korrakaitseaduse jõustumist kehtinud karistusseadustiku redaktsioonis.³⁷ Karistusseadustiku § 263 objektiivse koosseisu üheks elemendiks oli avaliku korra rikkumine, mis oli sätestatud KarS § 262 kui avalikus kohas teiste isikute rahu või avaliku korra muu rikkumisena. Normi tekstist võis järeldada, et nimetatud õigusnorm kaitses

---

³⁵ RKKKo 3-1-1-15-17, p 16

³⁶ RKKKo 3-1-1-7-07, p 10

³⁷ Enne KorSi KarS

õigushüvena avalikku korda. Karistusseadustiku avaliku korra rikkumise normi dispositsioonis ei olnud avatud avaliku korra mõistet. Karistusseaduse eesmärk on kirjeldada normi dispositsioonis tegu, mis on karistatav ning näha ette sellele teole vastav sanktsioon. Mõistete lahtimõtestamine on seetõttu jäetud teiste seaduste ülesandeks.³⁸ Seetõttu tuli avaliku korra mõiste sisu otsida mujalt.

Avaliku korra mõistet kasutab määratlemata õigusmõistena Eesti põhiseadus §-des 26 ja 33, § 40 lõikes 3, § 45 lõikes 1 ja §-des 47 ja 130.³⁹ Eelkõige on avalikul korral põhiseaduses põhiõigusi piirav funktsioon, sest põhiseaduses mainitakse avalikku korda kui õigustust põhiõiguste piiramiseks. Mait Laaring on arutlenud avaliku korra kui põhiõiguse temaatikal ning tema hinnangul ei ole avalik kord siiski käsitletav eraldiseisva põhiõigusena, kuivõrd nõuded avaliku korra üldisele tasemele ei ole piisavalt määratavad.⁴⁰ Lisaks põhiseadusele avas avaliku korra karistusõiguslikku mõistet ka enne korrakaitseaduse jõustumist kehtinud politsei- ja piirvalve seaduse⁴¹ (edaspidi PPVS) § 7² lg 1, mille kohaselt on avalik kord ühiskonna seisund, milles on tagatud õigusnormide järgimine ning isikute subjektiivsete õiguste ja õigushüvede kaitstus. Riigikohus on oma lahendites sisustanud avalikku korda kui tavade, heade kommetega, normidega või reeglitega kinnistatud isikutevahelisi suhteid ühiskonnas, mis tagavad igaühele avaliku kindlustunde ja võimaluse realiseerida oma õigusi, vabadusi ja kohustusi.⁴² Tuleb märkida, et Riigikohus sisustab avaliku korra mõistet märksa laiemalt kui PPVS kaasates avaliku korra hulka ka tavad ja head kombad. PPVS seevastu defineeris avalikku korda läbi kirja pandud õiguse ehk õigusnormide ning isiku subjektiivsete õiguste kaudu. Mait Laaring on seisukohal, et arvestades Eesti põhiseaduse kvalifitseeritud põhiõiguspiirangute süsteemi kujunemist ei ole meie õiguskorras võimalik avaliku korra mõistet väga kitsalt sõnastada.⁴³

Karusseadustiku jõustumise ajal aastal 2002 ei kehtinud veel korrakaitseadus, mis jõustus aastal 2014. Korrakaitseaduse eelselt andis kohaliku omavalituses korralduse seaduse⁴⁴ (KokS) § 22 lg 1 p 36³ kohaliku omavalitsuse volikogule pädevuse avaliku korra tagamiseks avaliku korra eeskirju kehtestada. Sellest tulenevalt puudus ühtne näitlik loetelu tegevustest, mis on käsitletavad avaliku korra rikkumisena ning kohalike omavalitsuste avaliku korra eeskirjad võisid piirkonniti erineda ja avaliku korra mõistet erinevalt defineerida. Seetõttu

³⁸ Karustusseadustiku eelnõu (119 SE) teise lugemise stenogramm 03.05.2000, M. Rask sõnavõtt. Arvutivõrgus: stenogrammid.riigikogu.ee/et/200005031300#PKP-2000006617 (15.04.2018)

³⁹ Eesti Vabariigi põhiseadus.- RT 1992, 26, 349...RT I, 15.05.2015, 2

⁴⁰ Laaring, M. Avaliku korra mõiste põhiseaduses – Juridica 2012/IV, lk 247-261

⁴¹ Politsei ja piirvalve seadus. - RT I 2009, 26, 159... RT I, 15.03.2014, 31

⁴² RKKKo 3-1-1-102-03 p 2 ja RKKKo 3-1-1-32-96

⁴³ Laaring, M, lk 261

⁴⁴ Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus. - RT I 1993, 37, 558...RT I, 22.11.2013, 3

võisid ka teod, mida loetakse avaliku korra rikkumiseks olla piirkonniti erinevad. See omakorda oli oht õiguskindluse seisukohast, sest isikut võis sama teo eest erinevais Eesti paigus kas vastutusele võtta või mitte.

Riigikohus on asunud seisukohale, et enne korrakaitseaduse jõustumist kehtinud KarS § 262 ei olnud blanketne koosseis ega eeldanud viitamist kohaliku omavalitsusüksuse avaliku korra eeskirjale, seega võis avaliku korra rikkumisena olla kvalifitseeritav ka tegu, mis ei olnud kohaliku omavalitsusüksuse avaliku korra eeskirjas sätestatud⁴⁵ Sellest tulenevalt ei olnud ka KarS § 263 sarnaselt põhikoosseisule blanketne.

Avaliku korra rikkumise objektiivse koosseisu elemendid olid kirjeldatud KarS §-s 262 üpris abstraktselt ning ka Riigikohtu tõlgendus avaliku korra kohta oli lai haarates ka moraalinorme, seetõttu võis tekkida olukord, kus koosseisu alla püüti subsumeerida tegusid, mida teo toime pannud isik ei pruukinud üldse karistatavaks pidada. Sellise ülekriminaliseerimise eest on ka Riigikohus hoiatanud ning märkinud, et iga pisirikkumist ei ole õige käsitada väärteona KarS § 262 järgi. Väärteona on võimalik käsitada vaid tegusid, millega ilmselgelt rikutakse avaliku korra sisuks olevaid norme ja reegleid.⁴⁶ Riigikohus on ka seisukohal, et avaliku korra rikkumise liialt lai tõlgendamine võib viia õiguskindluse põhimõtte rikkumiseni ning seetõttu peab rikkumine ületama kriitilist piiri ning karistusõiguslik sekkumine peab olema *ultima ratio* abinõu.⁴⁷ Tänu seisukohale, et KarS §-d 262 ja 263 ei olnud blanketsed jäi alles ka võimalus, et isikut ei karistatud avaliku korra eeskirjade rikkumise eest, kui rikkumine ei ületanud kriitilist piiri.

Üheks avaliku korra objektiivse koosseisu elemendiks oli enne korrakaitseaduse jõustumist avalikus kohas teiste isikute rahu rikkumine. Kuigi 263 koosseisu dispositsioonis ei mainitud otseselt avalikku kohta võib asjaolust, et kohtupraktika pidas KarS §-i 263 avaliku korra rikkumist kvalifitseeritud koosseisuks eeldada, et tegu pidi olema toime pandud avalikus kohas. Sarnaselt avaliku korraga mõistega, ei avanud KarS ka avaliku koha mõiste sisu. Korrakaitseaduse jõustumise eelselt käsitles Riigikohus avaliku kohana kohta, kuhu on ligipääs ka kolmandatel isikutel, kes pole õigusrikkujaga isiklikult seotud.⁴⁸ Sarnaselt kriminaalkodeksis reguleeritud huligaansusele leiab Riigikohus avaliku korra rikkumise puhul, et sündmus võib alguse saada eraruumides, kuid olukorras, kus õigusrikkumisega

---

⁴⁵ RKKKo 3-1-1-82-07, p 8

⁴⁶ RKKKo 3-1-1-102-03, p 9

⁴⁷ RKKKo 3-1-1-82-07, p 8

⁴⁸ RKKKo 3-1-1-29-10, p 3.

häiritakse asjasse mitte puutuvaid juhuslikke kolmandaid isikuid, siis võis teo kvalifitseerida avaliku korra rikkumisena.⁴⁹

Nagu juba varasemalt mainitud pole avalik koht väärtus iseenesest, seega tuli igal konkreetsel juhul lisaks tuvastamisele, et tegu pandi toime avalikus kohas, ära märkida, millega objektiivselt avalikku korda rikuti. Avaliku korra rikkumiseks loeti asjasse mittepuutuvate isikute või üldise õigusrahu häirimist.⁵⁰ Autori hinnangul oli tegemist alternatiivsete avaliku korra rikkumise võimalustega, seega ei olnud vaja igal korral tuvastada, kas häiriti ka asjasse mittepuutuvate isikute rahu, vaid piisas ka tuvastamisest, et häiritud on üldist õigusrahu.

Riigikohtu kriminaalkolleegium on 18. septembri 2003 aasta lahendis 3-1-1-102-03 selgitanud ka avalikus kohas teiste isikute rahu rikkumist kui avaliku korra rikkumise ehk KarS § 262 objektiivse koosseisu elementi. Riigikohtu hinnangul eeldas rahu rikkumine personifitseeritud füüsilise isiku olemasolu, mistõttu selle all tuli eelkõige mõista teiste isikute turvalisust, elu ja tervist ning rahu häirivat tegevust, samuti lugupidamatuse väljendamist teiste isikute suhtes, kui need teod ei moodustanud eraldi süüteo koosseisu. Viidatud lahendis tõi Riigikohus välja ka näitliku loetelu tegevustest, mis võiks olla käsitletavad teist isikut häirivatena - lärmamine või muu müra tekitamine, ebasüüdsate väljendite kasutamine, teiste isikute tülitamine. Karistusseadustiku seletuskiri loetleb avalikus kohas teise isiku rahu häiriva tegevusena näiteks pürotehnika kasutamist ning lugupidamatuse väljendamist teiste isikute suhtes – lärmitsemine, ebasüüdsate väljendite kasutamine, teiste isikute pahatahtlik tülitamine ja normatiive ületava müra põhjustamist.⁵¹ Sellest tulenevalt ei saanud eeldada, et tegevus, mis võiks hüpoteetiliselt rikkuda teiste isikute rahu, näiteks öörahu häirimine liigse müraga oleks olnud automaatselt karistatav KarS § 262 alusel. Selleks, et tegu oleks kvalifitseeritav avaliku korra rikkumisena pidi Riigikohtu tõlgenduse kohaselt olema tuvastatud isik, keda rikkuja tegevus häiris.

Teise KarS § 262 objektiivse koosseisu elemendina oli käsitletav avaliku korra muu rikkumine. Karistusseadustiku kommentaaride autorid leiavad, et eelpool käsitletud teiste isikute rahu rikkumine oli hõlmatud avaliku korra muus rikkumises ning teenis üksnes näitlikustamise huve.⁵² Seega oli avaliku korra muu rikkumine oluliselt laiem ning selle tunnuse alla oli võimalik paigutada väga eriliigilisi rikkumisi. Karistusseadustiku seaduseelnõu nr 119SE seletuskiri toob avaliku korra muu rikkumisena lisaks teiste isikute suhtes toime pandud rikkumistele välja ka näiteks avalike asjade rikkumise, lõhkumise või omavolilise teisaldamise

---

⁴⁹ Sootak, J., Pikamäe, P. (koost.) Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. 3., täiendatud ja ümbertöötatud väljaanne. Tallinn: Juura 2009, § 262 komm. 3.1.

⁵⁰ Sootak, J., Pikamäe, P. (koost.) 2009 – § 262 p 3.1

⁵¹ Karistusseadustik 119SE seletuskiri (viide 4)

⁵² Sootak, J., Pikamäe, P. (koost.) 2009 – § 262 komm. p 3.2.

ning alkoholsete jookidega seotud rikkumisi näiteks alkoholi pruukimist selleks mitte ette nähtud kohas, avalikku kohta joobunud olekus ilmumist ning alaealistele alkoholi müümist.⁵³

Enne teo kvalifitseerimist KarS § 262 järgi avaliku korra rikkumisena tuli hinnata, kas tegu ei täida mõne muu karistusseadustiku eriosa koosseisu tunnuseid näiteks KarS § 203, kui tegemist on asja kahjustamisega ning mille eest on ette nähtud kriminaalvastutus. Erinevalt teiste isikute rahu rikkumisest ei ole avaliku korra muu rikkumise korral vajalik autori hinnangul tuvastada personifitseeritud füüsilise isiku olemasolu, kelle rahu rikuti, sest karistusseadustiku seletuskiri loetleb avaliku korra muu rikkumisena isikuvastaste rünnete kõrval ka näiteks avalike asjade lõhkumist või alkoholi pruukimist selleks mitte ette nähtud kohas. Sellised teod on juba oma olemuselt avalikku korda rikkuvad ega vaja lisaks häiritud isiku tuvastamist ning täidavad seetõttu ka teist isikut häirimata KarS § 262 koosseisu.

1.2.1.2. Asjasse mittepuutuva personifitseeritud füüsilise isiku rahu rikkumine

Riigikohus on selgitanud, et iga süütegu rikub avalikku õigusrahu ning pelgalt asjaolu, et õigusrikkumine toimus avalikus kohas ei saa automaatselt kaasa tuua vastutust KarS § 263 alusel.⁵⁴ Seega ei piisanud korrakaitseaduse jõustumise eelselt pelgalt väitest, et rikkumist nägi pealt tunnistaja. Eraldi tuli tuvastada, kuidas tunnistaja rikkumisse suhtus ning kas tema rahu oli õigusrikkumisega häiritud.

Isik, kelle õigusrahu teoga rikuti, pidi Riigikohtu hinnangul olema asjasse mittepuutuv. Sellise määratluse järgi ei loetud kõrvalisteks isikuteks näiteks baaris samas seltskonnas viibivaid isikuid.⁵⁵ Seega kui seltskond istub baaris ning nende seltskonnast ühte isikut rünnatakse, siis ei loeta seltskonna teisi liikmeid häiritud isikuteks, sest nad on kannatanuga samas seltskonnas. Samas kui kaklust satub pealt nägema veel kolmas seltskond, siis alles nende häiritus teeb konfliktist avaliku korra raske rikkumise.

Mitte iga konfliktiväline isik ei saanud Riigikohtu hinnangul olla asjasse mittepuutuv füüsiline isik. Sarnaselt baaris samas seltskonnas viibivatele isikutele ei ole näiteks tänaval rünnatud mehe abikaasa, kes sündmust pealt nägi häiritud kolmas isik, sest ta on kannatanuga samas seltskonnas. Samas kaasuses jõudis Riigikohus järeldusele, et ka politseinik ja turvatöötaja on

---

⁵³ Karistusseadustik 119SE seletuskiri

⁵⁴ RKKKo 3-1-1-78-05, p 7.3.

⁵⁵ RKKKo 3-1-1-15-07, p 15.

küll kõrvalised isikud, kuid nende õigusrahu ei saa piisaval määral häirida kaklused, kuna nad on oma ametist tulenevalt selliste sündmustega harjunud.⁵⁶

Tingimuses, et avaliku korra rikkumist peab pealt nägema häiritud asjasse mittepuutuv kolmas isik võis näha Riigikohtu eesmärki kaitsta KarS § 263 koosseisuga üksnes avalikku korda laiemalt, mitte üksikisiku julgeolekut, keda avalikus kohas rünnatakse. Riigikohtu tõlgendus välistas KarS § 263 järgi selliste tegude kvalifitseerimise, mille puhul tekkis osapoolte vahel konflikt isiklike suhete pinnalt ning nende käitumisest ei olnud häiritud juhuslikud pealtnägijad. Sellist lähenemist õigustab asjaolu, et isiku vastutus kehalise väärkohtlemise eest on sätestatud KarS §-s 121 ning raskemad juhud KarS §-s 118 ning KarS § 120 sätestab vastutuse ähvardamise eest.

1.2.1.3. Kvalifitseeriv koosseisutunnus

KarS § 263 p 1 nägi ette vastutuse rahu või avaliku korra rikkumise eest, kui see oli toime pandud vägivallaga. Seega kui rikkumise toime pannud isik oleks vastutanud avaliku korra rikkumise eest KarS § 262 järgi, siis tulenevalt järeldusest, et KarS § 263 oli kvalifitseeritud koosseis tuli kontrollida, kas toime oli pandud ka vägivallategu. Vägivallategudena olid käsitletavad KarS-i jaotises „Vägivallateod“ nimetatud süüteo koosseisudele vastanud teod, milleks olid ähvardamine (§ 120), kehaline väärkohtlemine (§ 121) ja kuni 19.06.2014 kehtinud piinamise koosseis (§ 122).

KarS § 263 p 2 nägi ette vastutuse rikkumise eest, mis oli toime pandud vastuhakkamisega avalikku korda kaitsvale isikule. KarS § 263 p 2 koosseisu realiseerimiseks oli seega tarvis tuvastada esmalt avaliku korra rikkumine, vastuhakkamise tegu ning isik, kellele vastu hakati. Avaliku korra rikkumine pidi lisaks vastama ka KarS § 262 koosseisule ning olema kas teise isiku rahu rikkuv või rikkuma avalikku korda muul viisil.

Erinevalt KrK § 195 lg 2 järgi kvalifitseeritud kuritahtliku huligaansuse koosseisust on avalikku korda kaitsev isik iga füüsiline isik, kes faktiliselt on asunud kaitsma avalikku korda sellevastase rünnaku puhul. Kuna KarS nägi eraldi ette vastutuse vägivalla eest võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku suhtes §-s 274, siis erinevalt KrK §-st 195 lg 2 ei kuulunud võimuesindaja ründamine KarS § 263 p 2 objektiivsesse koosseisu. KarS § 274 mõttes oli avalikku korda kaitsev isik füüsiline isik, kes kaitseb avalikku korda tulenevalt tema

---

⁵⁶ RKKKo 3-1-1-60-10, p 15

ametikohustustest. Kirjanduse kohaselt ei kuulunud KarS § 274 mõistes avalikku korda kaitsva muu isiku määratluse alla avaliku võimu välised isikud nt turvamehed.⁶⁰ Kuid KarS § 263 p 2 avalikku korda kaitsva isiku määratluse alla kuuluvad kõik avaliku võimu välised isikud, kes kaitsevad avalikku korda eraõigusliku suhte raames ning ka isikud, kes peavad vajalikuks takistada avaliku korra rikkumist.

Vastuhakkamisena on käsitletav õigusvastast tegu toime paneva isiku füüsiline vastupanu teo tõkestajale, mis ei pea aga eraldivõetuna olema kvalifitseeritav vägivallateona, kuid peab oma olemuses sisaldama vastuhakku.⁶¹ Karistusseadustiku kommentaaride autorite hinnangul võib vastuhakk avalduda ka mittefüüsilises vägivallas näiteks teo tõkestaja ähvardamises.⁶²

13.07.2008 jõustunud muudatuse kohaselt nägi KarS § 263 p 2¹ ette vastutuse rahu või avaliku korra rikkumise eest, kui see oli toime pandud näo varjamisega näokatte või maskiga või muul viisil. Näo varjamise eesmärk pidi olema isiku tuvastamise raskendamine ning näo varjamiseks muul viisil loeti ka näo määrimist tumeda ainega või näo suure osa varjamist.⁶³ Selle koosseisu alternatiivi osas puudub Riigikohtu praktika ning ka alamaste astmete kohtupraktikast on leitav vaid üks lahend, mille süüdistuse kohaselt varjas süüdistatav oma nägu sihilikult jope kraega ning pähe tõmmatud kapuutsiga, mistõttu nähtaval olid ainult teo toimepanija silmad.⁶⁴

KarS § 263 kolmandaks alternatiiviks on relva või relvana kasutatava muu eseme, lõhkeseadeldise või lõhkeainega ähvardamine. Võrreldes KrK § 195 lg 3 sätestatud koosseisuga oli KarS § 263 p 3 koosseis laiem, sest KrK § 195 lg 3 nägi ette vastutuse, kui tegu on toime pandud tulirelva, külmrelva või muu kehavigastuste tekitamiseks kohandatud esemega.

Relva all KarS § 263 järgi oli mõeldud eset või seadet, mis on ette nähtud elava või muu objekti kahjustamiseks või hävitamiseks.⁶⁵ Relvaseaduse (edaspidi RelvS) § 11 kohaselt jagunevad relvad tuli-, gaasi-, pneumo-, külm, heit- ja elektrišokirelvadeks. Juhul kui toimepanemise vahendit uurides jõuti järeldusele, et tegu pole relvaga RelvS mõttes, tuleb hinnata, kas tegu võis olla relvana kasutatava muu esemega. Kirjanduse kohaselt oli määrav, et esemel on objektiivselt sellised omadused, mis võimaldavad eset kasutada, sellise teo realiseerimiseks, millega ähvardati.⁶⁶

---

⁶⁰ Sootak, J., Pikamäe, P. (koost.) 2009 – § 274 komm. p 3.2.

⁶¹ RKKKo 3-1-1-59-98

⁶² Sootak, J., Pikamäe, P. (koost.) 2009 - § 263 komm. p 3.4.

⁶³ Sootak, J., Pikamäe, P. (koost.) 2009 - § 200, p 11.4.

⁶⁴ Harju MK Liivalaia kohtumaja 1-09-4335

⁶⁵ Sootak, J., Pikamäe, P. (koost.) 2009, § 263 p 3.6.1

⁶⁶ Sootak, J., Pikamäe, P. (koost.) 2009, § 263 p 3.6.2.

Ähvardamine KarS § 120 mõttes kuulub süstemaatiliselt KarS peatükki „vägivallateod“ ning seetõttu oli võimalik, et KarS § 263 p 3 koosseisus nimetatud esemega ähvardades täidetakse ka KarS § 263 p 1 koosseis. Siiski oli KarS § 263 alternatiivne koosseis ning KarS § 263 p 3 koosseis võis olla täidetud ka kasutades relva asja rikkumiseks või hävitamiseks.⁶⁷ Karistusõiguslikus mõttes sõltus ähvarduse realiseerumine ähvardaja otsesest või kaudsest mõjust ähvardatavale. Ei olnud oluline, et ähvardajal ka reaalselt oleks olnud plaan ja võimalus oma ähvardus täide viia. Kirjanduses on asutud seisukohale, et ähvardamine pidi olema kolmandate asjasse puutumatute isikute seisukohalt veenev ning olema seotud vähemalt konkreetse aja ning kohaga.⁶⁸ Avaliku korra raske rikkumisena kvalifitseeritava ähvarduse tagajärjel pidi inimesel kaduma usk normide- ja moraalireeglite kehtivusse inimestevahelistes suhetes ning tekkima seeläbi hirmutunne.⁶⁹ Vastasel juhul ei olnud tegemist avaliku korra raske rikkumise vaid ähvardamisega KarS § 120 mõttes. Seega eeldas teo kvalifitseerimine KarS § 263 p 3 järgi lisaks ähvarduse tuvastamisele ka selgitust, kuidas konkreetset selle ähvardusega avalikku korda rikuti.

Kommenteeritavat sätet on Riigikohtus arutatud vaid ühel korral. Riigikohtu kriminaalkolleegium selgitab 21. mai 2007 kohtuotsuse 3-1-1-7-07 punktis 14, et KarS § 263 p 3 nägi ette vastutuse nn näiliku pommiähvarduse eest. Isiku vastutusele võtmine näiliku pommiähvarduse eest eeldas tahtlikult põhjusliku ahela käivitamist, mille tagajärjel reageerivad eriteenistused. Selline tegevus häirib avalikku korda ja teiste isikute rahu. Võib asuda seisukohale, et rahu häirimisena oli käsitletav juba üksnes eriteenistuse reageerimine, sest pommiähvarduse korral evakueeritakse reeglina hoone, millele ähvardus tehti ning piiratakse ka liiklust. Selline tegevus häiris ühiskonnaliikmete tavapärase toimetamise rütmi ning on taunitav. Kuna näiliku pommiähvarduse korral ei ole reaalse lõhkekeha olemasolu oluline, siis sai analoogia korras tuletada, et ka relvaga ähvardamine ei pea endas hõlmama reaalse relva olemasolu, kuid selle ähvardusega pidid olema häiritud avalik kord või asjasse mittepuutuvad isikud.

Blufitud pommiähvarduse korral oli kohtupraktikast tulenevalt üheks objektiivse koosseisu elemendiks ka põhjusliku ahela käivitamine, mille tagajärjel reageerivad eriteenistused. Olukorras, kus näilik pommiähvardus oli nii utoopiline või reaalsusest nii kaugel, et

---

⁶⁷ Sootak, J., Pikamäe, P. (koost.) 2009, § 263 p 3 3.6.1

⁶⁸ Sootak, J., Pikamäe, P. (koost.) 2009, § 263 p 3.6.5

⁶⁹ Sootak, J., Pikamäe, P. (koost.) 2009, § 263 p 3.6.5

eriteenistused ei pea pärast faktide kontrollimist reageerimist vajalikuks, jäi tegu katse staadiumisse.⁷⁰

KarS § 263 viimane ehk neljas alternatiiv eeldas avaliku korra rasket rikkumist grupiviisiliselt. KarS § 58 p 10 alusel oli grupiviisiline täideviimine karistust raskendav asjaolu. Kuna KarS § 263 oli alternatiivse teokoosseisuga delikt, siis oli isiku vastuse eelduseks KarS § 263 p 4 alusel KarS §-s 262 või KarS § 263 p 1-3 kirjeldatud teo toime panemine, kui see on toime pandud grupiviisiliselt. Seega ei pidanud KarS § 263 p 4 koosseisu realiseerimiseks olema tegu toime pandud vägivallaga või sellega ähvardades, vaid nimetud alternatiiv võimaldab teo kvalifitseerimise avaliku korra raske rikkumisena ka juhul, kui grupiviisiliselt oli toime pandud väärtegu, näiteks öörahu või avaliku rajatise rikkumine. Kirjanduses on asutud seisukohale, mille kohaselt KarS eriosa ja üldosa täideviimis- ja osavõtuõpetuse süsteemse tõlgendamise tulemusena saab grupiviisiliseks täideviimiseks pidada vaid kaastäideviimist.⁷¹ KarS § 21 lg 2 kohaselt oli tegemist kaastäideviimisega, kui vähemalt kaks isikut panevad süüteo toime ühiselt ja kooskõlastatult või kui mitme isiku ühine ja kooskõlastatud tegu vastab süüteo koosseisu tunnustele.

1.2.2. Subjektiivne koosseis

Kriminaalkoodeksi § 195 realiseerimiseks oli subjektiivse koosseisu tasandil vajalik tahtlus, kuid kohtupraktika ja kirjandus lahknesid küsimuses, kas vajalik oli otsene või kaudne tahtlus. Karistusseadustiku süstemaatilise tõlgendamise tulemusena võib asuda seisukohale, et kuivõrd KarS § 15 lg 1 järgi on karistatav üksnes tahtlik tegu, siis piisab ükskõik millisest KarS § 16 kirjeldatud tahtluse vormist. Seega pidi tegu olema toime pandud vähemalt kaudse tahtlusega, kui süüteo koosseis ei sätesta kõrgemat tahtluse määra.

Sellest tulenevalt eeldas avaliku korra raske rikkumise subjektiivne koosseis tahtlust objektiivse koosseisu asjaolude suhtes. KarS §-de 16 ja 15 koosmõjus võib järeldada, et süüteo koosseis oli täidetud, kui süüdlane pani teo toime vähemalt kaudse tahtlusega. Kuna seadusandja ei olnud karistatavuse eeldusena sätestanud, et avaliku korra rikkumine peaks süüdlasele olema eesmärk omaette, siis ei olnud koosseisu täitmiseks vajalik kaudsest tahtlusest kõrgem tahtluse vorm. Kohtupraktikas on asutud seisukohale, et süüdlane peab vähemalt kaudse tahtluse tasemel pidama võimalikuks, et tema käitumine võib olulisel määral rikkuda avalikku korda ning sellest

---

⁷⁰ Harju MK Liivalaia kohtumaja 1-14-5670

⁷¹ Sootak, J. Karistusõigus. Üldosa. Tallinn: Juura 2010, lk 95

läheldes valitakse konflikti lahendamiseks avalik koht, mille tõttu võib tema tegevus häirida ning kaasata konflikti kõrvalisi isikuid.⁷² Seega pidi süüdlane vähemalt pidama võimalikuks ja mõõnma, et tema tegevus võib sõltuvalt valitud toimepanemise kohast häirida kolmandaid isikuid ning sellest tulenevalt saab sellist tegu kvalifitseerida avaliku korra raske rikkumisena.

On ka võimalik, et konflikt, mis algfaasis ei oleks täitnud avaliku korra raske rikkumise koosseisu, kasvab selleks siiski üle just tegevuse koha, laadi ja spetsiifika tõttu.⁷³ Selline üle kasvamine on võimalik näiteks isiklike suhete pinnalt tekkinud tüli puhul, mida osapooled asuvad lahendama avalikus kohas teiste asjasse mittepuutuvate isikute juuresolekul. Kui konflikti osapooled kasutavad vägivalda ning võõrad isikud tunnevad ennast sellest häirituna, siis oligi avaliku korra raske rikkumise koosseis täidetud nii objektiivsete kui subjektiivsete tunnuste osas.

---

⁷² RKKKo 3-1-1-15-07, p 14

⁷³ Sootak, J., Pikamäe, P. (koost.) 2009, § 263 p 4

2. Avaliku korra raske rikkumine korrakaitseaduse jõustumise järgselt

2.1. Korrakaitseaduse väljatöötamine

Korrakaitseaduse jõustumine tõi muudatuse ka KarS §-de 262 ja 263 koosseisu, sest KorS-i jõustumisega said formuleeritud ka selline seni määratlemata kujul olnud õigusmõiste nagu avalik koht ning ka avaliku korra mõiste sõnastati uuesti korrakaitseaduses.

Aastal 2007 alustati Riigikogus korrakaitseaduse menetlemist, mis jõudis seaduse vastu võtmiseni aastal 2011 ning seaduse jõustumiseni alles 01.07.2014. Tegelikult algas korrakaitseaduse ettevalmistamine juba aastal 1997, mil eelnõu koostamisele kaasati Saksa eksperdid Fr. Schoch ja H. Schwemer, kes koostasid Saksa liidumaade politsei – ja korrakaitseaduste eeskujul näidiseelnõud.⁷⁴ Neid näidiseelnõusid ei võetud tervikuna Eesti õiguskorda üle, kuid kehtivas korrakaitseaduses on Saksa ekspertide ettepanekutega arvestatud.

Korrakaitseadusele eelnevalt sisustati avaliku korra mõistet läbi PPVS-i, kohtupraktika ning kohalike omavalitsuste õigusaktide, kuid selline sisustamine oli ebajärjekindel ning erimahuline. On äärmiselt oluline, et avaliku korra mõiste oleks ühtsetel alustel mõõdetav ning hinnatav kogu riigis.⁷⁵ Seetõttu oli eelnõu üheks konkreetseks põhieesmärgiks ka korrakaitseõiguse kesksete mõistete legaaldefiniitsioonide loomine.⁷⁶

Avaliku korra mõiste sätestab KorS § 4, mille lg 1 kohaselt on avalik kord ühiskonna seisund, milles on tagatud õigusnormide järgimine ning õigushüvede ja isikute subjektiivsete õiguste kaitse. Korrakaitseaduse mõttes on avalik kord keske tähendusega mõiste, sest just avaliku korra mõistes sätestatud õiguste kaitsmiseks on loodud korrakaitseõiguslikud meetmed, mida KorS sätestab. KorS-is defineeritud avaliku korra mõiste seob avaliku korra õigusnormidega ehk objektiivse õiguskorraga. Riigikohus tõlgendas avaliku korra mõistet esmakordselt kriminaalkolleegiumi 12. märtsi otsuses 3-1-1-32-96, mille kohaselt on avalik kord tavade, heade kommetega, normidega või reeglitega kinnistatud isikutevahelised suhteid ühiskonnas, mis tagavad igaühe avaliku kindlustunde ning võimaluse realiseerida nii oma õigusi, vabadusi kui ka kohustusi.⁷⁷ Sama seisukohta kinnitas Riigikohus ka aastal 2003 vastu võetud lahendis

⁷⁴ Korrakaitseadus 49 SE seletuskiri, lk 6. – Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/download/a67e1f77-6a73-26c5-5648-71b05c92d979> (20.03.2018)

⁷⁵ Korrakaitseadus 49 SE seletuskiri, lk 8.

⁷⁶ Korrakaitseadus 49 SE seletuskiri, lk 8

⁷⁷ RKKKo 3-1-1-32-96

3-1-1102-03. Pärast PPVS-i jõustumist 01.10.2010, millega võeti seaduse tasandil vastu avaliku korra mõiste, ei ole Riigikohus avaliku korra mõistet kohtupraktikas täiendavalt sisustanud.⁷⁸ Korrakaitseaduse jõustumise järgselt kaotas PPVS kehtivuse ning avaliku korra mõiste defineeriti KorS-is. Kuna Riigikohus ei ole uidanud vajalikuks PPVS-i ja KorS jõustumise järgselt avaliku korra mõistet uuesti defineerida, siis võib argumenteerida, et tava- ja moraalinormid ei ole siiski korrakaitseaduse järgselt avaliku korra mõistega hõlmatud.

Siiski ei saa väita, et avaliku korra mõiste defineerimine KorS-is oleks seni kehtinud avaliku korra mõistet kitsendanud, sest KorS-i eelselt kehtinud PPVS-i mõiste oli samamahuline. Lisaks hõlmad KorS-is sätestatud avaliku korra mõiste ka avalikus kohas käitumise üldnõudeid olles seega täpsemini seaduse tasandil defineeritud. KorS seletuskirja kohaselt seisneb avaliku korra "avalikkus" mitte tema kehtimises avalikus kohas, vaid see tähendab õiguskorra selle osa kaitset, mille kaitsmine on avalikes huvides.⁷⁹

Arvestades KorS-i vastu võtmise üheks eesmärgiks olnud selgelt määratletud õigusmõistete loomist, on moraali- ja tavanormide välja jätmine avaliku korra mõistest igati ootuspärane. Ka KorS seletuskirjas on põhjendatud tava- ja moraalinormide välja jätmist eesmärgiga vältida võimalike vaidluste tekkimist kaitstavate hüvede ringi üle ning sellest tulenevat korrakaitse ja riikliku järelevalve mõistete sisustamise ebamäärasust, mis võib tuua kaasa riikliku järelevalve taandumise ametniku väärtushinnangul põhinevaks suvaks.⁸⁰ Seetõttu peab KorS-i järgi kaitstav hüve tuginema vähemalt põhiseaduslikele väärtustele.

Lisaks õigusnormidele käsitleb avaliku korra mõiste ka õigushüvede kaitstust. Õigushüveks loetakse inimeste sotsiaalseks kooseluks vajalikku elulist hüve ehk sotsiaalset väärtust, mille kaitsmiseks tuleb rakendada riigi karistusvõimu. Õigushüve võib olla nii individuaalne kui kollektiivne.⁸¹ Grammatilise tõlgendamise järgi võib pidada avaliku korra mõistega hõlmatuks nii individuaalsete kui kollektiivsete õigushüvede kaitstust, sest kumbagi õigushüve alaliiki ei ole sõnaselgelt seaduse tekstist välja jäetud või esile toodud. Ka teleoloogilise tõlgendamise tulemusena jõuame arusaamale, et avaliku korra kaitseala on kogum kollektiivsetest ja individuaalsetest õigushüvedest.⁸² Seda seisukohta toetab ka korrakaitseaduse muudatus, mis tehti veel enne KorS-i jõustumist. Selle muudatuse järgi sooviti selgelt eristada õigushüvede ja isikute subjektiivsete õiguste kategooriaid normi tekstis.⁸³ Kirjanduses on asutud seisukohale,

---

⁷⁸ RKKKo 3-1-1-102-03, p 8

⁷⁹ Korrakaitseadus 49 SE seletuskiri, lk 19

⁸⁰ Korrakaitseadus 49 SE seletuskiri, lk 19

⁸¹ Laaring, Mait, et al. Korrakaitseadus: kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Sisekaitseakadeemia 2017, lk 34

⁸² Korrakaitseadus 49 SE seletuskiri, lk 20

⁸³ Korrakaitseaduse muutmise ja rakendamise seadus SE 424 seletuskiri, lk 3.- Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/download/5ae470f8-8126-46f1-9102-2144cc1b70ef/old> (23.03.2018)

mille kohaselt on individuaalsed õigushüved kahtlemata KorS-i kaitsealas, kuid kollektiivsete õigushüvede hõlmatus on vaieldav. Seetõttu tuleks vältida avaliku korra mõiste laialivalgust ning hõlmata avaliku korra mõistega üksnes need kollektiivsed õigushüved, mis on hõlmatud õiguskorra kaitsega ehk õigusnormidega.⁸⁴

KorS § 4 lg 2 täpsustab avaliku korra mõistet, mille kohaselt on isiku subjektiivsete õiguste ja õigushüvede kaitse allutatud subsidiaarsuspõhimõttele ehk teisesuse põhimõttele. Selle põhimõtte kohaselt on isiku õiguste ja hüvede kaitstuse tagamine esmajoones isiku enda kohustus. KorS § 4 lg 2 sätestab kolm kumulatiivset eeldust, mille korral on korrakaitseline sekkumine õigustatud: kohtulikku õiguskaitset ei ole võimalik õigel ajal saada; ilma korrakaitseorgani sekkumiseta ei ole õiguse realiseerimine võimalik või on oluliselt raskendatud; ohu tõrjumine on avalikes huvides.

Korrakaitseseaduse avaliku korra mõiste sõnastamine täpsustab avaliku korra mõistet ning lõpetab ajajärgu, mil avalikus kohas käitumise reeglid olid reguleeritud kohalike omavalituste määruste tasandil. Avalikus kohas käitumise üldreeglite sõnastamisega on püütud vältida mõiste laia tõlgendamise võimalikkust.

Lisaks avaliku korra mõistele sisustati ka avaliku korra raske rikkumise koosseisu mõttes oluline avaliku koha mõiste, mida varasemalt oli sisustatud vaid läbi kohtupraktika.⁸⁵ Teiseks oluliseks korrakaitseseaduse põhieesmärgiks võib pidada kogu riigis ühtsete ja seaduse tasandil sätestatud avalikus kohas käitumise nõuete loomist. Korrakaitseseaduse eelselt sellised ühtsed nõuded puudusid ning nõuded olid kehtestatud kohalike omavalitsuste õigusaktidega, mis olid sõnastatud erinevalt ning mõnes kohalikus omavalitsuses puudusid. KorS eelselt valitses olukord, kus mõnes omavalitsusüksuses oli teatud tegevus lubatud, kuid teises keelatud. Selline olukord oli vastuolus võrdse kohtlemise põhimõttega. Ka Riigikohus on käsitlenud põhiõiguste lubamatut riivet seoses kohalike omavalitsuste avaliku korra eeskirjadega rõhutades, et isikute põhiõiguste piiramise alused, mida avalikus kohas käitumise nõuded endas sisaldavad, peavad olema määratletud seaduse tasandil või antud vähemasti piisavalt selgepiirilise volitusnormi alusel.⁸⁶ Seega sisaldas seni kehtinud süsteem endas ka lubamatut põhiõiguste riivet, mis korrakaitseseaduse jõustumise järgselt kõrvaldati.

---

⁸⁴ Laaring, Mait *et al.* 2017, lk 18

⁸⁵ RKKKo 3-1-1-29-10, p 3.1.

⁸⁶ Korrakaitseseadus 49 SE seletuskiri, lk 84

2.2. Avaliku korra raske rikkumise koosseis korrakaitseseaduse jõustumise järgselt

Korrakaitseseadust iseloomustab seaduse seletuskiri kui ühte viimast puuduolevat ehitusplokki Eesti õiguskorras.⁸⁷ Seetõttu oli vajalik viia sisse ka KorS-i jõustumisest tulenevad muudatused eriseadustesse. 01.07.2014 jõustunud korrakaitseseaduse muutmise ja rakendamise seadusega asendatakse §-des 262 ja 263 avaliku korra mõiste avalikus kohas käitumise üldnõuete mõistega.⁸⁸ See muudatus on tingitud asjaolust, et KorS § 4 defineerib avaliku korra mõiste, mis on oluliselt laiem võrreldes seni karistusseadustikus sätestatud olnud avaliku korra rikkumise normi kaitsealaga. Nii laialt sisustatav õigusnormi objektiivne koosseis oleks võinud minna vastuollu õigusliku määratletuse põhimõttega ning seetõttu peeti otstarbekamaks siduda avaliku korra rikkumine avalikus kohas käitumise üldnõuete rikkumisega ehk KorS § 55 rikkumisega. Sellest tulenevalt muutus ka KarS § 263 rakendusala võrreldes KorS eelse redaktsiooniga kitsamaks, kuna avaliku korra rikkumisena on edaspidi käsitletav üksnes see osa avalikust korrast, mis on hõlmatud avalikus kohas käitumise üldreeglitega.

01.01.2015 jõustunud niinimetatud karistusseadustiku revisjoni käigus muudeti taaskord karistusseadustiku avaliku korra rikkumist puudutavaid sätteid ning koosseis muutus kahelõikeliseks. KarS § 263 sättest jäeti välja punktid 2, 2¹ ja 4. Vastuhakk (KarS § 263 p 2) jäeti sättest välja, kuna sama tegevus on kriminaliseeritud KarS § 274 lg 1 alusel sama sanktsiooniga.⁸⁹ KarS § 263 alternatiiv, mis sätestas vastutuse juhul, kui tegu pandi toime nägu varjates on vastuolus põhiseaduse §-st 22 tuleneva enese mittesüüistamise privileegiga. Isikule ei või mõista karmimat karistust üksnes selle eest, et ta raskendab enda näo varjamisega korrakaitseorganil isiku tuvastamist. Sarnane muudatus viidi KarS revisjoniga sisse läbivalt paragrahvides, mis näo varjamise kui raskendava asjaolu ette nägid.⁹⁰

KarS § 263 p 4 ehk teo toimepanemine grupiviisiliselt otsustati kaotada, sest nimetatud säte võimaldas mõista kuni viieaastase vabadusekaotuse ka juhul, kui grupiviisiliselt oli pandud KarS §-s 262 kirjeldatud väikese ebaõigsusega tegu. KarS revisjoni käigus jõuti otsusele, et grupilisus ei ole piisava ebaõigussisuga, et õigustada kuni 5-aastase vangistuse kohaldamist.

01.01.2015 jõustunud muudatustega loodi KarS § 263 sättesse ka juriidilise isiku vastutus. Juriidilise isiku vastutuse eeldused on sätestatud KarS §-s 14 lg 1, mille kohaselt peab teo olema

⁸⁷ Korrakaitseseaduse muutmise ja rakendamise seadus SE 424 seletuskiri, lk 1

⁸⁸ Korrakaitseseaduse muutmise ja rakendamise seadus SE 424 seletuskiri, lk 32

⁸⁹ Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus 554 SE, lk 71. –

Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/download/e18ca936-ae89-4dcd-babe-f462e071a7f3/old> (23.03.2018)

⁹⁰ Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus 554 SE, lk 43

toime pannud juriidilise isiku organ, selle liige, juhtivtöötaja või pädev esindaja ning tegutsemine peab olema juriidilise isiku huvides. Juriidilise isiku vastutus võib olla võimalik ka teo toimepanemisel tavatöötaja poolt, kui see isik pani teo toime juriidilise isiku organi liikme või juhtivtöötaja korraldusel või heakskiidul.⁹¹ Töö kirjutamise aja seisuga ei ole Eestis KarS § 263 lg 2 alusel tehtud ühtegi kohtulahendit, seega ei ole võimalik analüüsida kuidas kohtud juriidilise isiku vastutust avalikku korra raske rikkumise korral sisustavad.

2.2.1. Objektiivne koosseis

KarS § 263 sätestab vastutuse avalikus kohas käitumise üldnõuete rikkumise eest, kui see on toime pandud vägivallaga või relva või relvana kasutatava muu eseme, lõhkeseadeldise või lõhkeainega ähvardades. Erinevalt enne KorS-i jõustumist kehtinud koosseisust on hetkel kehtiv KarS § 263 blanketne kuriteokoosseis. Seega sisustatakse avalikus kohas käitumise üldnõuete rikkumine KorS §-st 55 tulenevate avalikus kohas käitumise üldnõuetega.

KarS § 263 kommentaaride kohaselt eeldab KarS § 263 koosseis ka KarS § 262 koosseisu täitmist ning nimetatud paragrahvid on vastavalt põhikoosseisu ja kvalifitseeritud koosseisu vahekorras.⁹² Riigikohus on siiski seisukohal, et tegemist ei ole absoluutse põhimõttega ning nendib, et mõnel juhul ei pruugi § 263 kvalifitseeriva tunnuse mõttelise väljajätmise korral süüdlase tegu avaliku korra rikkumise objektiivsetele tunnustele vastata. Sellest tulenevalt on Riigikohtu hinnangul mõlema koosseisu puhul põhikoosseisuga, mille objektiivsed tunnused tuleb iga kord eraldi tuvastada.⁹³

Riigikohtu käsitlese kohaselt koosneb KarS § 263 objektiivne koosseis järgnevatest elementidest:

- 1) Tegu pandi toime avalikus kohas.
- 2) Tuvastatud on KorS §-des 55 või 56 ette nähtud avalikus kohas käitumise üldnõude rikkumine.
- 3) KarS § 263 lg-s 1 sätestatud kvalifitseeriva koosseisutunnuse olemasolu.
- 4) Kõnealuse teoga häiriti või ohustati asjasse mittepuutuvaid isikuid.⁹⁴

---

⁹¹ RKKKo 3-1-1-90-14, p 37.

⁹² Sootak, J., Pikamäe, P. (koost.) Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. 4., täiendatud ja ümbertöötatud väljaanne. Tallinn: Juura 2015. - § 263 komm.

⁹³ RKKKo 3-1-1-15-17, p 12

⁹⁴ RKKKo 3-1-1-15-17, p 25

Kuna tegemist on kõige ajakohasema hinnanguga KarS § 263 objektiivse koosseisu elementidele, siis võetakse see loetelu käesolevas töös objektiivse koosseisu elementide analüüsimisel aluseks.

2.2.1.1. Avalik koht

Avalik koht on määratletud KorS §-s 54 ning avaliku kohana käsitletakse määratlemata isikute ringile kasutamiseks antud või määratlemata isikute ringi kasutuses olevat maa-ala, ehitist, ruumi või selle osa, samuti ühissõidukit. Selle mõiste sõnastamisel ei erine KorS-i mõiste oluliselt Riigikohtu tõlgendusest. Avaliku koha määratlemisel ei oma koha iseloom nii suurt tähtsust kui asjaolu, kas seda kasutavad inimesed on identifitseeritavad või on tegemist määratlemata isikute ringiga. Nimelt võivad väliste tunnuste poolest esmapilgul sarnasena tunduvad kohad olla määratletud erinevalt. Näiteks lukustatud trepikoda, kuhu pääseb vaid korteriomanike võtmetega, ei ole avalik koht, sest seda kasutavate isikute ring on määratletud. Seevastu trepikoda, mille uks ei ole lukustatud lubades kõigile sissepääsu on avalik koht, sest ei ole võimalik tuvastada isikuid, kes trepikojas käivad. Tasub märkida, et avaliku kohana on määratletav ka koht, mille puhul ei ole omanik väljendanud selget tahet seda ühiskasutusse anda, kuid sellegipoolest on koht avalikkuse kasutuses.⁹⁵ Üldjuhul kohtupraktikas avaliku koha määratlemisega probleeme ei ole ning KorS jõustumine aitas kõrvaldada ka seni eksisteerinud määratlematused.

2.2.1.2. Avalikus kohas käitumise üldnõuete rikkumine

Avalikus kohas käitumise üldnõuded on KorS §-s 55 jagatud nõuete üldklauslikuks ning konkreetsete tegevuste loeteluks. Üldklausli kohaselt on avalikus kohas keelatud käituda teist isikut häirival või ohtu seadval viisil. Üldklauslile järgnev loetelu kirjeldab seitsmesse kategooriasse liigitatud tegevusi, mida tuleb eelkõige lugeda teist isikut häirivaks või ohtu seadvaks tegevuseks. Loetelus sisalduvad tegevused tulenevad Eestis korrakaitseaduse eelselt kehtinud kohalike omavalituste avaliku korra eeskirjade ühisosast.⁹⁶

§ 55. Avalikus kohas käitumise üldnõuded

(1) Avalikus kohas on keelatud käituda teist isikut häirival või ohtu seadval viisil, eelkõige:

---

⁹⁵ Korrakaitseadus 49 SE seletuskiri, lk 85

⁹⁶ Korrakaitseadus 49 SE seletuskiri, lk 85

- 1) teist isikut lüüa, tõugata, kakelda, loopida asju teise isiku, looma või asja pihta neid ohtu seades või käituda muul viisil vägivaldselt;
- 2) teist isikut sõnaga, žestiga või muul moel solvata, hirmutada või ähvardada;
- 3) viibida alasti, kui see oluliselt häirib teisel isikul koha sihipärast kasutamist. Kohaliku omavalitsuse üksusel on õigus määrata oma territooriumil kindlaks kohad, kus alasti viibimist ei loeta, sõltumata asjaoludest, teisi isikuid häirivaks;
- 4) pakkuda isikut häirival viisil talle kaupa või teenust või häirival viisil kerjata;
- 5) tarbida alkoholi ühissõidukipeatuses, teeliikluses osalevas avalikus kasutuses olevas ühissõidukis, koolieelse lasteasutuse, lasteaia-alkgooli, põhikooli, gümnaasiumi, kutseõppeasutuse, huvialakooli, noortelaagri, tervishoiuteenuse osutaja ning hoolekandetasutuse ehitises ja territooriumil või selle osas õppe- ja kasvatustegevuse või tervishoiuteenuse osutamise ajal, samuti lastele suunatud avalikul kogunemisel;
- 6) magada või telkida viisil, mis oluliselt häirib teisel isikul koha sihipärast kasutamist;
- 7) reostada, rikkuda, hävitada või ümber paigutada avalikus kasutuses olevat asja või kasutada seda muul kui ettenähtud otstarbel, sealhulgas panna jäätmeid mujale kui selleks ettenähtud kohta, reostada veekogu või purskkaevu või
- 8) viibida ilma omaniku või valdaja loata asjakohaselt tähistatud varisemisohtlikus või muus ohutuse tagamiseks piiratud kohas, välja arvatud juhul, kui sellises kohas viibitakse ohu tõrjumiseks või korrarikkumise kõrvaldamiseks.

Õigushüvesid ja isikute subjektiivseid õigusi, mis avaliku korra kaitsealasse mahuvad on tunduvalt rohkem, kui KorS §-s 55 välja toodud tegevusi, mis võivad teist isikut häirida või ohtu seada. Olenemata üpris pikast loetelust ei oleks mõeldav, et seadusandja suudaks ette näha kõiki võimalikke käitumisviise, mis võivad avalikku korda kahjustada ning neid ammendavalt seaduses loetleda. Seetõttu võimaldab üldklausli keelend „eelkõige“ subsumeerida KorS § 55 kohaseks teist isikut häirivaks või ohtu seadvaks käitumiseks ka tegevusi, mida ei ole otsesõnu paragrahvi loetelus välja toodud, kuid mis on toime pandud avalikus kohas. Kuna käesolev töö käsitleb avaliku korra rasket rikkumist KarS § 263 mõttes, siis on töö seisukohast relevantne analüüsida eelkõige KorS § 55 loetelu punkte 1 ja 2.

KorS § 55 lg 1 p 1 kohaselt seisneb avalikus kohas teist isikut häiriv või ohtu seadev käitumine eelkõige teise isiku löömisel, tõukamisel, kaklemisel; teise isiku, looma või asja pihta asjade loopimisel neid ohtu seades või muul viisil vägivaldses käitumises. Kirjanduse kohaselt saab

KorS § 55 loetelus kirjeldatud tegevustest teist isikut ohtu seadvateks tegevusteks pidada löömist, kaklemist, tõukamist ja asja teise isiku pihta loopimist.⁹⁷ KorS seletuskirja kohaselt võib teise isiku löömise, tõukamise, kaklemise või vägivaldse käitumisena käsitleda otsest füüsilist vägivalda teise isiku suhtes ning nendib, et selline tegevus on ka valdavalt kriminaliseeritud kehalise väärkohtlemisena ning nimetatud tegevusi võib pidada kõige raskemaks võimalikuks avalikus kohas käitumise üldnõuete rikkumiseks.⁹⁸ Nimetatud keelu peamine eesmärk on kaitsta inimeste ja loomade turvalisust avalikus kohas.

KorS § 55 lg 1 p 1 kirjeldatud tegevustes osaleb vähemalt kaks isikut. Isiku vastutuse kontrollimisel on tekitanud problemaatikat häirivuse hindamine, nimelt on küsitav, kas häirivuse hindamisel või ohtu seadmisel peab olema veel isik, keda kaklus, tõuklemine või löömine häirib. Kirjanduses on asutud seisukohale, et kuna üldkeeld käib nii teist isikut häiriva tegevuse kui teist isikut ohtu seadva tegevuse kohta, siis tulebki kaklust, tõukamist ja löömist pidada teist isikut ohtu seadvaks vägivaldseks tegevuseks.⁹⁹ Seetõttu ei ole KorS § 55 lg 1 p 1 kirjeldatud tegevuse puhul tarvis eraldi tuvastada, kas kahe inimese vahel toimuv kaklus ka kolmandat isikut häirib. Samale seisukohale tuleb asuda ka teise isiku, looma või asja pihta asja loopimise puhul, sest inimene, kelle pihta asju loobitakse ongi ohtu seatud teine isik.

Grammatiliselt tõlgendades võib asuda seisukohale, et kui on tuvastatud teist isikut ohtu seadev tegevus, siis ei ole eraldi tarvis selgitada, kas nimetatud tegevus ka teist isikut häiris. Seda muidugi välja arvatud juhul, kui KorS § 55 lg 1 loetelus ei ole lisaks üldklauslis sätestatud häirivusele eraldi välja toodud, et avaliku korra eest vastutava isiku käitumine peab veel lisaks olema teist isikut häiriv. Näiteks KorS § 55 lg 1 p 4, mille kohaselt ei ole teistel isikutele teenuste ja kaupade pakkumine keelatud, kui seda ei tehta teist isikut häirival viisil. Seevastu on KorS § 55 lg 1 p 7 kirjeldatud tegevus avalikus kohas käitumise üldnõuete rikkumine olenemata asjaolust, kas see ka teist isikut häiris, sest avaliku korra häiritus tuleneb juba teo iseloomust.

KorS § 55 lg 1 p 2 kohaselt on avalikus kohas keelatud teist isikut ohtu seadval või häirival viisil teda sõnaga, žestiga või muul moel solvata, hirmutada või ähvardada. Seda punkti võib käsitleda kui üldist avarat ebasünda käitumise keeldu, mis hõlmab kõik ähvardava või hirmutava käitumise vorme.¹⁰⁰ Keelus kirjeldatud tegevused saavad teist isikut üksnes häirida, mitte teda ohtu seada. KorS § 55 lg 1 p 2 kirjeldatud ähvardamine võib täita näiteks KarS § 120

---

⁹⁷ Laaring, Mait *et al.* 2017, lk 177

⁹⁸ Korrakaitseadus 49 SE seletuskiri, lk 85

⁹⁹ Laaring, Mait *et al.* 2017, lk 178

¹⁰⁰ Korrakaitseadus 49 SE seletuskiri, lk 85

koosseisu, kui ähvardus on kannatanule piisavalt tõsiseltvõetav ning ta võib pidada reaalseks ähvarduse täideviimist. KorS § 55 lg 1 p 2 puhul on oluline pidada silmas KorS § 4 lg 2 sätestatud korrakaitseaduse subsidiaarsuse põhimõtet. Juhul, kui isik tunneb, et tema subjektiivseid õigusi on rikutud, kuid rikkumine ei sisalda avaliku korra rikkumist, siis võib isik täiendavalt pöörduda oma õiguste kaitseks kohtusse.

Avalikus kohas käitumise nõuete rikkumine on tugevalt seotud teise isiku häirimisega. Kuna isikute taluvuspiirid on erinevad ning inimesed võivad häirivate tegevustena tajuda erinevaid asju erineva intensiivsusega, siis sätestab KorS § 57 kriteeriumid, mille alusel hinnatakse käitumise häirivust. Nimelt lähtutakse häirituse hindamisel eelkõige keskmisest objektiivsest isikust. Kuigi KorS välistab avaliku rikkumise hindamisel lähtumise tava- ja moraalinormidest, siis on KorS kommentaaride autorite hinnangul siiski võimalik häirituse hindamisel lähtuda eesmärgist, milleks avalikku kohta tavapäraselt kasutatakse ning hinnatava piirkonna tavadest.¹⁰¹

Keskmiseks objektiivseks isikuks võib olla näiteks sekkumise vajadust hindav korrakaitseametnik, kes teeb kindalaks, kas isiku tegevus on häiriv või mitte.¹⁰² Õigusrikkumisele reageeriv korrakaitseametnik ei ole siiski häiritud isik, vaid tema peab ennast panema keskmise kodaniku rolli ning andma hinnangu, kas tegu oleks objektiivselt häiriv.

2.2.1.3. Kvalifitseeriva koosseisutunnuse olemasolu

Kvalifitseerivateks tunnusteks on KarS § 263 lg 1 p-de 1 ja 2 mõttes vägivald ning relva või relvana kasutatava muu eseme, lõhkeseadeldise või lõhkeainega ähvardamine.

Vägivalla all mõistetakse KarS 9. peatüki 2. jao 2. jaotises „Vägivallateod“ nimetatud süüteo koosseise. Seega on vägivallana määratletavad KarS § 120 järgi kvalifitseeritav ähvardamine ning KarS § 121 järgi kvalifitseeritav kehaline väärkohtlemine. KarS § 122 ehk piinamise koosseis on alates 01.01.2015 kehtetu.¹⁰³ Võrreldes enne KorS-i jõustumist kehtinud KarS §-ga 263 ei ole selle alternatiivi sisustamises muudatusi tehtud.

KarS § 263 teine alternatiiv käsitleb avalikus kohas käitumise üldnõuete rikkumist, kui see on toime pandud relva või relvana kasutatava muu eseme, lõhkeseadeldise või lõhkeainega

---

¹⁰¹ Laaring, Mait *et al.* 2017, lk 384

¹⁰² Korrakaitseadus 49 SE seletuskiri, lk 88

¹⁰³ Sootak, J., Pikamäe, P. (koost.) Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. 4., täiendatud ja ümbertöötatud väljaanne. Tallinn: Juura 2015. - § 263 komm. p 3.1.

ähvardades. Ka selle alternatiivi sisustamist ei mõjutanud korrakaitseaduse jõustumine, sest sätte sõnastus on sama, mis KorS-i eelses KarS-i redaktsioonis.

2.2.1.4. Asjasse mittepuutuva isiku häirimine või ohustamine

Viimase objektiivse koosseisu elemendina loetleb Riigikohus selle tuvastamist, et kõnealuse teoga häiriti või ohustati asjasse mittepuutuvaid isikuid. See objektiivne tunnus on ka praktikute seas kõige suuremat vaidlusainet leidnud ning üks KarS § 263 kõige suuremaid tõlgenduslikke probleeme seisnebki küsimuses, kas asjasse mittepuutuva isiku häirimine või ohustamine lisaks KorS §-s 55 sätestatud keelu rikkumise tuvastamisele on objektiivse koosseisu täitmise seisukohalt nõutav.

Korrakaitseaduse jõustumine täpsustas avaliku korra mõistet ning KarS § 263 koosseis muutus blanketseks, mille tõttu tuleb koosseisu täitmiseks eraldi tuvastada avalikus kohas käitumise üldnõuete rikkumine KorS § 55 alusel. Enne korrakaitseaduse jõustumist tuli aga KarS § 263 objektiivse koosseisu täitmiseks tuvastada, kas rikutud on rahu ja avalikku korda. Nagu varasemalt mainitud oli enne korrakaitseaduse jõustumist ühest avaliku korra mõiste sisustatud erimahuliselt ning seda mõistet sisustati nii läbi seaduse, kohtupraktika kui ka kohalike omavalitsuste avaliku korra eeskirjade kaudu. Sellest perioodist pärineb ka Riigikohtu seisukoht, mille kohaselt tuleb KarS § 263 järgi vastutuse kontrollimiseks lisaks avalikule kohale tuvastada ka tegu, millega objektiivselt avalikku korda rikuti.¹⁰⁴ Hetkel kehtiva KarS § 263 koosseisu mõttes tähendab see tuvastamist, millist KorS § 55 loetletud avalikus kohas käitumise üldnõuet isiku tegu rikkunud on.

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 18. septembri 2003 a lahend 3-1-1-102-03 selgitab, et avalikku korda on KarS § 262 mõttes võimalik rikkuda kas teiste isikute rahu rikkudes või avaliku korra rikkumisega muul viisil, mis ei ole seotud rahu rikkumisega. Lisaks täpsustab nimetatud lahend, et teiste isikute rahu rikkumine eeldab personifitseeritud füüsilise isiku olemasolu ning tegu, mis häirib selle isiku turvalisust, elu, tervist ja rahu. Sellised teod võivad olla näiteks lärmamine või muu müra tekitamine. Lisaks saab avalikku korda rikkuda ka mitte teise isiku häirimise, vaid muu rikkumisega näiteks avaliku asja lõhkumisega. Selline tegevus ei eelda häiritud kolmanda isiku olemasolu. Nimetatud lahend aitab luua selgust KorS § 55 eelsesse olukorda, kui konkreetseid avalikus kohas käitumise üldnõuded ei olnud seaduse tasandil sätestatud. KorS jõustumise järgselt muutus aga avaliku korra mõiste laiemaks ning KarS § 263 mõttes on avaliku korra rikkumisena käsitletav üksnes selline rikkumine, mis rikub

---

¹⁰⁴ RKKKo 3-1-1-78-05, p 7.3

KorS §-s 55 kehtestatud nõudeid. Seega ei ole grammatiliselt tõlgendades hetkel kehtiva KarS § 263 mõttes vaja tuvastada, kas rikutud on teiste isikute rahu või avalikku korda.

Juhuslikke asjasse mittepuutuvate isikute häirimist on käsitletud ka Riigikohtu kriminaalkolleegiumi lahendites 3-1-1-24-07 ja 3-1-1-15-07 ning nende lahendite kohaselt peab teo kvalifitseerimiseks KarS § 263 järgi toime pandud vägivallategu häirima ka juhuslikke, asjasse mittepuutuvate isikute rahu.¹⁰⁵ Mõlemad nimetatud lahendid käsitlesid konflikte, mis on alguse saanud teineteist tundvate isikute omavahelisest tülist, mida on lahendatud avalikus ruumis. Võib järeldada, et just need lahendid tõid enne KorS-i jõustumist kehtinud KarS § 263 objektiivse koosseisu elementide hulka kolmanda personifitseeritud asjasse mittepuutuva isiku häirimise, mis omakorda rikub rahu või avalikku korda. Seega saab järeldada, et häiritud kolmas isik, kui objektiivse koosseisu üks eeldusi loodi sooviga eristada avaliku korra rasket rikkumist kehalise väärkohtlemise koosseisust.

Hetkel kehtiv KorS § 55 näeb avalikus kohas käitumise üldnõuete rikkumisena teist isikut häiriva või ohtu seadva käitumise. Kirjanduse kohaselt on ka isikute vaheline kaklus avalikus kohas teist isikut ohtu seadev ning ei vaja täiendavalt kolmandat häiritud isikut, kes kaklust pealt näeb, sest kaklus ise seabki kakluse osapooled ohtu.¹⁰⁶ Sarnaselt võib argumenteerida, et kui isiklikel motiividel alanud konflikt, mida lahendatakse avalikus kohas vajab KarS § 263 järgi kvalifitseerimiseks kolmandat häiritud isikut, siis olukorras, kus ilma objektiivselt tajutava põhjusteta rünnatakse võõrast isikut, ongi see võõras isik häiritud isik, kelle turvatunnet on häiritud. Kokkuvõtvalt oli lahendite 3-1-1-15-07 ja 3-1-1-27-07 eesmärk juhtida tähelepanu, et avalikus kohas toimuv isiklike suhete klaarimine ei ole kvalifitseeritav avaliku korra raske rikkumisena, kui sellise tegevusega ei häirita kolmandaid asjasse mittepuutuvaid isikuid.

Autori hinnangul tuleks vägivallakuritegude puhul hinnata iga konkreetse kaasuse asjaolusid eraldiseisvalt ning eristada konflikte, mis on tekkinud isiklike suhete pinnalt ning juhtumeid, kus konflikti tagajärjel on kannatanuks isik, kes ei ole seotud teo toimepanijaga. Riigikohus korduvalt pidanud vajalikuks tuvastada asjasse mittepuutuvad kolmandad isikud, keda tegu häiris juhul, kui KarS § 263 kvalifitseerivatele tunnustele vastav tegu pandi toime teineteist varasemalt tundvate isikute vahel.¹⁰⁷

Siiski peab seadus arvestama kõikide võimalike konflikti liikidega ning on võimalik, et konflikti osapoolteks on teineteisele võõrad isikud, kellest ühe suhtes kasutatakse temast mitteolenevatel põhjustel füüsilist vägivalda ehk ründaja käitumine on mitteadekvaatne ning tegu toimub avalikus kohas. Autori hinnangul ei kuulu sellisel juhul korrakaitseseaduse

¹⁰⁵ RKKKo 3-1-1-24-07, p 6.1. ja RKKKo 3-1-15-07, p 14

¹⁰⁶ Laaring, Mait *et al.* 2017, lk 178

¹⁰⁷ RKKKo 3-1-1-15-07, p 14

jõustumise järgselt kohaldamisele Riigikohtu praktika, mille kohaselt peab olema tuvastatud asjasse mittepuutuv kolmas isik, sest kannatanu, kes satub enda tegevusest olenemata kehalise väärkohtlemise ohvriks ongi juba KorS § 55 mõistes ohustatud teine isik. Lisaks oli korrakaitseaduse jõustumise eelselt KarS § 263 koosseis laiem ning hõlmas avalikku korda tervikuna. Seetõttu oli vajalik häiritud kolmanda isiku konstruktsioon, kuna puudus ühtne arusaam, milline tegevus on avalikku korda rikkuv. Korrakaitseaduse jõustumise järgselt on KarS §-ga 263 hõlmatud vaid see osa avalikust korrast, mis väljendub KorS §-s 55 sätestatud avalikus kohas käitumise üldreeglite rikkumises, seega tegevuses, mis on teis isikut häiriv või ohtu seadev.

Korrakaitseaduse jõustumise ning sellest tulenenud KarS § 263 koosseisu muutumise järgselt suurenes aastal 2015 võrreldes eelmise aastaga avaliku korra raskete rikkumiste arv rohkem kui kahe korra võrra. Kriminaalpoliitika analüüs toob muutuse põhjusena välja menetluspraktika muudatuse, mille kohaselt registreeritakse avalikus kohas toime pandud vägivallakuritegusid kehalise väärkohtlemise asemel avaliku korra raske rikkumisena.¹⁰⁸ Maakondade lõikes oli aastal 2015 KarS § 263 järgi kvalifitseeritavaid tegusid kõige rohkem Tartumaal, kus selliseid tegusid oli registreeritud aasta jooksul 179, Harjumaal oli vastav number 56.¹⁰⁹ Aasta varem ehk aastal 2014 registreeriti Tartumaal 45 KarS § 263 järgi kvalifitseeritavat tegu ning Harjumaal oli vastavate tegude arv 49.¹¹⁰ Seega võib järeldada, Tartu ja Harjumaal registreeriti ja menetleti sarnase sisuga tegusid erinevate sätete järgi.

Nii suurt erinevust on selgitanud Lõuna Ringkonnaprokuratuuri ringkonnaprokurör Toomas Liiva 01.07.2014 jõustunud KarS § 263 koosseisu muutusega, mida muudeti kooskõlas KorS-i jõustumisega, nimelt on selle taga üheselt tõlgendatav seadusandja tahe, et kõiki avalikus ruumis toime pandud õigusrikkumisi tuleb uurida avaliku korra rikkumistena, mille eest saab kurjategijat ühtlasi rangemalt karistada. Lisaks leiab ringkonnaprokurör, et seadusandja mõte oli, et avalikus ruumis toime pandud vägivallateod vajavad õiguskaitseorganite tugevdatud tähelepanu, millise tegevuse lõpptulemuseks peaks olema meil kõigil turvalisem elukeskkond.¹¹¹ Sellest tulenevalt ei ole KorS-i jõustumise järgselt vaja Lõuna Ringkonnaprokuratuuri praktika kohaselt enam eraldi tarvis tuvastada, kas teoga häiriti ka

---

¹⁰⁸ Kuritegevus Eestis 2015. Kriminaalpoliitika uuringud 22. Tallinn: Justiitsministeerium 2016, lk 31 – Arvutivõrgus: http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/kuritegevus_eestis_2015.pdf (25.03.2018)

¹⁰⁹ Kuritegevus Eestis 2015, lk 116

¹¹⁰ Kuritegevus Eestis 2014. Kriminaalpoliitika uuringud 20. Tallinn: Justiitsministeerium 2015, lk 105. – Arvutivõrgus: http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/kuritegevuse_at_2015_0.pdf (25.03.2018)

¹¹¹ Niin, M. KAART: Prokurör selgitab, miks kahanes Tartumaal kehaliste väärkohtlemiste arv aastaga 44 protsenti. – Delfi 16.04.2016. Arvutivõrgus: <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/krimi/kaart-prokuror-selgitab-miks-kahanestartumaal-kehaliste-vaarkohtlemiste-arv-aastaga-44-protsenti?id=74134109> (23.03.2017)

asjasse mittepuutuvat kolmandat isikut, piisab tuvastamisest, et tegu pandi toime avalikus kohas ning sellega rikuti KorS § 55 sätestatud üldnõudeid.

Ka aastal 2016 kasvas avaliku korra raskete rikkumiste registreerimine, aasta jooksul registreeriti 1147 tegu ehk 166% rohkem avaliku korra raskeid rikkumisi kui aastal 2015.¹¹² Kriminaalpoliitika analüüsi kohaselt on sellise muutuse põhjus endiselt menetluspraktika muutus, mille kohaselt registreeritakse alates 2015 aasta kevadest avalikus kohas toime pandud kuriteod avaliku korra raske rikkumisena ning sellest tingituna on kasvanud ka KarS §-i 263 alusel registreeritud kuritegude arvu tõus ning KarS §-i 121 registreeritud kuritegude arvu langus.¹¹³ Erinevalt aastast 2015 pandi enim KarS §-i 263 järgi kvalifitseeritud tegusid toime Harjumaal (487), millele järgnes Tartumaa (246).¹¹⁴ Sellest võib järeldada, et ka Harju Maakohus on võtnud üle Tartu Maakohtu praktika, mille kohaselt kvalifitseeritakse tegu § 263 alusel, kui sündmus leidis aset avalikus kohas. Ka aastal 2017 registreeriti kogu Eesti lõikes kokku 1124 avaliku korra raske rikkumise juhtu, mida oli 23 juhtumi võrra vähem kui aastal 2016.¹¹⁵ Paraku ei ole Justiitsministeeriumi koostatav kriminaalpoliitika uuring Kuritegevus Eestis 2017 erinevalt varasematest aastatest välja toonud avaliku korra raskete rikkumiste arvu maakonniti, seega ei ole võimalik teha järeldust, milliste maakondade arvelt selline vähenemine tekkis.

Aastal 2017 oldi olukorras, kus Riigikohtu viimane otsus § 263 osas tehti 22.09.2010¹¹⁶ ning puudus asjakohane kohtupraktika, mis aitaks sisustada KarS § 263 koosseisu pärast korrakaitseaduse jõustumist ja KarS revisjoni. 02.06.2017 tegi Riigikohtu kriminaalkolleegium kogu oma koosseisu kaasates kauaoodatud lahendi, milles selgitas KarS § 263 objektiivse koosseisu muutumist pärast KorS jõustumist ning kinnitas, et jätkuvalt on avaliku korra raske rikkumise korral tarvis tuvastada asjasse mittepuutuv häiritud füüsiline isik.¹¹⁷

Nimetatud kohtuotsuses otsustati muuta kuriteo kvalifikatsiooni ning tunnistada süüdistatav süüdi KarS § 263 asemel KarS § 121 lg 2 p 1 alusel. Nimelt leidis Riigikohus, et korrakaitseaduse sätetest ja karistusseadustikus tehtud muudatustest ei saa teha järeldust, mille kohaselt piisab alates 01.07.2014 süüteo kvalifitseerimiseks KarS § 263 järgi üksnes selle

---

¹¹² Kuritegevus Eestis 2016. Kriminaalpoliitika uuringud 23. Tallinn: Justiitsministeerium 2017, lk 8.-

Arvutivõrgus:

http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/kuritegevus_eestis_est_web_0.pdf (23.03.2018)

¹¹³ Kuritegevus Eestis 2016, lk 6

¹¹⁴ Kuritegevus Eestis 2016, lk 134

¹¹⁵ Kuritegevus Eestis 2017. Kriminaalpoliitika uuringud 26. Tallinn: Justiitsministeerium 2017, lk 148.-

http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/kuritegevuseestis_2017_veebi01.pdf (23.03.2018)

¹¹⁶ RKKKo 3-1-1-60-10

¹¹⁷ RKKKo 3-1-1-15-17

tuvastamisest, et tegu on toime pandud avalikus kohas ning rikutud on avalikus kohas käitumise üldnõudeid, ning vajalik pole selliste asjasse mittepuutuvate isikute kindlakstegemine, keda süüdlase tegevus häiris või ohustas.¹¹⁸

Riigikohus põhjendab vajadust tuvastada asjasse mittepuutuva füüsilise isiku häirimine asjaoluga, et KorS §-des 55 ja 56 ette nähtud avalikus kohas käitumise üldnõuded on eeskätt seotud teiste isikute häirimise või ohustamisega ning seetõttu eeldab nende keeldude rikkumise kindlakstegemine ka vältimatult sellise füüsilise isiku tuvastamist, keda süüdlase tegu häiris või ohustas.¹¹⁹ Riigikohus toob nimetatud otsuse punktis 22 välja KorS § 55 lg 1 p-d 1,2,3,4 ja 6 ning nende näitel on tehtud järeldus, mille kohaselt eeldab KorS § 55 avalikus kohas käitumise üldnõuete rikkumine alati, et oleks olemas ka häiritud või ohustatud isik.

Samas on Riigikohus jätnud tähelepanuta, et KorS § 55 lg 1 loetelus ka näiteid, mille puhul pole teise isiku häiritus oluline. Näiteks KorS § 55 lg 1 p 7 toodud avalikus kasutuses oleva asja rikkumine on karistatav ka juhul, kui sellega ei häirita asjasse mittepuutuvat isikut. Kirjanduses on väljendatud seisukohta, mille kohaselt on selline tegevus häiriv ka siis, kui teist isikut juures ei viibi.¹²⁰ Vastasel juhul ei oleks võimalik vastutusel võtta isikut, kes inimtühjas pargis lõhub või teisaldab avalikus kasutuses olevat pargipinki ning politsei patrull tema tegevusele peale satub. Kuna Riigikohtu senise praktika¹²¹ kohaselt ei loeta näiteks korrarikkumist pealt nägevat politseiametnikku häiritud isikuks, siis ei saaks Riigikohtu 3-1-1-15-17 tõlgenduse järgi ka vandaalitsejat vastutusele võtta, sest puudub häiritud isik. Seega ei ole autori hinnangul KorS § 55 loetelu tõlgendamine selliselt, et iga loetelus nimetatud tegevus vajab ilmtingimata häiritud asjasse mittepuutuva isiku tuvastamist järjepidev. Autori hinnangul on vaja KorS § 55 alusel tuvastada isiku häiritus üksnes juhul, kui seaduse säte seda eraldi nõuab, nagu näiteks KorS § 55 lg 1 p 3, 4, 6.

Lisaks leiab Riigikohus nimetatud lahendis, et KarS § 263 ja 262 puhul on kaitstavaks õigushüveks eelkõige avalik kord ning teo toimepanek avalikus kohas ei ole täiendav tunnus, mille alusel saaks rääkida individuaalseid õigushüvesid kaitsva süüteokoosseisu realiseerimise asemel avaliku korra rikkumisest.¹²² Sellise seisukoha eesmärk on välistada KarS § 263 järgi selliste tegude kvalifitseerimine, kus osapoolteks on teineteist isiklikul tasandil tundvad isikud ning nende vaheline konflikt toimub avalikus ruumis pealtnägijate juuresolekuta. Riigikohtu tõlgenduse kohaselt eeldab kakluse toimumine KorS § 55 lg 1 p 1 tähenduses vähemalt kahe isiku osavõttu ning KarS § 263 lg 1 p 1 koosseisutunnuste täitmise eeldusena peab seda kaklust

---

¹¹⁸ RKKKo 3-1-1-15-17, p 20.

¹¹⁹ RKKKo 3-1-1-15-17, p 22

¹²⁰ Laaring, Mait *et al.* 2017, lk 178

¹²¹ RKKKo 3-1-1-60-10, p 15.2

¹²² RKKKo 3-1-1-15-17, p 23

pealt nägema või kuulma veel mõni kõrvaline isik.¹²³ Riigikohus möönab küll oma otsuses, et kahe inimese kaklus inimtühjal tänaval rikub KorS §-s 55 sätestatud keeldu, kuid leiab, et selline tegevus ei saa häirida ja ohustada asjasse mittepuutuvaid isikuid. Autori hinnangul piisab avalikus kohas käitumise üldreeglite rikkumiseks üksnes tuvastamisest, et rikutud on KorS § 55 nimetatud keeldu ning täiendavalt ei ole tarvis tuvastada isikut, keda nimetatud tegevus häiris, kuna selline tuvastamise kohustus ei tulene seadusest.

Lõpetuseks leiab Riigikohus, et asjasse mittepuutuv personifitseeritud isik ei pea olema nimeliselt tuvastatav, vaid piisab, kui süüdistuses on märgitud, et avalikus kohas käitumise üldnõuete rikkumisega häiriti või ohustati rohkem või vähem kindlaksmääratud kõrvaliste isikute ringi ja selliste isikute kohalolu sündmuskohal saab tõendite kohaselt tõsikindlalt jaatada.¹²⁴ Seega ei ole kohtuelse menetluse käigus tarvis igakordselt häiritud inimest tuvastada ning tõsikindlate tõendite korral ei ole tarvis ka seda isikut üle kuulata, kui näiteks videosalvestiselt on näha, et avalikus kohas käitumise üldnõuete rikkumine häiris peale kannatanu ka teisi isikuid.

Täieliku õigusselguse ja üksmeele puudumist KarS § 263 koosseisu tõlgendamise osas näitab ka asjaolu, et Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kuueliikmelisest koosseisust kaks riigikohtunikku jäid Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 02.06.2017 otsuse põhjenduste osas eriarvamusele.

Riigikohtunik Lea Kivi jääb eriarvamusele otsuse punktide 21-24 osas ning leiab erinevalt kolleegidest, et KarS § 263 süüteokoosseisu tuvastamiseks ei ole ilmtingimata vaja tuvastada asjaolu, et selle teoga häiriti või ohustati asjasse mittepuutuvaid isikuid. Eriarvamus põhineb väitel, et KorS § 55 lg 1 kasutab järjekindlalt ja süstemaatiliselt terminit „teist isikut“ ning seega piisab koosseisu täitmiseks asjaolust, et vastav rünne on suunatud avalikus kohas kas või ühe isiku vastu. Lisaks ei ole võimalik tõlgendada KorS § 55 lg 1 p-s 1 sedastatud teise isiku löömist või tõukamist asjasse puutumatu isiku löömise või tõukamisena.¹²⁵ Nimetatud eriarvamusega nõustub ka käesoleva töö autor tuginedes seisukohale, et kui KorS § 55 lg 1 loetelus olev tegevus peab karistamiseks olema asjasse mittepuutuvat isikut häiriv, siis on see ka loetelus eraldi välja toodud. Sellised punktid on näiteks KorS § 55 lg p-d 3, 4, 6. KorS § 55 lg 1 p 1 näeb avalikus kohas kaklemist teist isikut ohustava käitumisena ning teise isiku all mõeldaksegi autori hinnangul vähemalt seda isikut, kes on kakluse osapooleks. Muidugi on võimalik, et lisaks kakluse osapoolele, keda tegevus ohustas, on häiritud ka sündmust pealt nägevad võõrad isikud ning ka nende häirimine täidab koosseisu.

---

¹²³ RKKKo 3-1-1-15-17, p 23

¹²⁴ RKKKo 3-1-1-15-17, p 26

¹²⁵ Riigikohtunik Lea Kivi eriarvamus RKKKo 3-1-1-15-17 punktide 21-24 osas

Riigikohtunik Peeter Roosmaa ei nõustu samuti Riigikohtu põhjendustega asjasse mittepuutuva isiku tuvastamise osas KarS § 263 ühe objektiivse koosseisu tunnusest põhjendusel, et korrakaitseaduse jõustumise järel on õigusolustik muutunud nii oluliselt, et nn häiritud kolmanda isiku tuvastamist ei ole võimalik kõigi korrakaitseadusega kehtestatud avalikus kohas käitumise üldnõuete suhtes järjekindlalt rakendada. Eriarvamusele jääv riigikohtunik leiab, et puudub veenev põhjus arvamaks, et *teine* isik KorS § 55 lg 1 sissejuhatavas lauseosas tähendab midagi muud kui *teine* isik sellele järgneva loetelu punktis 1 ning et „asjasse mittepuutuv füüsiline isik, keda teoga häiritakse või ohustatakse“, võib olla ka see sama isik, keda tõugatakse või lüüakse, kellega kakeldakse või kelle suhtes käitutakse muul viisil vägivaldselt. Kokkuvõtvalt leiab eriarvamuse autor, et karistusseadustiku avaliku korra rikkumine ja korrakaitseaduse avalikus kohas käitumise üldnõuded ei kõla kokku ning vajavad hädasti seadusandja poolset häälestamist suurema kooskõla saavutamiseks.¹²⁶

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 02.06.2017 otsuse järgselt on Riigikohus veel kolmes lahendis kinnitanud oma juunikuist seisukohta, mille kohaselt on KarS § 263 objektiivse koosseisu täitmiseks tarvis tuvastada kolmas asjasse mittepuutuv häiritud isik. Samasisulisi lahendeid on tehtud oktoobri kuus kolm.¹²⁷ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 12.10.2017 otsuse nr 1-16-9178/33 osas jäi riigikohtunik Lea Kivi taaskord eriarvamusele märkides, et: „Olen jätkuvalt eriarvamusel Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kogu koosseisu enamuse seisukohaga, et avaliku korra raske rikkumise korral tuleb tuvastada ka asjaolu, et selle teoga häiriti või ohustati asjasse mittepuutuvaid isikuid.“¹²⁸ Riigikohtuniku hinnangul ei ole võimalik tõlgendada KorS § 55 lg 1 p 1, 2 kirjeldatud teise isiku löömist või ähvardamist nii, et see tegevus peaks olema käsitletav ainult asjasse mittepuutuva isiku löömise või ähvardamisena. Nimetatud seisukohaga nõustub ka käesoleva töö autor, põhjendusel, et KorS § 55 keelab käituda teist isikut häirival või ohustaval viisil. Lüües või ähvardades teist isikut ongi tegemist ohustava viisiga, mille puhul on ohustatud isikuks see, keda lüüakse või ähvardatakse.

Tekkinud probleemi põhjuseks võib olla asjaolu, et korrakaitseaduse avalikus kohas käitumise üldnõudeid ei töötatud välja mitte silmas pidades KarS § 263 avaliku korra raske rikkumise koosseisu, vaid püüdega hõlmata nende üldnõuetega võimalikke avaliku korra rikkumisi ning teha säte võimalikult laiahaardeliseks. Just see sama laiahaardelisus on saanud KarS § 263 rakendamisel probleemiks ning tekitab vaidluskohi. Arvestades, et ainuüksi Tartu maakohtu Tartu kohtumajas tehti 9 kuud enne nimetatud kohtuotsuse jõustumist 46 lahendit, millest ühegi süüdistuses ei olnud märgitud kuidas tegu häiris asjasse mittepuutuvat kolmandat

¹²⁶ Riigikohtunik Peeter Roosmaa eriarvamus RKKKo 3-1-1-15-17 punktide 21-24 osas

¹²⁷ RKKKo 1-16-9178/33, RKKKo 1-16-554/42 ja RKKKo 1-16-10326/51

¹²⁸ RKKKo 1-16-9178/34 Riigikohtunik Lea Kivi eriarvamus.

isikut jääb õhku võimalus, et ka edaspidi jõuavad Riigikohtusse lahendid mille puhul on isik süüdi mõistetud KarS § 263 alusel kuigi Riigikohtu kehtiva praktika kohaselt peaks tegu olema kvalifitseeritud hoopis KarS § 121 järgi.

2.2.2. Subjektiivne koosseis

Seadusandja ei ole KarS § 263 normi dispositsioonis näinud ette kõrgemat subjektiivse koosseisu määra, kui seda on kaudne tahtlus. Kuna karistusseadustik ei tunne ettevaatamatusest avaliku korra raske rikkumise koosseisu, siis piisab KarS § 263 teo toime panemiseks kaudsest tahtlusest. Kuna § 263 on blanketne õigusnorm, siis peab isiku tahtlus hõlmama normi sisu, mitte normi ennast.¹²⁹ Isiku vastutusele võtmiseks piisab, kui isik teadvustab endale, et ta kasutab avalikus kohas vägivalda (KarS § 263 lg 1) või ähvardab avalikus kohas ründevahendiga (KarS § 263 lg 2), isik peab lisaks ka tajuma, et selline tegevus ei ole ühiskondlikult aktsepteeritav. Vastutuse eeldusena ei pea isik teadma, et tema tegu on õiguslikult määratletav kui avaliku korra raske rikkumine.

Korrakaitseaduse vastuvõtmisele eelnenud Riigikohtu praktika kohaselt ei olnud isiku käitumises nõutav avaliku korra rikkumise eesmärk, kuid isik pidi vähemalt kaudse tahtluse tasandil pidama võimalikuks, et konflikti lahendamisse saavad kaasatud kõrvalised isikud.¹³⁰

Selline tõlgendus sobitub korrakaitseaduse vastuvõtmisele eelnenud avaliku korra raske rikkumise koosseisuga, sest siis oli vastutuse eeldusena vajalik tuvastada „rahu või avaliku korra rikkumine“. Sellisel juhul oli loogiliselt jälgitav, et isik pidi vähemalt kaudse tahtluse tasandil pidama võimalikuks, et tema tegu rikub avalikku korda. Korrakaitseaduse järgse KarS redaktsioon sätestab aga vastutuse avalikus kohas käitumise üldnõuete rikkumise eest, seega peab isik vähemalt kaudse tahtlusega pidama võimalikuks mõne teo toimepanemist, mis on ette nähtud KarS §-s 55 avalikus kohas käitumise üldnõuetena.

2.3. Avaliku korra raske rikkumise koosseisu kitsaskohad

Riigikohtu praktikat ühtlustava lahendi järgselt ei ole vaidlust asjaolus, et KarS §§ 262 ja 263 ei ole põhi- ja kvalifitseeritud koosseisu vahekorras. Riigikohtu praktikat ühtlustava lahendi eelselt kehtis Riigikohtu varasem tõlgendus, mille kohaselt on KarS §§ 262 ja 263 põhi- ja

---

¹²⁹ Sootak, J. Karistusõigus. Üldosa. Tallinn 2010, lk 234.

¹³⁰ RKKKo 3-1-1-15-07, p 14

kvalifitseeritud koosseisu vahekorras ning avaliku korra raske rikkumise tuvastamiseks tuleb esmalt lahendada küsimus sellest, kas toime on pandud avaliku korra rikkumine KarS § 262 mõttes. Seevastu leiti uue tõlgenduse kohaselt, et nimetatud tõlgendus ei ole absoluutne ning mõlemal juhul on tegemist põhikoosseisudega, mille objektiivsed tunnused tuleb igal korral eraldi tuvastada.

Vaidlus puudub ka seisukoha osas, millest tulenevalt on KarS §§ 262 ja 263 erinevalt KorS eelsetest koosseisudest blanketsed ning koosseisu objektiivsed tunnused tuleb sisustada korrakaitseaduse sätete kaudu. Seega tuleb mõisteid avalik kord, avalik koht ja avalikus kohas käitumise üldnõuded sisustada korrakaitseaduses sisalduvate määratluste alusel. Kui KorS eelselt oli avalik koht määratlemata õigusmõiste ning avalik kord oli reguleeritud nii PPVS-i kui ka kohalike omavalitsuste õigusaktidega, siis KorS jõustumisega loodi Eesti õiguskorda avaliku koha mõiste ning avaliku korra mõiste sisustamine toodi ühtselt seaduse tasemele. Avaliku koha mõiste sisustamise osas vaidlust ei ole. Vaidlus puudub ka KarS § 263 lg 1 p 1 ja 2 nimetatud kvalifitseerivate tunnuste sisustamise osas. Seega taandub arutelu küsimusele, kas KorS § 55 koosseisu täitmisest piisab KarS § 263 koosseisu täitmiseks või vajab KarS § 263 objektiivne koosseis täiendamist.

Autori hinnangul on seoses KorS jõustumisega kitsenenud KarS §-ga 263 kaitstava õigushüve ulatus. Korrakaitseaduse eelse KarS § 263 redaktsiooni järgi seisnes karistatav tegu rahu ja avaliku korra rikkumises. Avalik kord oli aga KorS eelselt määratletud nii PPVS-is kui kohalike omavalitsuste avaliku korra eeskirjades ning seega puudus ühene arusaam, millised väärtushinnangud kuuluvad avaliku korra mõiste alla ning kui laialt on avalik kord tõlgendatav. Korrakaitseaduse jõustumise järgselt määratleti Eesti õiguskorras avaliku korra mõiste seaduse tasandil ning sellest tulenevalt nähti ka vajadust KarS §§ 262 ja § 263 ümbersõnastamiseks, kuna avaliku korra mõiste muutus senisest laiemaks ning senine sõnastus ei oleks olnud õigusselguse põhimõttega kooskõlas. Sellest tulenevalt on hetkel kehtiva KarS § 263 redaktsiooni kohaselt karistatav KorS § 55 ehk avalikus kohas käitumise üldnõuete rikkumine. Seega on korrakaitseaduse jõustumine kitsendanud KarS § 263 kohaldamise ulatust.

Korrakaitseaduse § 55 järgi on avalikus kohas keelatud käituda teist isikut häirival või ohtu seadval viisil. Tegemist on üldklausliga, millele järgneb näitlik loetelu tegevustest, mis on keelatud. Riigikohtu kehtiva tõlgenduse kohaselt on KorS § 55 tekstis „teise isiku“ all silmas peetud mitte seda isikut, kelle piha on KarS § 263 kvalifitseeriva tunnusena kirjeldatud rünne suunatud, vaid isikut, kes seda sündmust pealt näeb. Nimetatud seisukoht ei ole aga autori hinnangul kooskõlas sätte grammatilise tõlgendamisega, sest grammatiliselt tõlgendades ei ole

võimalik jõuda järeldusele, et teise isiku löömine ohustab või häirib kolmandat isikut. Lisaks ei ole Riigikohtu tõlgendus järjekindalt rakendatav kõigi KorS § 55 lg 1 loetletud juhtude korral, sest vastasel juhul ei oleks võimalik teha avalikku korda rikkuvate tegude suhtes väärtetoosuseid, sest kõik KorS §-s 55 loetletud teod ei nõua häiritud kolmanda isiku tuvastamist.

Riigikohus on seisukohal, mille kohaselt eristamaks avaliku korra rasket rikkumist üksnes individuaalseid õigushüvesid kaitsvatest süüteokoosseisudest on vajalik kindlaks teha mõni täiendav tegu iseloomustav tunnus, mis annaks aluse kõneleda just avaliku korra kahjustamisest. Autori hinnangul väljendabki see nõue ja asjaolu, et KarS § 263 kaitseb õigushüvena avalikku korda, tekkinud probleemi kõige ilmekamalt. Nimelt on KarS § 263 tekstist puudu nõue teha kindlaks avaliku korra kahjustamine ning seetõttu ongi tekkinud lahkarvamused teemal, kas asjasse mittepuutuva kolmanda isiku tuvastamine on vajalik. Ühe võimalusena on riigikohtunik Peeter Roosma pakkunud välja kriminaalkoodeksist tuntud huligaanse ajendi kui koosseisutunnuse tuvastamise. Samas leiab ka lahenduse välja pakkunud riigikohtunik, et kehtivas õiguskorras on keeruline leida toetuspunkti nimetatud huligaanse ajendi reanimeerimiseks. Huligaansus on pigem nõukogudeaegne õigustermin, mis oli samuti liiga laialt sõnastatud ning vastuolus õigusselguse põhimõttega, seega ei pakuks nimetatud mõiste taastamine tekkinud probleemile lahendust.

Autori hinnangul on tekkinud vajadus asjasse mittepuutuva füüsilise isiku tuvastamiseks eelkõige kahel põhusel. Esiteks on Riigikohus seisukohal, et eristamaks avaliku korra rasket rikkumist üksnes individuaalseid õigushüvesid kaitsvatest süüteokoosseisudest, on vajalik kindlaks teha mõni täiendav tegu iseloomustav tunnus, mis annaks aluse kõneleda just avaliku korra kahjustamisest.¹³¹ Pelgalt vägivallateo toimepanemine on siiski kvalifitseeritav KarS eriosas toodud vägivallategude sätete järgi.

Avaliku korra rikkumisena näeb KorS-i jõustumise järgselt loodud KarS § 263 KorS §-s 55 sätestatud avalikus kohas käitumise üldnõuete rikkumist. Riigikohus möönis lahendis 3-1-1-15-17, et inimtühjal tänaval kaklevad isikud rikuvad oma tegevusega KorS § 55 lg 1 p-s 1 sätestatud keeldu, mille kohaselt ei ole lubatud avalikus kohas kakelda, kuid lisab, et avaliku korra rikkumiseks peab kaklust pealt nägema ja olema häiritud kolmas asjasse mittepuutuv isik.¹³² Sellisest Riigikohtu käsitlest võib järeldada, et vägivallateo toime panemine avalikus kohas ja KorS §-s 55 ette nähtud avalikus kohas käitumise üldreeglite rikkumine ei ole piisav

---

¹³¹ RKKKo 3-1-1-15-17, p 23

¹³² RKKKo 3-1-1-15-17, p 23

avaliku korra rikkumine, et seda tegu saaks KorS § 55 lg 1 p-de 1 ja 2 rikkumise korral pidada avaliku korra raskeks rikkumiseks. Seetõttu on käesoleva töö autor seisukohal, et KarS § 263 koosseisu tuleks täpsustada lisades normi teksti viide näiteks avaliku korra kahjustamisele, sest praegusel kujul ei ole seadusest tuletatav kolmanda häiritud isiku tuvastamine, mida Riigikohus obligatoorselt vajalikuks peab.

Eeltoodut arvesse võttes leiab kinnitust töö sissejuhatuses püstitatud hüpotees, mille kohaselt ei ole korrakaitseseaduse vastuvõtmise järgselt kehtiva KarS § 263 koosseisuelemendid üheselt tõlgendatavad ning koosseis vajab täpsustamist. Seda ennekõike eeldusel, et vägivallateo toime panemine avalikus kohas ehk KarS § 263 lg 1 kvalifitseerivate tunnuste ning KorS § 55 lg 1 p 1, 2 nimetatud koosseisutunnuste täitmisel ei pruugi tegu olla siiski Riigikohtu hinnangul avalikku korda piisaval määral kahjustav ning seetõttu ei piisa avaliku korra raske rikkumise koosseisu sisustamiseks üksnes KorS § 55 rikkumisest.

3. Avaliku korra vastased kuriteod teistes Euroopa riikides

Saamaks aimu kui palju erineb meie õiguskorras kehtestatud avaliku korra rikkumise koosseis teiste riikide õiguskordadest on käesolevas töös võrreldud meie avaliku korra rikkumise sätteid Soome, Läti, Leedu, Saksamaa ja Ühendkuningriigi karistusõiguse sätetega. Kuna Eesti korrakaitseaduse väljatöötamisel on eeskujuks võetud osaliselt Soome korrakaitseadus ning KorS eelnõud aitasid välja töötada Saksa eksperdid Saksamaal kehtivate õigusaktide alusel, siis on otstarbekas vaadata, kuidas on sarnased rikkumised määratletud nende riikide õiguskordades. Läti ja Leeduga seob Eestit ühine ajalugu ning kuulumine Nõukogude Liitu, mil kolmes riigis kehtisid sarnaselt teiste Nõukogude Liidu liiduvabariikidega Nõukogude Liidu perioodil ühesugustest alustest lähtuvad kriminaalkodeksid. Eesti, Läti ja Leedu taasiseseisvusid samal aastal ning seetõttu olid olukorras, kus tuli ühel ajal alustada oma riigi karistusõiguse välja töötamist, seetõttu on kolmel riigil olnud võrdne aeg oma riigi karistusõigust kujundada. Ühendkuningriik kuulub küll Anglo-Ameerika õigussüsteemi ning sealne karistusõigus põhineb suures osas üldisel õigusel ehk kohtupretsedentidel, kuid sellegipoolest on ka selle riigi õiguskorras õigusaktidel põhinevaid sanktsiooninorme. Ühendkuningriik on võrdlusesse kaasatud põhusel, et nende avaliku korra seaduses on säte, mis on üpris sarnane Eesti avaliku korra raskele rikkumisele.

3.1. Soome

Eesti korrakaitseaduse koostamisel on eeskujuks võetud Soome korrakaitseadusest.¹³³ Soome korrakaitseaduse¹³⁴ eesmärk on tagada avalikku korda ja julgeolekut. Erinevalt Eesti korrakaitseadusest ei sätesta Soome seadus korrakaitse üldpõhimõtteid ja korraldust. Tegemist on pigem seaduse kujul antud avaliku korra eeskirjadega, kus on detailselt reguleeritud avalikus kohas keelatud tegevused ning vastutus nende tegevuste eest.

Soome korrakaitseaduse peatükk 2 käsitleb avaliku korra ja julgeoleku ohustamist ning häirimist. Paragrahv 3 lõike 1 kohaselt on keelatud avalikus kohas avalikku korda häirida ning ohustada avalikku julgeolekut. Avaliku korra rikkumiseks loetakse müra tekitamist või muud sarnasel viisil häirimist; korduvate ähvardavate žestide või agressiivsete liigutuste tegemist, suulisi ähvardusi ning muud ähvardavat käitumist, mis võib hirmu tekitada. Lisaks on keelatud tulistamine või asjade loopimine. Nimetatud käitumine on keelatud ka mitte-avalikes kohtades,

---

¹³³ Korrakaitseadus 49 SE seletuskiri, lk 87

¹³⁴ Public Order Act 612/2003.- Arvutivõrgus:

https://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/2003/en20030612_20100774.pdf (28.03.2018)

kui selle käitumise järelmid ulatuvad avalikku kohta. Peatükk 2 käsitleb ka alkoholi tarvitamist avalikus kohas, avaliku ohutuse tagamist, kohustust tagada avaliku võimu organite ligipääs hoonetesse, häirivate valgusefektide tekitamist ning muid häirivaid tegevusi nagu seksuaalteenuste ostmine, avalikus kohas urineerimine, inimesi ohtu seadva *show* korraldamine. Sama seaduse § 16 näeb ka ette rahatrahvi avaliku korra rikkumise eest, kui mõnes muus seaduses ei ole sama teo eest ette nähtud rangem karistus. Seega on sarnaselt Eestile Soomes avaliku korra rikkumine väärtegu ning näeb karistusena ette rahatrahvi.

Soome karistusseadustiku¹³⁵ peatükk 17 sätestab avaliku korra vastased rikkumised. Ainus säte, mis sarnaneb meie karistusseadustikus avaliku korra raskele rikkumisele, on artiklis 21 sõnastatud avalik rõvedus¹³⁶, mis näeb ette kriminaalvastutuse isikule, kes avalikult paneb toime solvava või rõveda teo juhul kui sama teo eest ei ole ette nähtud vastutust mõne teise koosseisu raames. Nimetatud teo eest näeb seadus sanktsioonina ette rahatrahvi või 6 kuulise vangistuse. Soome karistusseaduse 17. peatüki artikkel 25 võimaldab prokuröril mitte süüdistust esitada, kui peatükis kirjeldatud kuritegu ei ole rikkunud avalikku korda, kui kannatanu ei esita kuriteoteadet. Kuivõrd Soome karistusseadustik näeb ette sanktsiooni ka kergemate rikkumiste eest, siis on nimetatud sätte eesmärk vältida ülekriminaliseerimist ning anda prokurörile võimalus mitte süüdistust esitada.

Kõrvutades Soome ja Eesti avaliku korra rikkumise regulatsioone võib teha järelduse, et korrakaitseaduse tasemel on märgata sarnasusi, kuna Eesti KorS on koostatud Soome seaduse eeskujul. Karistusseadustike osas on kahe riigi õiguskord erinev. Soome õiguses puudub vastutus avaliku korra raske rikkumise eest, kuid seevastu loetleb Soome seadus ka mitmeid rikkumisi, mida KarS ei tunne näiteks peatükk 17 artikkel 11 julmalateenistuse takistamine või artikkel 16c ebaseaduslik raha korjandus. Soome karistusseaduses kirjeldatud avaliku korra rikkumised on üldjuhul spetsiifilisemad, kui Eesti karistusseadustiku avaliku korra raske rikkumine.

3.2. Läti

Sarnaselt Eestile kehtis Lätis enne taasiseseisvumist aastal 1991 Nõukogude Liidu ühtsetele alustele vastanud kriminaalkodeks. Erinevalt Eestist kehtib Lätis endiselt administratiivrikkumiste kodeks, Eestis on haldusõiguserikkumiste seadustik kaotanud kehtivuse seoses karistusseadustiku jõustumisega aastal 2002 ning sarnase sisu ja ebaõiglusega

---

¹³⁵ The Criminal Code of Finland 39/1889. – Arvutivõrgus:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1889/en18890039.pdf>

¹³⁶ inglise keeles *public obscenity*

teod on karistatavad väärtedena. Läti administratiivrikkumiste koodeksi eesmärk on muuseas kaitsta avalikku korda, kodanike sotsiaalmajanduslike, poliitilisi ja subjektiivseid õigusi. Administratiivrikkumisena on käsitletav õigusvastane, süüline tegevus või tegevusetus, mis ohustab riiki või avalikku korda, kodanike vara, õigusi ja vabadusi. Administratiivvastutus on ette nähtud koodeksis sätestatud tegude eest, kui sama teo eest ei ole ette nähtud kriminaalvastutust.¹³⁷

Läti administratiivrikkumiste koodeksi § 167 näeb ette vastutuse pishuligaansuse eest. Pishuligaansus Läti seadusandluses näeb ette vastutuse avaliku korra rikkumise eest, mis väljendub häbiväärses käitumises ja ilmses lugupidamatuses ühiskonna vastu, ignoreerides üldsuse poolt aktsepteeritud käitumisnorme ja häirides inimeste, institutsioonide, ettevõtete ja organisatsioonide tööd. Sellise tegevuse eest näeb Läti administratiivrikkumiste koodeks ette rahatrahvi vahemikus 70-500 eurot. Ka Eestis karistusseadustiku eelselt kehtinud haldusõiguserikkumiste seadustiku¹³⁸ § 144 sätestas vastutuse pishuligaansuse eest. Karistusseadustiku jõustumisega loobuti sellisest mõistest ja koosseisust. Üheks põhjuseks võib pidada liialt laia tõlgendamisruumi, mis võimaldas selle sätte alla subsumeerida liialt laia hulga õigusrikkumisi, mis oli vastuolus õigusselguse põhimõttega.

Lätis hetkel kehtiv karistusseadustik¹³⁹ sätestab sarnaselt Eestis kehtinud KrK-le vastutuse huligaansuse eest. Läti karistusseadustiku § 231 järgi on huligaansus avaliku korra raske rikkumine, mis väljendub häbiväärses käitumises ja ilmses lugupidamatuses ühiskonna vastu, ignoreerides üldsuse poolt aktsepteeritud käitumisnorme ja häirides inimeste, institutsioonide, ettevõtete ja organisatsioonide tööd. Sellise tegevuse eest on sanktsioonina ette nähtud kuni kaheaastane vangistus või ajutine vabadusekaotus, ühiskonnale kasulik töö, rahatrahv, millele võib lisanduda käitumiskontroll kuni kolmeks aastaks.

Läti karistusseadustiku § 231 lg 2 näeb ette vastutuse huligaansuse eest, mis on toime pandud grupiviisiliselt; tekitades kehavigastusi; rikkudes või hävitades vara; vastuhakkamisega avaliku võimu esindajatele või avalikku korda kaitsvale isikule; kasutades relvi või relvana kasutatavaid muid esemeid. Sellise tegevuse eest on sanktsioonina ette nähtud kuni viieaastane vangistus või lühiajaline vabadusekaotus (15 päeva kuni kolm kuud), ühiskonnale kasulik töö, rahatrahv, millele võib lisanduda käitumiskontroll kuni kolmeks aastaks.

---

¹³⁷ Latvian Administrative Violations Code. "Ziņotājs", 51, 20.12.1984.- Arvutivõrgus: <https://likumi.lv/ta/en/id/89648-latvian-administrative-violations-code>

¹³⁸ Haldisõiguserikkumiste seadustik.- RT 1992, 29, 396... RT I 2002, 56, 350

¹³⁹ The Criminal Law. "Ziņotājs", 15, 04.08.1998.- Arvutivõrgus: <https://likumi.lv/ta/en/id/88966-the-criminal-law> (25.03.2018)

Eesti ja Läti sarnase mineviku ja nõukogude ajal kehtinud samadel alustel õiguskorra tõttu on võimalik järeldada, et Läti tänapäevases õiguskorras kasutatavad pisihuligaansuse ja huligaansuse mõisted pärinevad nõukogude õiguskorrast ning erinevalt Eestist ei ole neid mõisteid oluliselt muudetud. Siiski näevad need sätted sarnaselt Eestile ette vastutuse avaliku korra rikkumise ja raske rikkumise eest. Erinevus seisneb selles, et Eestis on tänaseks muutunud KarS §§ 262 ja 263 blanketseteks koosseisudeks ning koosseise sisustatakse KorS kaudu. Läti sellist muudatust teinud ei ole ning huligaansuse koosseisu lõige 2 näeb ette vastutuse kuue alternatiivse koosseisutunnuse alusel. Pisihuligaansuse ja huligaansuse koosseisu grammatilisel tõlgendamisel võib jõuda järeldusele, et nende koosseisude alusel on võimalik vastutus väga eriliigiliste tegude eest, mis ei pruugi olla kooskõlas õigusselguse põhimõttega.

Sanktsioonide võrdluses ei võimalda Läti pisihuligaansuse koosseis erinevalt Eesti KarS § 262 sätestatud avaliku korra rikkumisest aresti kohaldamist. Sanktsioonina näevad nii KarS § 263 kui Läti karistusseaduse § 231 ette raskeima võimaliku karistusena viieaastast vangistust.

3.3. Leedu

Sarnaselt Eestile ja Lätile kehtis ka Leedus nõukogude perioodil Nõukogude Liidu ühtsetele alustele vastav kriminaalkodeks. Sarnaselt Eestile on Leedu loobunud pisihuligaansuse ja huligaansuse mõistetest. Leedu karistusseaduse¹⁴⁰ peatükk 40 sätestab avaliku korra vastased kuri- ja väärteod. Erinevalt näiteks Soome karistusseadusest, mis loetleb avaliku korra rikkumiste peatükis 22 erinevat tegu, käsitleb Leedu seadus avaliku korra rikkumiste peatükis vaid kolme tegu. Avalikku korda rikkuvad tänavarahutused (§ 283), avaliku korra rikkumine (§ 284) ja valeväljakutse kogukonda ähvardava ohu või toimunud katastroofi kohta (§285). See aga ei tähenda automaatselt, et Leedus ei oleks paljude tegude eest kriminaalvastutust ette nähtud. Tegemist võib olla karistusseaduste erinevate struktuuridega ja süstematiseerimisega. Leedu karistusseaduse § 284 näeb ette vastutuste avaliku korra rikkumise eest. Sarnaselt Eestile ja erinevalt Lätist on Leedu karistusseaduses loetletud nii kuri- kui väärteod. Erinevalt Eesti avaliku korra rikkumise sätetest on Leedus koondatud ühe paragrahvi erinevatesse lõigetesse kuri- ja väärteokoosseis. Leedu karistusseaduse § 284 lg 1 kohaselt rikub avalikku korda ja rahu isik, kes avalikus kohas käitub vastuhakkavalt, ähvardab, ründab või vandaalitseb näidates nii üles lugupidamatust ümbritsevate inimeste või keskkonna suhtes. Sellise tegevuse eest on sanktsioonina ette nähtud ühiskonnale kasulik töö, rahaline karistus, käitumiskontroll, arest või

---

¹⁴⁰ Republic of Lithuania Criminal Code. Valstybės žinios, Oct 25, 2000, No. 89-2741.- Arvutivõrgus: https://www.unodc.org/res/cld/document/ltu/criminal_code_of_lithuania_html/Lithuania_Criminal_Code_2000_as_amd_2010.pdf

vabadusekaotus kuni kaks aastat. Seega on Leedu maksimaalne lubatav karistus enam kui poole võrra leebem, kui KarS § 263 järgi ette nähtud maksimaalne 5-aastane vabadusekaotus.

Leedu karistusseadustiku § 284 lg 2 näeb ette väärteo korras vastutuse isikule, kes häirib avalikku korda ja rahu kasutades tabusõnasid või käitub avalikus kohas väärilt. Nimetatud teo eest on sanktsioonina ette nähtud ühiskonnale kasulik töö, rahatrahv, käitumiskontroll või arest.

3.4. Saksamaa

Eesti õiguskorras sisustatakse avaliku korra rikkumist KorS §-s 55 kehtestatud avalikus kohas käitumise üldnõuete kaudu. Eesti korrakaitseaduse väljatöötamisel on aluseks võetud ka Saksamaa föderaalset ja liidumaade tasandi korrakaitseõigust. Korrakaitseaduse väljatöötamise protsessis osalesid ka Saksa eksperdid Fr. Schoch ja H. Schwemer, kes töötasid Eesti korrakaitseõiguse vajadusi arvestades välja ka omapoolsed korrakaitseõiguse näidisseaduste eelnõud.¹⁴¹ Seega on Eesti korrakaitseadus mõjutatud osaliselt Saksamaa korrakaitseõigusest.

Saksamaal kehtib haldusõigusrikkumiste seadustik¹⁴² (edaspidi OWiG). Nimetatud seadustiku § 1 lg 1 kohaselt on haldusõigusrikkumine õigusvastane ja taunitav tegu, mis täidab seadustikus kirjeldatud faktilised elemendid ning mille täitmisel karistatakse süüdlast rahatrahviga. Juhul, kui seadus ei näe *expressis verbis* ette rahatrahvi ettevaatamatu teo eest, siis on § 10 kohaselt haldusõigusrikkumine rahatrahviga karistatav üksnes tahtlike tegude korral.

Haldusõigusrikkumiste seadustiku 2. peatükk sisaldab avaliku korra rikkumist käsitlevaid sätteid. Peatükis 2 on kokku seitse erinevat tegu, mis on haldusrikkumisena karistatavad kui avaliku korra rikkumised. Sellisteks tegudeks on: avalik haldusrikkumisele õhutamine (§ 116), lubamatu müra (§ 117), avalik häirimine (§ 118), äärmiselt solvavad ja häirivad teod (§ 119), prostitutsioonis osalemise keeld; prostitutsiooni vahendamine (§ 120), ohtlike loomade pidamine (§ 121), raske joove (§ 122).

OWiG § 118 ehk avalik häirimine sätestab vastutuse tegevuse eest, mis on äärmiselt solvav ning mis võib häirida või ohustada avalikkust ja kahjustada avalikku korda. Juhul, kui isik on sellise teo toime panemises süüdi, siis karistatakse teda rahatrahviga. OWiG § 118 lg 2 kohaselt on tegu karistatav rahatrahviga vaid juhul, kui selles ei ole mõne teise koosseisu tunnuseid.

---

¹⁴¹ Korrakaitseadus 49 SE seletuskiri, lk 6

¹⁴² Act on Regulatory Offences. 19.02.1987 Bundesgesetzblatt I lk 602... 13.05.2015 Bundesgesetzblatt I lk 706.
– Arvuiõrgus: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_owig/englisch_owig.html (25.03.2018)

Seega kui sama teoga täidetakse näiteks kuriteo koosseis, siis vastutab isik kuriteo toime panemise eest. Eesti õiguskorras vastaks tegu KarS § 262 koosseisule.

Äärmiselt solvavad ja häirivad teod on OWiG § 119 järgi sellised teod, kus isik pakub, kuulutab välja või viitab võimalusele toime panna seksuaalakt või teeb seksuaalse sisuga avaldusi. Õigusrikkumine on toime pandud, kui isik paneb sellise teo toime avalikus kohas teisi isikuid häirida võival viisil või levitab sama sisuga infot äärmiselt solvaval viisil kirjutiste, helisalvestiste, piltide, esitluste või muude andmekandjate kujul.

KarS § 263 puhul peab karistatav tegu olema toime pandud eelkõige vägivallaga või sellega ähvardades. OWiG § 119 seevastu on suunatud häiriva seksuaalkäitumise sanktsioneerimisele. Seega ei ole tegu samastatav meie avaliku korra raske rikkumise koosseisuga. Küll aga võib OWiG §-s 119 kirjeldatud tegu vastata KarS § 262 koosseisule, sest KorS § 55 lg 1 puhul on tegemist avatud loeteluga ning avalikus kohas toime pandud tegu peab teist isikut häirima või ohtu seadma. Häiriv seksuaalkäitumine ei ole küll määratletud KorS § 55 lg 1 loetelus kui avalikus kohas käitumise üldnõudeid rikkuv tegu, kuid KorS § 55 puhul on tegemist avatud loeteluga. Sarnaselt võib ka OWiG § 118 kaudselt samastada meie avaliku korra rikkumise sättega. Nii OWiG § 118 kui ka KarS § 262 näevad sanktsioonina ette rahatrahvi ning tegu peab olema häiriv ning kahjustama avalikku korda.

Saksamaa karistusseadustiku¹⁴³ (edaspidi StGB) § 12 lg 1 kohaselt on raskemad kuriteod õigusvastased teod, mille väikseim võimalik sanktsioon on üks aasta vangistust. StGB § 12 lg 2 kohaselt on kergemad kuriteod õigusvastased teod, mille sanktsiooniks on vähem kui aasta vangistust või rahatrahv. Saksamaa karistusseadustikus sisalduvad avaliku korra vastased teod eriosa 7. peatükis ning seadus näeb ette vastutuse 23 erineva teo eest. Nimetatud tegude hulgas on nii StGB § 12 järgi määratletud kergemaid kui raskemaid kuritegusid.

Avaliku korra raskele rikkumisele kõige sarnasem koosseis on § StGB 126 ehk avaliku rahu rikkumine kuriteoga ähvardades. Selle sätte kohaselt on karistatav tegu, mis häirib avalikku rahu ning millega ähvardatakse toime panna üks loetelus nimetatud kuritegudest, mis on kõik Saksa karistusseaduse kohaselt karistatavad. Sellisteks tegudeks on näiteks mõrv, sõjakuritegu, inimsusevastne kuritegu, genotsiid, röövimine jm. Kirjeldatud teo eest näeb Saksamaa karistusseadus ette kuni kolmeaastase vangistuse või rahalise karistuse. Sellise teoga oleks võimalik täita nii KarS § 263 lg 1 p 1 kui ka p 2 koosseis sõltuvalt ähvarduse viisist ja vahendist.

---

¹⁴³ Criminal Code. 13.11.1998, Bundesgesetzblatt I lk 3322...10.10.2013, Bundesgesetzblatt I lk 3799.-
Arvutivõrgus: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p1177 (25.03.2018)

Karistusseadustiku avaliku korra rikkumise sätetega sarnase kohaldamis-sfääriga on ka StGB § 134 järgi kvalifitseeritav tegu, mis sätestab vastutuse avalikus kohas avalikult välja pandud teadaande hävitamise, eemaldamise, moonutamise, varjamise eest. Nimetatud sätte eesmärgiks on karistada isikut, kes takistab avaliku võimu poolt üldsuse teavitamist. Teavituse mittesaamine või moonutatud kujul saamine võib aga häirida avalikku korda. Siiski on tegemist võrreldes meie avaliku korra rikkumise sätetega väga kitsa kohaldamisalaga õigusnormiga ning kui moonutatud teate lugemine või teavituse mitte teadmine ohustaks või häiriks ühiskonnaliikmeid, siis võik tegu olla kvalifitseeritav KarS § 262 järgi.

Eelnevalt mainitud Saksa karistusseadustiku sättega on sarnane ka StGB § 145, mis sätestab vastutuse hädaabiinide väärkasutamise ning õnnetuste vältimise ja esmaabi vahendite rikkumise eest. Nimetatud sätte lõige üks sätestab vastutuse valeväljakutsete eest, Eesti õiguskorras on selline tegu reguleeritud KarS § 278 alusel väärteona. StGB § 145 lg 2 kohaselt on karistatav hoiatus või keelumärkide eemaldamine või moonutamine, kui selliste märkide eesmärk oli hoida ära õnnetusi või hädaohtu. Samuti on karistatav õnnetusi või hädaohtu ära hoidva kaitsevarustuse eemaldamine, muutmine või kasutuskõlbmatuks muutmine. Nende sätete rikkumise korral võib tekkida avalikus kohas ohuolukord ja inimesed võivad teo tagajärjel ohtu sattuda. Seega oleks meie õiguskorras sellist tegu võimalik karistada KarS § 262 sätete järgi.

Seega kokkuvõtvalt eksisteerib Saksa õiguses küll OWiG §§ 118 ja 119 ja StGB §§ 134 ja 145, mis oleks meie õiguskorras karistatavad KarS § 262 alusel. Ainus tegu, mis oleks Eesti õiguskorras karistatav KarS § 263 alusel on StGB 126 ehk avaliku korra rikkumine kuriteoga ähvardades. Siiski ei ole erinevalt Eesti õiguskorrast Saksa õiguses karistatav avalikku korda rikkuv kehaline väärkohtlemine.

3.5. Ühendkuningriik

Eesti kuulub Mandri-Euroopa õigussüsteemi, mille õigus põhineb eelkõige objektiivsel õigusel ehk õigusaktidel. Ühendkuningriik seevastu kuulub Anglo-Ameerika õigussüsteemi, kus oluliseks õigusallikaks on kohtupraktika ning kohtute loodud pretsedendid ehk üldine õigus. Seetõttu tundub esmapilgul mõistmatu, miks peaks käesoleva töö raames avaliku korra raske rikkumise koosseisu tõlgendamisel pöörama pilgu Ühendkuningriigi õigussüsteemi ja seal kehtivate õigusaktide ning kohtupraktika poole.

Ühendkuningriigi karistusõigus koosneb üldisel õigusel ehk kohtupraktikal põhinevatest kuriteokoosseisudest ning ka õigusaktides kirja pandud õigusrikkumistest.¹⁴⁴ Sellest tulenevalt ei põhine kogu Ühendkuningriigi õigussüsteem kohtulahenditel ning mitmed olulised õigusvaldkonnad on reguleeritud seadustega.

Ühendkuningriigis kehtib aastal 1986 vastu võetud avaliku korra seadus.¹⁴⁵ Seaduse sissejuhatuse kohaselt olid Ühendkuningriigi õiguskorras enne avaliku korra seaduse jõustumist sellised üldisel õigusel põhinevad õigusrikkumised nagu massirahutus, mäss, ebaseaduslik avalik koosolek, kaklus¹⁴⁶ (inglise keeles *affray*) üldise õiguse kuriteod ning sisustatud läbi kohtupraktika. Seega ei olnud need rikkumised reguleeritud ühegi seadusega, mistõttu polnud ka täpselt defineeritud kuriteokoosseisu ning kindlaksmääratud karistumäära ette nähtud. Üldise õiguse järgi määratletud kaklus oli kuritegu, mis toimus tavaliselt tänaval rivaalitsevate grupeeringute vahel, ööklubides, kuurortides või oli tegemist kättemaksu motiivil toime pandud rünnetega.¹⁴⁷

1986. aastal vastu võetud avaliku korra seadus tühistas ülalnimetatud üldisel õigusel põhinevad õigusrikkumised ning avaliku korra seadusesse loodi massirahutuse, vägivaldse korratuse ja kakluse koosseisud. Sellise muutuse tingis seaduse sissejuhatuse kohaselt eelkõige soov luua uued avaliku korra rikkumise koosseisud, mis aitaksid muuhulgas kontrolli all hoida avalikke sündmusi ja kogunemisi ning kontrollida üha kasvavat rassilist viha. Seega nähti, et üldisel õigusel põhinevad koosseisud ei ole piisavalt täpsed ning avaliku korra kaitseks tuleb luua seaduses määratletud koosseisud koos konkreetse sanktsiooniga.

Eesti seadustes sätestatud avaliku korra raske rikkumise koosseisule on kõige sarnasem Ühendkuningriigi avaliku korra seaduses kirjeldatud kakluse koosseis. Enne Ühendkuningriigi avaliku korra seaduse jõustumist oli kaklus reguleeritud kui üldise õiguse kuritegu. Ajalooliselt on kaklus olnud selline koosseis, mille puhul erinevalt isikuvastastest kuritegudest on ohvri identiteet ja vigastused teisejärgulised. Kakluse koosseisu sisuks on vägivallateod, mis oma olemuselt ajavad avalikkust ärevusse. Seega on kaklus enda olemuselt avaliku korra rikkumine.¹⁴⁸ Ka avaliku korra seaduse jõustumise järgselt on kakluse koosseisu eesmärk võtta

---

¹⁴⁴ Inglise keeles statutory law

¹⁴⁵ Public Order Act 1986. 1986 c. 64. – Arvutivõrgus: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/64/contents> (26.03.2018)

¹⁴⁶ *Affray* – lärmakas riid, kisma. Kuna tegemist on üldisel õigusel põhineva kuriteokoosseisuga, siis puudub meie õiguskorras vastav õigustermin. Tulenevalt vajadusest nimetatud kuritegu siiski kirjeldada kasutatakse siin ja edaspidi keelendit kaklus.

¹⁴⁷ Reed, A. *Affray and Legislative Intent: Cautionary Tales.* - The Journal of Criminal Law. 2003. 67(4), lk 332

¹⁴⁸ Jeffery, A. *Modernising Public Order Offences.* - The Police Journal. 1986. 59(1), lk 10

vastutusele isik või isikud, kes asuvad teineteisega vastasseisu kasutades või ähvardades vägivalda kasutada ning selline tegevus tekitaks hirmu keskmisele ühiskonna liikmele.¹⁴⁹

Ühendkuningriigi avaliku korra seaduse § 3 järgi on isik kakluses süüdi, kui ta kasutab või ähvardab kasutada õigusvastast vägivalda teise isiku vastu ning tema käitumine põhjustaks keskmisele inimesele põhjendatult hirmu tema isikliku julgeoleku pärast. Sama seaduse § 3 lg 3 täpsustab, et ähvardus peab olema tõsiseltvõetav ning lg 4 kohaselt ei pea isik, kelle seisukohalt teo häirivust hinnatakse reaalselt sündmuskohal olema. Samuti ei ole vajalik, et eksisteeriks võimalus, et kõrvalseisja üldse oleks võinud sündmuskohal olla. Kaklus võib avaliku korra seaduse § 3 lg 5 toimuda nii avalikus kohas kui eraruumides. Sanktsioonina näeb avaliku korra seadus ette maksimaalselt kolme aasta pikkuse vangistuse või rahatrahvi. Võimalik on rakendada ka mõlemat sanktsiooni korraga.

Järgnevalt analüüsib autor Ühendkuningriigis kehtiva kakluse koosseisuelemente lähemalt. Kakluse koosseisu realiseerumiseks peab aset leidma keelatud vägivaldne käitumine ning siinkohal ei ole oluline, kas löögid reaalselt ka ohvrit tabasid, piisab sellest, et löögiliigutus on tehtud. Vägivaldne käitumine peab olema ka õigusvastane ning seetõttu ei saa võtta vastutusele isikut, kes sooritab löögid enesekaitseks.¹⁵⁰ Kakluse koosseisus kirjeldatud vägivaldne tegevus peab aset leidma vähemalt kahe isiku vahel.

Avaliku korra seaduse eelselt kehtinud üldisel õigusel põhinev kakluse koosseis võimaldas vastutust nii avalikus- kui erasfääris toime pandud kuriteo eest. Kuigi seadust vastu võttes argumenteeriti, et eraruumides puudub avalik element, mistõttu ei oleks seal toime pandavad õigusrikkumised avaliku korra rikkumised, otsustati siiski, et kakluse koosseisu saab realiseerida nii avalikus kohas kui erasfääris.¹⁵¹

Seaduse tõlgendamisel ja rakendamisel on kõige suuremaks probleemkohaks olnud sarnaselt Eesti problemaatikale keskmine mõistlik inimene, kelles kaklus võib põhjustada hirmu julgeoleku pärast. Just hirmu tundev kolmas isik muudab kakluse koosseisu avaliku korra vastaseks teoks. Kuna eriti tõsiste avaliku korra rikkumiste puhul võib juhtuda, et pealtnägijad on sündmuskohalt lahkunud, siis ei ole õige nõuda tõestust, et asjasse mittepuutuv kolmas isik siiski sündmuskohal oli. Küsimus seisneb selles, kas kolmas isik oleks hirmu tundnud, kui ta oleks sündmuskohal olnud.¹⁵²

---

¹⁴⁹ Reed, A, lk 336

¹⁵⁰ Jeffery, A, lk 10

¹⁵¹ Jeffery, A, lk 11

¹⁵² Jeffery, A, lk 11

Kohtuasjas R v Davidson selgitas kohus, et peab olema vähemalt tõenäosus, et kolmas isik satub vägivallasündmust pealt nägema. Juhul, kui seadusandja oleks tahtnud luua kuriteokoosseisu, mille realiseerumine ei sõltu võimalusest, et kolmas isik sündmust pealt näeb, siis oleks see ka sõnaselgelt 1986. aasta avaliku korra seaduses kirjas olnud.¹⁵³ Kohtuasjas R v DPP märkis apellatsioonikohtu kriminaalkolleegium, et kaklus on avaliku korra vastane tegu mille eest karistamise eesmärgiks on kaitsta kõrvalisi isikuid. Õiguskorras on ka teisi kuriteokoosseise, mille eesmärgiks on kaitsta neid isikuid, kellele on vägivald suunatud.¹⁵⁴ Keskmise mõistliku isiku mõõdupuu on Ühendkuningriigi kakluse koosseisu lisatud eesmärgiga eristada kahe isiku isiklikul motiivil aset leidvat vägivalda juhtumitest, kus vägivallasündmus kujutab ohtu avalikule korrale ning tekitab asjasse mittepuutuvates kõrvalistes isikutes hirmu oma turvalisuse pärast. Seega on Ühendkuningriigi kohtupraktika seisukohal, et kakluse koosseisuga kaitstav õigushüve on avalik kord ning selle põhimõtte mittejärgimine võib viia olukorrani, mil iga väiksem kallaletung võiks olla kvalifitseeritud kaklusena ning see ei ole kindlasti seadusandja tahe.¹⁵⁵

Subjektiivsest küljest ei nõudnud üldisel õigusel põhinev kakluse koosseis kavatsust hirmu tekitada ning isik ei pidanud olema pealtnägijatest teadlik. Seni ei ole subjektiivse koosseisu täitmine ka probleemiks olnud, sest koosseisu tuum on kahe osapoolle vaheline füüsiline vägivald ning on peaaegu võimatu konstrueerida olukorda, mil kaklus toimub ettevaatamatusest.¹⁵⁶ 1986. aastal jõustunud avaliku korra seaduse kohaselt on isik süüdi kakluse toimepanemises ainult juhul, kui ta plaanib vägivalda kasutada või vägivallaga ähvardada või on teadlik, et tema käitumine võib olla vägivaldne või vägivallaga ähvardav.¹⁵⁷

Sarnaselt Eesti kohtutele on ka Ühendkuningriigi kohtud pidanud selgitama kakluse ja kallaletungi koosseisude vahekorda. Erinevalt kaklusest on kallaletungi koosseis reguleeritud üldise õigusega ning selle koosseis on seega tuletatav kohtulahenditest. Üldisel õigusel rajanev kallaletungi koosseis sisaldab kahte võimalikku tegu: kallaletungi ja peksmist. Kallaletungi koosseis eeldab, et kannatanu saaks aru ning eeldaks õigusvastast rünnet enda suhtes, kuid rünne ei pea olema lõpule viidud. Peksmise koosseis eeldab aga reaalse füüsilise vägivalla kasutamist teise isiku suhtes. Kallaletungi eristab kaklusest asjaolu, et kallaletungi on võimalik toime panna suusõnaliselt ähvardades, kuid kakluse korral peab ähvardav tegu olema füüsiliselt

---

¹⁵³ Newman C. Public Order Act 1986, s. 3: The Hypothetical Bystander and Disputes between Two Individuals.- Journal of Criminal Law. 2010. 74, lk 392

¹⁵⁴ Newman, C, lk 391

¹⁵⁵ Newman, C, lk 393

¹⁵⁶ Jeffery, A lk 12

¹⁵⁷ Reed, A, lk 334

väljendatud.¹⁵⁸ Ühendkuningriigi avaliku korra seaduse loojad nägid kaklust kui kallaletungist eraldiseisvat koosseisu. Kaklus ei hõlma endas kallaletungi koosseisuelemente ega ole kallaletungi kvalifitseeritud koosseis. Seega ei ole tõendamise raskuskese mitte õigusvastase ründe tõendamisel vaid sellel, et nimetatud rünne oleks oma iseloomult selline, mis oleks tekitanud keskmisele mõistlikule hirmu tema turvalisuse pärast.¹⁵⁹ Siiski on kakluse koosseis üsna lai ning kohtud on seisukohal, et selle kakluse koosseisuga ei tohiks olla hõlmatud iga tegu, mida võiks kvalifitseerida ka üldise õiguse järgi kallaletungina.¹⁶⁰

Eesti KarS-i § 263 avaliku korra raske rikkumise koosseis sarnaneb Ühendkuningriigi kakluse koosseisule selle poolest, et mõlemad näevad teona ette õigusvastast rünnet ning kaitstavaks õigushüveks on avalik kord. KarS § 263 eeldab, et toime on pandud KarS §-de 120 või 121 kirjeldatud tegu. Erinevus seisneb selles, et Ühendkuningriigi kakluse koosseis ei sätesta eraldi vastutust relva või relvana kasutatava eseme kasutamise eest.

Eesti kohtupraktikas on asutud seisukohale, et avalik vägivalla kasutamine peab häirima asjasse mittepuutuvat personifitseeritud füüsilist isikut.¹⁶¹ Siin seisneb kahe koosseisu suurim erinevus, sest Ühendkuningriigi kakluse koosseisu täitmiseks piisab võimalusest, et tegu võiks keskmist isikut ohustada ning panna teda kartma oma julgeoleku pärast. 1986. aastal vastu võetud avaliku korra seaduses on sõnaselgelt öeldud, et sellise isiku reaalne kohalolu ei ole vajalik. Selline seisukoht tuleneb asjaolust, et hirmu tundvad isikud võivad sündmuskohalt põgeneda ning neid pole võimalik tuvastada.¹⁶² Kuigi asjasse mittepuutuva füüsilise isiku võimalik kohalolu on ka Ühendkuningriigi kohtupraktikas vaidlusi tekitanud, siis leiab töö autor, et nõue, mille kohaselt ei pea isik, kelle turvatunnet häiriti realselt tuvastatud olema ning piisab võimalusest, et ta oleks võinud sündmuskohal olla, on õigusselguse seisukohast mõistlik, kuna võimaldab vastutusele võtta ka isikud, kes ilma objektiivse põhjuseta tungivad avalikus kohas võõrastele isikutele kallale.

---

¹⁵⁸ Reed, A, lk 341

¹⁵⁹ Reed, A, lk 348

¹⁶⁰ Newman, C, lk 391

¹⁶¹ RKKKo 3-1-1-15-17, p 20 ja 26

¹⁶² Jeffery, A, lk 11

4. Avaliku korra raske rikkumine kohtupraktikas pärast korrakaitseaduse jõustumist Tartu ja Harju Maakohtu kohtupraktika näitel

4.1. Juhtumite arv

Enne korrakaitseaduse jõustumist aastal 2014 oli Riigikohtu praktikast tulenevalt selge, et õigusrikkumise kvalifitseerimiseks avaliku korra raske rikkumisena oli vaja tuvastada asjasse mittepuutuva füüsilise isiku häirimine. KorS jõustumise järgselt asuti Tartu Maakohtu haldusalas seisukohale, et teo kvalifitseerimiseks KarS § 263 järgi piisab vägivallateo toimepanemisest avalikus kohas ning seni KarS § 121 järgi kvalifitseeritud teod kvalifitseeriti ümber KarS § 263 järgi.

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 02.06.2017 praktikat ühtlustava otsuse 3-1-1-15-17 kohaselt on avaliku korra rikkumise koosseisu täitmiseks jätkuvalt tarvis tuvastada asjasse mittepuutuv personifitseeritud füüsiline isik, kelle rahu rikuti. Üks võimalus otsuse mõju hindamiseks on vaadata registreeritud avaliku korra rikkumiste juhtumite arvu pärast Riigikohtu otsuse jõustumist ning kohtuotsuse jõustumise eelselt.

Politsei-ja Piirivalveameti kodulehel on kättesaadav politsei menetlusinfosüsteemi POLIS sisestatud andmed juhtumite kohta, mis on muuhulgas seotud avaliku korra vastaste rünnetega. Tegemist on esmaste andmetega, mis sisestatakse kuriteoteate saabumisel ning mida menetlejad hiljem täiendavad. Seega ei vasta juhtumite arv üks-ühele algatatud menetluste arvule, kuid annab siiski proportsionaalse ülevaate. Juhtumid on saadud Politsei-ja Piirivalveameti kodulehelt ning avatud programmiga Excel. Järgnevalt on ülevaatlikust tabelist välja sorteeritud huvipakkuvatel ajavahemikel juhtumid huvipakkuvate maakondade kaupa ning need eraldi tabelisse kantud.

Käesolevas töös on võrreldavateks perioodideks valitud Riigikohtu kriminaalkolleegiumi praktikat ühtlustavale otsusele järgnev periood vahemikus 03.06.2017-28.02.2018 ning ajavahemik 03.06.2016-28.02.2017. Kuna kuritegude arv võib sõltuvalt aastaajast muutuda, siis on valitud võrreldavaks perioodiks samasse ajavahemikku jääv periood aasta varem. Võrreldavateks piirkondadeks on valitud Tartu Maakohtu tööpiirkond ehk Tartu, Jõgeva, Viljandi, Valga, Võru ja Põlva maakond, mida on võrreldud Harju maakohu tööpiirkonna ehk Harjumaa juhtumitega.

Juhtumite võrdlusest järeldub, et KarS § 263 järgi kvalifitseeritavate juhtumite arv on kõigis võrreldavates piirkondades vähenenud (vt Tabel 1). Kõige märkimisväärsim on langus Tartu maakonnas, kus registreeritud juhtumite arv vähenes võrreldavate ajavahemike võrdluses 87 võrra ehk 76%. Märkimisväärne muutus on toimunud ka Põlva maakonnas, kus registreeritud juhtumite arv on vähenenud 58% võrra. Võib eeldada, et tegemist ei ole kuritegevuse taseme

langusega, vaid nimetatud vähenemine on seotud menetluspraktika muutusega. Tegemist võib olla sarnase olukorraga nagu aastal 2015, kui Justiitsministeeriumi analüüsi Kuritegevus Eestis andmetel tõusis Tartumaal hüppeliselt avaliku korra raskete rikkumiste arv.¹⁶³ Nüüd oleme aga olukorras, kus KarS § 263 järgi kvalifitseeritud kuritegude arv on kahenenud, kuid eeldatavasti on tõusnud hoopis kehaliste väärkohtlemiste arv samas piirkonnas.

Tabel 1. KarS § 263 alusel registreeritud juhtumite võrdlus

	03.06.2016- 28.02.2017	03.06.2017- 28.02.2018	Registreeritud juhtumite vähenemine
Harju maakond	370	293	21%
Jõgeva maakond	23	14	39%
Põlva maakond	12	5	58%
Tartu maakond	115	28	76%
Valga maakond	26	18	31%
Viljandi maakond	14	8	43%
Võru maakond	11	10	9%

Allikas: Tabel on autori koostatud politsei menetlusinfosüsteemi POLIS andmete alusel

Järgnevalt otsib autor vastust küsimusele, kas Tartu Maakohtu ja Harju Maakohtu Liivalaia kohtumaja otsuste võrdluses on Riigikohtu 02.06.2017 otsus toonud praktikas muudatusi kohtusse jõudnud õigusrikkumiste karistumäärade ning süüdistuses kirjeldatud kolmandate isikute häirimise osas.

Võrdluseks on valitud Tartu maakohtu ja Harju maakohtu kohtuotsused, mis on tehtud KarS § 263 alusel 9 kuud enne Riigikohtu avaliku korra raske rikkumise normi sisu selgitavat otsust ning 9 kuud pärast kohtuotsuse jõustumist. Seega on valitud ajavahemikeks 01.09.2016-02.06.2017 (edaspidi I periood) ja 03.06.2017-28.02.2018 (edaspidi II periood). Valimisse kuulusid kõik nimetatud perioodide jooksul tehtud kohtuotsused, mis olid leitavad Riigi Teataja vahendusel. Valimisse kuuluvad lahendid on leitavad, kui sisestada Riigi Teataja kohtulahendite otsingusse kuupäevavahemik 01.09.2016-28.02.2018, kohtu nimetuseks valida

¹⁶³ Kuritegevus Eestis 2015, lk 116

Tartu maakohus või Harju maakohu Liivalaia kohtumaja ning lahendi teksti lahtrisse sõnaühend „KarS § 263“.

Selliste otsingutulemuste seas on ka lahendeid, kus süüdistatavale ei esitatud süüdistust KarS § 263 alusel, lahend ilmus tulemuste loetelus näiteks põhjusel, et süüdistatav oli varasemalt KarS § 263 alusel süüdi mõistetud. Need lahendid jäeti valimist välja. Vastusena ilmus otsingutulemustesse ka lahendeid, milles on isikule esitatud süüdistus nii § 263 kui ma mõne muu kuriteokoosseisu alusel. Sellisel võeti lahend valimis arvesse üksnes juhul, kui oli võimalik üheselt aru saada, milline karistus on konkreetselt KarS § 263 järgi kvalifitseeritava teo eest mõistetud arvestamata liitkaristust. Juhul, kui ühe kohtuotsusega esitati KarS § 263 süüdistus rohkem kui ühele isikule kanti need isikud eraldi tabeli ridadesse, sest analüüsi eesmärgiks oli hinnata isikutele määratud karistuse raskust.

Otsingu tulemusena saadud informatsioon kanti Exceli tabelisse nii, et iga tabeli rida sisaldas andmeid ühe isiku suhtes tehtud kohtuotsuse kohta. Veergudes on välja toodud täpsem vajalik informatsioon lahendist. Kokku on tabelis 13 veergu: lahendi kuupäev, teo toimepanemise kuupäev, süüdlase isikukood, sünnikuupäev, vanus teo toimepanemise ajal, varasem karistus, häiritud kolmanda isiku olemasolu, häiritud kolmanda isiku häirituse kirjeldus, karistuseks mõistetud vangistus, reaalne vangistus, karistuse kandmisest tingimisi vabastamine, katseaja pikkus, rahalise karistuse suurus. Kokku kanti tabelisse 218 kohtuotsust, millega määrati karistus 263-le isikule.

Politsei- ja Piirivalveameti poolt registreeritud juhtumites kirjeldatavat tendentsi kinnitab ka Tartu ja Harju maakohu lahendite hulga võrdlus (vt Tabel 2). Kõrvutades Tartu maakohu ja Harju Maakohu Liivalaia kohtumaja lahendite arvu I perioodil ja II perioodil on märgata, et Tartu maakohu Tartu kohtumaja lahendite arv KarS § 263 osas on langenud 46-lt 15-le ehk 67,39%.

Sarnast vähenemist on märgata ka Tartu maakohu Jõgeva kohtumaja ja Viljandi kohtumaja lahendite arvus, mis vähenesid vastavalt 29,17% ja 31,25%. Põlva kohtumajas ei jõustunud vaadeldaval II perioodil ühtegi kohtuotsust. Üks võimalik seletus lahendite arvu vähenemisele on, et Riigikohtu 02.06.2017 otsuse järgselt vähenes tegude kvalifitseerimine KarS § 263 järgi, mida on võimalik märgata ka tabelis nr 1 välja toodud arvudest ning seetõttu on vähenenud ka kohtuotsuste arv Tartu, Jõgeva ning Viljandimaal.

Erinevalt eelpool käsitletud maakondadest on KarS § 263 järgi tehtud lahendite arv suurenenud Harjumaal ja Valgamaal vastavalt 22,73% ja 40%. Valgamaal on II perioodil tehtud 4 kohtulahendit enam kui varasemal perioodil. Arvestades väikest lahendite arvu Valgamaal, ei ole tegemist olulise muutusega ning tegu võib olla juhuslikkusega. Samas võttes arvesse Harju

maakohu Liivalaia kohtumaja lahendite suurt hulka, ei ole ka lahendite arvu suurenemine 10 võrra märkimisväärne lahendite arvu kasv.

Sellest tulenevalt võib tõendatuks lugeda sissejuhatuses püstitatud teise hüpoteesi esimese poole, mille kohaselt on pärast Riigikohtu kohtupraktikat ühtlustavat lahendit langenud KarS § 263 alusel tehtud kohtulahendite arv.

Tabel 2. KarS § 263 alusel tehtud lahendite arv Harju ja Tartu maakohu võrdluses

	I periood	II periood	
Kohtumaja	Lahendite arv	Lahendite arv	Muutus lahendite arvus
Tartu	46	15	-67,39%
Jõgeva	24	17	-29,17%
Põlva	4	0	-100 %
Võru	4	4	0%
Valga	10	14	+40 %
Viljandi	16	11	-31,25 %
Liivalaia	44	54	+22,73 %

Allikas: Tabel on autori koostatud RT kohtulahendite andmebaasi andmete alusel

4.2. Karistusmäär

Järgenvalt analüüsitakse, kas Riigikohtu praktikat ütlustav lahend mõjutas ka keskmise määratud karistuse raskust. Töö sissejuhatuses püstitatud hüpoteesi kohaselt tõstab kohustus obligatoorselt tuvastada kolmanda isiku häirimine mõistetud karistuse määra. See hüpotees põhineb eeldusel, et Riigikohtu lahendi eelselt kvalifitseeriti isiku tegu KarS § 263 kvalifikatsiooni alusel ka juhtudel, kus tegu võis toimuda teiste isikute juuresolekuta ning tuua seetõttu kaasa leebema karistuse.

Analüüsiks on taaskord kasutatud Tartu ja Harju maakohu lahendeid I ja II perioodil. Analüüsist on välja jäetud Põlva kohtumaja lahendid, sest II perioodil selles kohtus lahendeid ei tehtud. Tingimisi karistuse raskuse hindamisel on analüüsi kaasatud ainult Tartu, Jõgeva ja Liivalaia kohtumajade otsused, kuna teiste töö valimis olevate kohtumajade lahendite arv oli liialt madal tegemaks võrreldavaid järeldusi karistusmäära muutumise kohta.

4.2.1. Tingimisi karistus

I perioodil tehti Tartu, Jõgeva ja Liivalaia kohtumajades kokku 114 otsust KarS § 263 alusel, millest 75 juhul määrati karistuseks tingimisi vabadusekaotus. Keskmiseks karistuseks oli I perioodil 10 kuud ja 20 päeva pikkune vabadusekaotus 21 kuu ja 12 päeva pikkuse katseajaga (Vt Tabel 3). Tartus oli I perioodi keskmine karistumäär 10 kuud vangistust 20 kuu ja 21 päeva pikkuse katseajaga. Jõgeva kohtumajas oli I perioodil keskmine vabadusekaotus 10 kuud ja 24 päeva vangistust 18 kuu ja 26 päeva pikkuse katseajaga. Liivalaia kohtumajas oli keskmine karistus 11 kuud ja 20 päeva vangistust 23 kuu ja 19 päeva pikkuse katseajaga. Seega olid kõigi kolme kohtumaja karistumäärad samas suurusjärgus, mõnevõrra kõrgem on vaid Liivalaia kohtumaja katseaja pikkus, mis erineb keskmisest 2 kuu ja 7 päeva võrra.

II perioodil tehti Tartu, Jõgeva ja Liivalaia kohtumajades kokku 86 otsust, millest 48 puhul otsustati mõista karistuseks vabadusekaotus karistusest tingimisi vabastamisega, kui katseaja jooksul ei panda toime uut tahtlikku kuritegu. II perioodil oli keskmine karistus 8 kuud vangistust 21 kuu ja 6 päevase katseajaga. Seega muutus võrreldes esimese perioodiga vabadusekaotuslik karistus 2 kuu ja 20 päeva võrra leebemaks ning katseaeg jäi samasse suurusjärku erinedes vaid 6 päeva võrra. Tartus oli II perioodil keskmine karistus 6 kuud ja 22 päeva vangistust 21 kuu ja 15 päeva pikkuse katseajaga. Võrreldes esimese perioodiga on karistus muutunud vabadusekaotuse osas kergemaks 3 kuu ja 8 päeva võrra. Katseajad jäävad aga Tartu kohtumaja otsustes samasse suurusjärku. Jõgeva II perioodi otsuste keskmine karistus oli 7 kuud ja 23 päeva vangistust 20 kuu pikkuse katseajaga. Karistus muutus võrreldes esimese perioodiga 2 kuu ja 29 päeva võrra leebemaks ning katseaeg 1 kuu ja 4 päeva võrra pikemaks. Liivalaia kohtumaja II perioodi keskmine karistus oli 8 kuud ja 13 päeva vangistust katseajaga 21 kuud ja 14 päeva. Võrreldes I perioodiga muutus vabadusekaotuslik karistus leebemaks 1 kuu ja 22 päeva võrra ning ka katseaeg muutus 2 kuu ja 5 päeva võrra lühemaks.

Tabel 3. Mõistetud karistused Tartu, Jõgeva ja Liivalaia kohtumajade võrdluses

Kohtumaja	Vangistus		Katseaeg	
	I periood	II periood	I periood	II periood
Tartu	10 kuud	6 kuud ja 22 päeva	20 kuud ja 21 päeva	21 kuud ja 15 päeva
Jõgeva	10 kuud ja 24 päeva	7 kuud ja 23 päeva	18 kuud ja 26 päeva	20 kuud
Liivalaia	11 kuud ja 5 päeva	8 kuud ja 13 päeva	23 kuud ja 19 päeva	21 kuud ja 14 päeva
Keskmine	10 kuud ja 20 päeva	8 kuud	21 kuud 12 päeva	21 kuud 6 päeva

Allikas: Tabel autori koostatud RT kohtulahendite andmebaasi andmete alusel

Järgnevalt kontrollitakse, kas kohtumajade keskmiste karistuste puhul tehtud järeldus, mille kohaselt on keskmine mõistetud vabadusekaotus II perioodil väiksem ning katseaeg jääb üldjuhul samasse suurusjärku kehtib ka varasemalt kriminaalkorras karistatud ja karistamata õigusrikkujate puhul.

Keskmiseks karistuseks varasemalt karistamata õigusrikkujate puhul oli I perioodil 9 kuud ja 28 päeva vangistust 19 kuu ja 14 päeva pikkuse katseajaga (vt Tabel 4). Tartus oli I perioodi keskmine karistusmäär 9 kuud ja 28 päeva vangistust 18 kuu ja 24 päeva pikkuse katseajaga. Jõgeva kohtumajas oli I perioodil keskmine vabadusekaotus varasemalt karistamata õigusrikkujate puhul 10 kuud ja 21 päeva vangistust 18 kuu ja 24 päeva pikkuse katseajaga. Liivalaia kohtumajas oli keskmine karistus 8 kuud ja 28 päeva vangistust 21 kuu ja 4 päeva pikkuse katseajaga. Seega kõigi kolme kohtumaja karistusmäärad samas suurusjärgus, erinedes keskmisest mitte rohkem kui ühe kuu võrra. Mõnevõrra kõrgem oli Liivalaia kohtumaja katseaeg, mis oli 1 kuu ja 20 päeva võrra pikem kui keskmine katseaja pikkus I perioodil.

II perioodil oli keskmine karistus varasemalt karistamata õigusrikkujate puhul 7 kuud 27 päeva vangistust 18 kuu ja 16 päeva pikkuse katseajaga. Seega muutus võrreldes esimese perioodiga vabadusekaotuslik karistus 2 kuu ja 2 päeva võrra leebemaks ning katseaeg jäi samasse suurusjärku erinedes 28 päeva võrra. Tartus oli II perioodil keskmine karistus 5 kuud ja 22 päeva vangistust 16 kuu pikkuse katseajaga. Võrreldes esimese perioodiga on karistus muutunud vabadusekaotuse osas kergemaks 3 kuu ja 24 päeva võrra. Ka katseaeg on Tartu kohtumaja lahendite põhjal muutunud 2 kuu ja 24 päeva võrra lühemaks. Jõgeva II perioodil varasemalt karistamata isikute suhtes tehtud otsuste pikkuseks oli keskmiselt 7 kuud ja 26 päeva vangistust 18 ja 22 päeva pikkuse katseajaga. Karistus muutus võrreldes esimese perioodiga 2 kuu ja 25 päeva võrra leebemaks ning katseaeg keskmiselt 17 päeva pikemaks. Liivalaia kohtumaja II perioodi keskmine karistus oli 8 kuud ja 11 päeva vangistust katseajaga 19 kuud.

Võrreldes I perioodiga jäi vabadusekaotuslik karistus Liivalaia kohtumaja otsustes samasse suurusjärku ning katseaeg muutus keskmiselt 2 kuud ja 4 päeva päeva lühemaks. Seega kokkuvõtlikult muutusid varasemalt karistamata isikute karistused II perioodil leebemaks ning ka katseaeg jäi kas samasse suurusjärku või muutus leebemaks.

Tabel 4. Varasemalt karistamata õigusrikkujale mõistetud karistused Tartu, Jõgeva ja Liivalaia kohtumajade võrdluses

Kohtumaja	Vangistus		Katseaeg	
	I	II	I	II
Tartu	9 kuud ja 28 päeva	5 kuud ja 22 päeva	18 kuud ja 24 päeva	16 kuud
Jõgeva	10 kuud ja 21 päeva	7 kuud ja 26 päeva	18 kuud ja 5 päeva	18 kuud ja 22 päeva
Liivalaia	8 kuud ja 28 päeva	8 kuud ja 11 päeva	21 kuud ja 4 päeva	19 kuud
Keskmine	9 kuud 24 päeva	7 kuud 27 päeva	19 kuud 14 päeva	18 kuud 16 päeva

Allikas: Tabel autori koostatud RT kohtulahendite andmebaasi andmete alusel

Varasemalt karistatud õigusrikkujate puhul oli keskmiseks karistuseks I perioodil 11 kuud ja 20 päeva vangistust 24 kuu ja 19 päeva pikkuse katseajaga (vt Tabel 5). Tartus oli I perioodi keskmine karistusmäär 10 kuud ja 8 päeva vangistust 22 kuu ja 15 päeva pikkuse katseajaga. Jõgeva kohtumajas oli I perioodil keskmine vabadusekaotus varasemalt karistatud õigusrikkujate puhul 11 kuud ja 10 päeva vangistust 22 kuu pikkuse katseajaga. Liivalaia kohtumajas oli keskmine karistus 14 kuud vangistust 28 kuu ja 19 päeva pikkuse katseajaga. Tartu ja Jõgeva kohtumajade karistused jäävad samasse suurusjärku, kuid Liivalaia kohtumaja karistused on nii vabadusekaotuse kui katseaja mõttes karmimad.

II perioodil oli keskmine karistus varasemalt karistatud õigusrikkujate puhul 8 kuud ja 7 päeva vangistust 25 kuu ja 20 päeva pikkuse katseajaga. Seega muutus võrreldes esimese perioodiga vabadusekaotuslik karistus 3 kuu ja 17 päeva võrra leebemaks ning katseaeg jäi samasse suurusjärku erineb keskmiselt 1 kuu ja 1 päeva võrra. Tartus oli II perioodil keskmine karistus 5 kuud ja 22 päeva vangistust 27 kuu pikkuse katseajaga. Võrreldes esimese perioodiga on karistus muutunud peaaegu poole võrra kergemaks ning katseaeg on Tartu kohtumaja lahendite põhjal pikenenud 5 kuu võrra. Jõgeva II perioodil varasemalt karistatud isikute suhtes tehtud otsuste alusel määratud karistuste pikkuseks oli keskmiselt 7 kuud vangistust 30 kuu pikkuse katseajaga. Karistus muutus võrreldes esimese perioodiga 4 kuu ja 10 päeva võrra leebemaks ning katseaeg keskmiselt 4 kuu ja 15 päeva võrra pikemaks. Liivalaia kohtumaja II perioodi keskmine karistus oli 8 kuud ja 14 päeva vangistust katseajaga 24 kuud ja 28 päeva. Võrreldes

I perioodiga muutus vabadusekaotuslik karistus leebemaks ning erinevalt Tartu ja Jõgeva kohtumajadest muutus ka katseaeg Liivalaia kohtumaja otsuste põhjal leebemaks.

Seega kokkuvõtlikult muutusid sarnaselt keskmise karistuse ja varasemalt karistamata isikute karistusega II perioodil leebemaks ka varasemalt karistatud isikute karistused. Üldistatud järeldust ei saa aga teha varasemalt karistatud isikutele määratud katseaja suhtes, sest Tartu ja Jõgeva kohtulahendite põhjal muutus katseaeg pikemaks, kuid Liivalaia kohtumaja otsuste põhjal oli katseaeg korduvalt karistatud isikute puhul II perioodil lühem.

Tabel 5. Varasemalt karistatud õigusrikkujale mõistetud karistused Tartu, Jõgeva ja Liivalaia kohtumajade võrdluses

Kohtumaja	Vangistus		Katseaeg	
	I	II	I	II
Tartu	10 kuud ja 8 päeva	5 kuud ja 22 päeva	22 kuud ja 15 päeva	27 kuud
Jõgeva	11 kuud ja 10 päeva	7 kuud	22 kuud	30 kuud
Liivalaia	14 kuud	8 kuud ja 14 päeva	28 kuud ja 24 päeva	24 kuud ja 28 päeva
Keskmine	11 kuud 20 päeva	8 kuud 7 päeva	24 kuud 19 päeva	25 kuud 20 päeva

Allikas: Tabel autori koostatud RT kohtulahendite andmebaasi andmete alusel

Seega ei leia kinnitust hüpotees, mille kohaselt on karistused pärast Riigikohtu praktikat ühtlustavat lahendit karmimad. Vastupidiselt püstitatud hüpoteesile on mõistetud karistused muutunud keskmiselt 2 kuu ja 20 päeva võrra lühemaks. Karistusest tingimisi vabastamise korral mõistetud katseaja koha ei saa aga üldistatud järeldust teha, sest keskmiselt muutus katseaeg 6 päeva võrra lühemaks, kuid võrreldud kohtumajade lõikes varieerusid katseaja pikkused liiga palju.

4.2.1. Rahaline karistus

Karistusseadustiku § 44 võimaldab mõista rahalist karistust iseseisva karistusena või lisakaristusena koos vangistusega. I perioodil mõisteti kuriteo eest rahaline karistus kokku 11 korral 144-st mõistetud karistusest. Rahalist karistust ei mõistetud I perioodil kordagi Jõgeva ja Viljandi kohtumaja otsustega. Keskmine rahaline karistus oli I perioodil 1104 eurot, väikseim karistus oli 640 eurot ning suurim 2000 eurot. Kõigil analüüsitud juhtudel mõisteti rahaline karistus põhikaristusena. Ühel juhul vabastati isik tingimisi rahalise karistuse kandmisest, kui ta ei pane 12 kuu pikkuse katseaja jooksul toime uut tahtlikku kuritegu.

II perioodil mõisteti rahaline karistus kokku 16 korral 115-st mõistetud karistusest. Rahalist karistust ei mõistetud II perioodil kordagi Valga ja Viljandi kohtumajade otsustega. Keskmise rahaline karistus oli 1371 eurot, väikseim karistus oli 400 eurot ning suurim rahaline karistus oli 3000 eurot.

Kuigi väikseim mõistetud karistus langes 640-lt eurolt 400-le ning suurim mõistetud karistus oli 2000 euro asemel 3000 eurot on rahaliste karistuste osakaal liiga väike. I perioodil määrati rahaline karistus 7,6 % juhtudel kõigist määratud karistustest. II perioodil määrati rahaline karistus 13,9 % juhtudel. Kuigi kahe perioodi võrdluses tõusis rahaliste karistuste osakaal valimisse kuulunud lahendites poole võrra, on rahalise karistuse mõistmine pigem erandlik ning seetõttu ei saa mõistetud karistuste vähesuse tõttu teha järeldust karistuspraktika muutmise kohta.

4.3.Kolmanda isiku häiritus

Kuna Riigikohtu kriminaalkolleegium kinnitas 02.06.2017 lahendis 3-1-1-15-17 seisukohta, mille kohaselt on KarS § 263 järgi kvalifitseeritava kuriteo toimepanemiseks jätkuvalt tarvis tuvastada kolmas isik, keda tegu realselt häirib, siis on otstarbekas vaadelda kohtulahendeid kahel eelpoolnimetatud perioodil ning otsida vastust küsimusele, kas süüdistustes on kohtuotsuste järgselt suurenenud kolmanda isiku märkimine ning kuidas on kolmanda isiku häiritust lahendis kirjeldatud.

Kriminaalmenetluse seadustiku § 268 kohaselt toimub kriminaalasja kohtulik arutamine süüdistatava suhtes ainult süüdistusakti järgi. KrMS § 154 lg 3 p 2 järgi peab süüdistusaktis olema märgitud süüdistuse sisu. Süüdistuses peavad olema kajastatud kõik faktilised asjaolud, mis on isiku karistusõigusliku vastutuse eelduseks, seega peavad süüdistuses olema välja toodud isikule süüks pandava kuriteokoosseisu objektiivsele ja subjektiivsele koosseisule vastavad faktilised asjaolud.¹⁶⁴ Kriminaalmenetluse seadustik ei näe ette, et kohtuotsuse põhiosas peaks olema esitatud süüdistuse sisu, kuid selle lisamine kohtuotsuse põhiosa algusesse on siiski tavaks, sest süüdistuse sisu juhatab kohtuotsuse sisse ning teeb otsuse paremini jälgitavaks.¹⁶⁵ Juhul, kui süüdistuse sisu siiski esitatakse, siis ei pea süüdistus olema kohtotsuses ära toodud sõna-sõnalt, kuid oluline on, et kokkuvõtte ei moonutaks süüdistuse sisu.¹⁶⁶ Seega ei tohiks kohtuotsusest välja jätta karistatava teo koosseisuelemente, kuid

---

¹⁶⁴ RKKKo 3-1-1-83-10, p 19

¹⁶⁵ Kergandberg, E, Pikamäe, P (koost). Kriminaalmenetluse seadustik. kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2012, § 312 komm p 2.1.1.

¹⁶⁶ Kergandberg, E, Pikamäe, P (koost), § 312 komm 2.1.2.

aktsepteeritav on, kui otsuse ülevaatlikkuse huvides esitatakse kokkuvõtted pikkadest loeteludest.¹⁶⁷

Hindamaks kolmanda isiku häirituse märkimist ja kirjeldamist süüdistustes võrreldi Tartu maakohtu Tartu, Valga, Võru, Jõgeva, Viljandi ning Harju maakohtu Liivalaia kohtumaja otsuseid. Erinevalt varasemast võrdlusest jäeti sel korral välja Põlva kohtumaja otsused, sest II perioodil selles kohtumajas KarS § 263 osas otsuseid ei langetatud. Võrreldavateks ajavahemikeks on taaskord 01.09.2016-02.06.2017 (edaspidi I periood) ja 03.06.2017-28.02.2018 (edaspidi II periood). Teisisõnu 9 kuud enne ja 9 kuud pärast Riigikohtu praktikat ühtlustavat otsust. Valimist jäeti välja kohtuotsused, mille puhul ei olnud kohtuotsuses märgitud süüdistuse sisu ning seetõttu ei olnud ka võimalik hinnata, kas süüdistuses on märgitud kolmanda isiku häiritus või mitte. Kokku kuulus valimisse 224 isiku suhtes tehtud kohtuotsust, millest 79 otsuses oli kirjeldatud kolmanda isiku häiritus.

Tegemaks järeldusi, kuidas on kolmandat asjasse mittepuutuvat isikut kirjeldatud ning mitmes lahendis on üldse viide kolmandale isikule, on analüüsitud kohtulahendite süüdistuste osast välja otsitud viited häiritud kolmandale isikule ning kantud tabelisse.

Kahel perioodil tehtud kohtuotsuste võrdluses on võimalik järeldada, et suurenenud on häiritud kolmanda isiku mainimine süüdistustes, kuid ainult ühes kohtumajas on häiritud kolmas isik mainitud kohtuotsuses kõigil juhtudel (vt Tabel 6). Kõige suuremad on muutused Jõgeva ja Tartu kohtumajade lahendites, kus varasemalt ei märgitud kolmanda isiku häiritust mitte üheski süüdistuses. II perioodil märgiti Jõgeva kohtumaja kohtuotsuste puhul 59% juhtudest häiritud kolmanda isiku olemasolu, Tartu kohtumajas oli vastav osakaal 27%. Märgatavad muutused on ka, Valga kohtumaja ja Liivalaia kohtumaja lahendites. Valga kohtumajas märgiti I perioodi jooksul kolmanda isiku häiritust 20% vaadeldud lahenditest ning II perioodil oli vastav osakaal 86%. Harju maakohtu Liivalaia kohtumajas tehtud kohtuotsustes oli I perioodil häiritud kolmas märgitud 25% juhtudest, II perioodil kajastus häiritud kolmas 81% lahendites. Mõlemal vaadeldaval perioodil tehti Võru kohtumajas 4 otsust KarS § 263 alusel. Ka Riigikohtu otsuse eelselt oli häiritud isik märgitud 75% juhtudest. II perioodil kajastub kõigis Võru kohtumaja lahendites häiritud kolmas isik. Ka Viljandi kohtumaja lahendites on suurenenud häiritud kolmanda isiku märkimine, kuid mitte nii märgatavalt kui teiste kohtumajade lahendites.

Võttes eelduseks, et KrMS § 268 kohaselt toimub kriminaalasja kohtulik arutamine süüdistatava suhtes ainult süüdistusakti järgi ning ka kohtuotsuses esitatav teo kirjeldus põhineb süüdistusaktis oleval süüdistusel, milles on kohustuslik ära märkida kõik süüks pandava teo objektiivse ja subjektiivse koosseisu tunnused¹⁶⁸, siis olukorras, kus Riigikohus loeb kolmanda

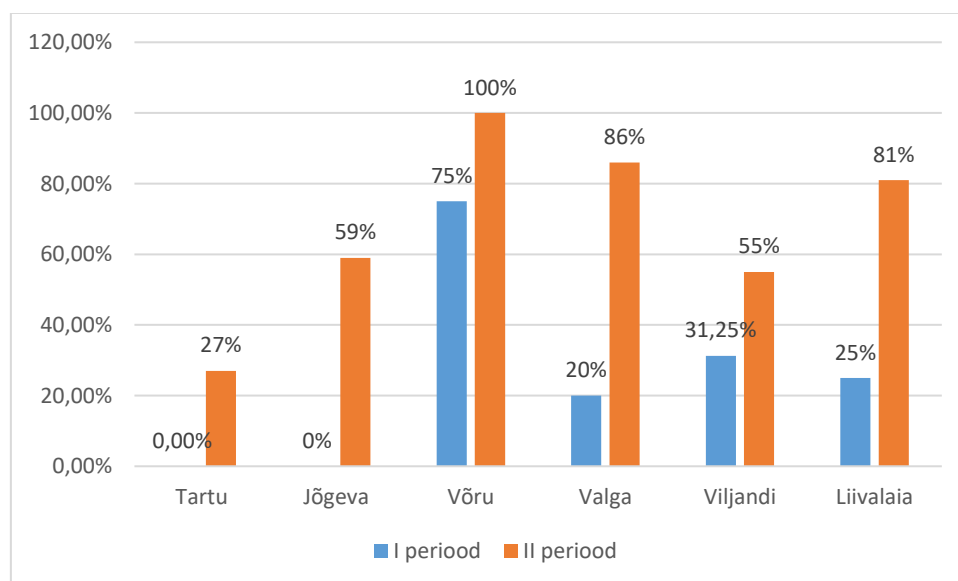
¹⁶⁷ Kergandberg, E, Pikamäe, P (koost), § 312 komm 2.1.2.

¹⁶⁸ RKKKo 3-1-1-83-10, p 19

häiritud isiku tuvastamise KarS § 263 objektiivse koosseisu elemendiks, on II perioodil esitatud süüdistustest täies mahus korrektsed ainult Võru kohtumaja otsuste aluseks olevad süüdistused. Kõigi teiste analüüsitud kohtumajade süüdistustes esineb sellise argumentatsiooni kohaselt puudujääke ning teoorias oleks kõik süüdistusaktid, kus ei ole süüdistuses piisava täpsusega ja piisavalt selgelt kirjeldatud objektiivse koosseisu ühte elementi vastuolus KrMS § 154 lg 3 p 2 esitatud nõudega. Kui kohtule esitatakse nõuetele mittevastav süüdistusakt, siis KrMS § 262 lg 1 p 2 kohaselt peab maakohus kohtulikus eelmenetluses nõuetele mittevastava süüdistusakti prokuratuurile tagastama. Puudulikud süüdistusaktid ning nende mitte tagastamine prokuratuurile võivad olla seotud asjaoluga, et nii kohus kui ka prokuratuur vajasis Riigikohtu uue lahendiga kohanemiseks aega.

Kahe perioodi võrdluses võib seega järeldada, et kolmanda asjasse mittepuutuva isiku märkimine süüdistuses on tõusnud ning sellest tulenevalt leiab kinnitust ka sissejuhatuses püstitatud hüpotees, kuid arvestades Riigikohtu hinnangut KarS § 263 objektiivse koosseisu elementidele peaksid kõik pärast Riigikohtu lahendit 3-1-1-15-17 tehtud kohtuotsused sisaldama süüdistuses viidet häiritud kolmandale isikule, mitte pelgalt viidet KorS § 55 rikkumisele ning avalikule kohale.

Tabel 6. Häiritud 3. isiku märkimine Tartu ja Harju maakohtu lahendites

Allikas: Tabel on autori koostatud RT kohtulahendite andmebaasi andmete alusel

Riigikohus on oma praktikat ühtlustavas otsuses ka täpsustanud, et kolmanda isiku häirituse tuvastamiseks ei ole tarvis igakordselt seda isikut nimeliselt tuvastada, vaid piisab tõsikindlast faktist, et see isik oli häiritud.¹⁶⁹ Seega peaks viide isiku häiritusele kajastuma ka süüdistuses,

¹⁶⁹ RKKKo 3-1-1-15-17, p 26

kuna KrMS § 268 kohaselt toimub kriminaalasja kohtulik arutamine süüdistatava suhtes ainult süüdistusakti järgi.

Järgnevalt vaatleb autor varasemalt analüüsitud lahendite põhjal, kuidas on kohtuotsustes kirjeldatud kolmandat häiritud isikut. I perioodil analüüsitud 109-s lahendis oli vaid 19 juhul märgitud häiritud 3. isik. Nendest lahenditest 9 korral oli häiritud füüsiline isik välja toodud nimeliselt. Kuuel korral oli süüdistuses välja toodud, et süüdistatav häiris oma tegevusega teiste isikute õigusrahu ja turvatunnet, kolmel korral oli märgitud, et sündmus toimus kõrvaliste isikute nähes. See, et sündmus toimus kõrvaliste isikute nähes ei anna veel alust neid lugeda häiritud asjassepuutuvateks isikuteks, sest ei ole tuvastatud, et süüdistatava tegevus neid isikuid ka realselt häiris. Nimelt nõuab Riigikohus, et oleks tuvastatud, millega konkreetselt avalikku korda rikuti.¹⁷⁰ Ühe otsuse puhul oli ka märgitud, et süüdistatav häiris kannatanute rahu ja turvatunnet. Sellest võib järeldada, et lisaks kannatanutele ei ole siiski tuvastatud asjasse mittepuutuvat isikut, keda avalikku korda rikkudes häiriti. Seega kokkuvõttes oli nõuetele vastavalt tuvastatud 3. isiku häiritus vaid 15 juhul 109-st.

II perioodil oli 3. isiku häiritus märgitud kokku 60-s süüdistuses analüüsitud 91-st. Analüüsitud lahenditest 32 puhul oli häiritud kolmas isik nimeliselt tuvastatud või oli talle viidatud kui sündmuse tunnistajale, millest võib samuti järeldada, et isik on tuvastatud. 26 juhul oli märgitud, et süüdistatav häiris oma tegevusega asjasse mittepuutuvaid isikuid, mis on samuti Riigikohtu praktika kohaselt korrektne, sest häiritud isikuid ei ole tarvis nimeliselt tuvastada. Kahes Harju maakohtu Liivalaia kohtumaja kohtulahendis oli märgitud, et sündmus toimus teiste isikute juuresolekul. Autori hinnangul ei anna märkimine, et sündmus toimus teiste isikute juuresolekul veel alust järeldamiseks, et asjasse mittepuutuvaid teisi isikuid ka häiriti. Kuna inimeste häirituse tasemed ning elukogemus on erinevad, siis võib tulla ette olukordi, kus avalik kaklus ei ületa mõne pealtnägija jaoks häirivuse taset ning ta otsustab sündmust ignoreerida. Seetõttu ei piisa Riigikohtu viimase praktika kohaselt isiku süüdi tunnistamiseks üksnes nentimisest, et korrarikkumine toimus teiste isikute juuresolekul.

Võrreldes I perioodiga on II perioodil häiritud asjasse mittepuutuv isik süüdistustes paremini määratletud, kuid Riigikohtu KarS § 263 tõlgenduse järgi peaksid kõik nimetatud paragrahvi järgi kvalifitseeritavad teod sisaldama süüdistuses viidet häiritud isiku olemasolule. Kahe perioodi võrdluses on siiski suurenenud häiritud kolmanda isiku kirjeldamine KarS § 263 koosseisu täitval viisil ehk on selgelt välja toodud, kuidas süüdistatava tegevus avalikku korda häiris.

---

¹⁷⁰ RKKKo 3-1-1-78-05, p 7.3

Kokkuvõte

Käesoleva töö eesmärgiks oli analüüsida KarS §-s 263 sätestatud avaliku korra raske rikkumise koosseisu elemente korrakaitseaduse jõustumise järgselt. Kriminaalpoliitika analüüside kohaselt muutus seadusemuudatuse järgselt kuritegude menetlemine ja registreerimine maakondade lõikes ning see tõi kaasa avaliku korra rikkumise juhtumite registreerimise hüppelise tõusu.

Korrakaitseaduse jõustumise eelselt kehtinud karistusseadustiku redaktsioonis sätestatud avaliku korra raske rikkumise normi objektiivsesse koosseisu kuulus Riigikohtu tõlgenduse kohaselt asjasse mittepuutuva füüsilise isiku tuvastamine, keda rikkumine häiris. Korrakaitseaduse jõustumise järgselt muutus KarS § 263 koosseis blanketseks ning koosseisu sisustati KorS §-s 55 sätestatud avalikus kohas käitumise üldnõuetega. Puudus ühtne arusaam, kas jätkuvalt on tarvis tuvastada asjasse mittepuutuv füüsilise isik, keda õigusrikkumine häiris.

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 02. juuni 2017 otsusega nr 3-1-1-15-17 soovis Riigikohus praktikat ühtlustada ning kinnitas, et jätkuvalt on avaliku korra rikkumise koosseisu puhul obligatoorselt tarvis tuvastada asjasse mittepuutuva kolmanda isiku tuvastamine, keda õigusrikkumine häiris.

Sellest tulenevalt püstitati töös kolm järgnevat hüpoteesi:

Korrakaitseaduse vastuvõtmise järgselt kehtiva KarS § 263 koosseisuelemendid ei ole üheselt tõlgendatavad ning koosseis vajab täpsustamist;

Riigikohtu praktikat ühtlustava lahendi järgselt on vähenenud KarS § 263 alusel tehtud lahendite arv ning senisest enam on lahendites kirjeldatud asjasse mittepuutuvat häiritud isikut;

Riigikohtu praktikat ühtlustava lahendi järgselt on tõusnud keskmine KarS § 263 eest mõistetud karistuse määr.

Esimene hüpotees leidis kinnitust, kuna Riigikohtu praktikat ühtlustava kohtuotsuse järgselt tekitab avaliku korra raske rikkumise objektiivne koosseis endiselt küsitavusi. Autori hinnangul seisneb probleem küsimuses, kas KorS §-s 55 sätestatud avalikus kohas käitumise üldnõuete rikkumine on oma olemuses piisavalt avalikku korda rikkuv, et tegu oleks võimalik kvalifitseerida avaliku korra raske rikkumisena. Nimelt ei ole korrakaitseadus välja töötatud sisustamaks karistusseadustiku eriosa normide koosseisu. Teine kitsaskoht seisneb nõudes tuvastada asjasse mittepuutuv häiritud kolmas isik. Autori hinnangul ei tulene see nõue KorS §-s 55 sätestatud avalikus kohas käitumise üldnõuetest ning sellise nõude jaoks ei leida alust ka KarS §-is 263.

Seega vajab KarS § 263 koosseis täiendamist ning häälestamist, sest KorS §-s 55 nimetatud koosseisutunnuste täitmisel ei pruugi tegu olla siiski avalikku korda piisaval määral kahjustav ning seetõttu ei piisa avaliku korra raske rikkumise koosseisu sisustamiseks KarS § 263 sätestatud kvalifitseerivate tunnuste täitmise kõrval üksnes KorS § 55 rikkumisest, vaid KarS § 263 koosseis vajab täiendavat koosseisuelementi, hindamaks, kas tegu on avalikku korda rikkuv või mitte.

Sellest tulenevalt võib järeldada, et avaliku korra raske rikkumise koosseis vajab muutmist. Üheks võimalikuks viisiks on võtta eeskuju Ühendkuningriigi lahendusest, mille kohaselt piisab tõenäosusest, et kolmas isik oleks tundnud ennast tegu pealt nähes ohustatuna ning ei ole nõutav, et reaalselt keegi sündmust pealt nägi. Sellisel juhul võtaks koosseis arvesse teo iseloomu ning teo õigusvastasus ja ebaõigsus ei oleks seotud juhusliku isikuga ning tema individuaalse häiritusega. Teiseks võimaluseks on luua konstruktsioon, mis ei nõua obligatoorselt häiritud kolmanda isiku tuvastamist, vaid võimaldab lisaks häiritud kolmandale isikule arvesse võtta alternatiivseid tunnuseid, mille täitmisel loetakse tegu avaliku korra raskeks rikkumiseks. Üheks selliseks tunnuseks võiks olla näiteks teo mitteadekvaatsus situatsioonile, sest selline tunnus võimaldaks võtta vastutusele isikuid, kes ründavad teisi avalikus kohas ilma objektiivse põhjuseta.

Teisalt tuleks hinnata, kas meie õiguskorras on üldse avaliku korra raske rikkumise koosseis vajalik. Algupäraselt pärineb koosseis nõukogude korrast, kus kaitstavaks õigushüveks oli ühiskondlik kord. Ka näiteks Soome ja Saksamaa õiguskorras puudub nii laialdaselt tõlgendatav õigusnorm ning avaliku korra vastased õigusrikkumised on loetletud pigem konkreetsemate tegudena. Seega võiks teise alternatiivina kaaluda KarS § 263 tühistamist ning koosseisutunnuste ümberpaigutamist teiste eriosa koosseisude juurde. Ka varasemalt on KarS § 263 kvalifitseerivaid tunnuseid teiste koosseisude alla paigutatud, kui vastuhakk sai hõlmatud KarS §-s 274. Üks võimalik lahendus oleks paigutada KarS § 263 koosseisuelemendid KarS 2. jaos 2. jaotises sätestatud vägivallategude juurde kvalifikatsioonidena. Nii oleks avalikus kohas toime pandav kehaline väärkohtlemine paigutatav KarS § 121 koosseisu juurde kvalifikatsioonina ning ka avalikku korda häiriv ähvardamine ehk näilikud pommiähvardused võiksid leida koha KarS § 120 koosseisu juures kvalifikatsioonina.

Hüpoteesidele number 2 ja 3 otsiti kinnitust Tartu maakohtu ja Harju maakohtu kohtulahendite põhjal, mis olid tehtud 9 kuud enne ja 9 kuud pärast Riigikohtu praktikat ühtlustavat lahendit. Kinnitust leidis ka teine hüpotees, mille kohaselt on Riigikohtu lahendi 3-1-1-15-17 järgselt vähenenud § 263 süüdistuses tehtud kohtuotsuste arv. Kinnitust KarS § 263 järgi kvalifitseeritavate kuritegude vähenemisele annab ka Politsei- ja Piirivalveameti infosüsteemis

POLIS registreeritud juhtumite võrdlus, mille kohaselt on vähenenud kõigi Tartu ja Harju maakohu teeninduspiirkonnas olevate maakondade võrdluses KarS § 263 järgi registreeritud juhtumite arv. Kinnitust leidis ka hüpoteesi teine pool, mille kohaselt on tõusnud kolmanda asjasse mittepuutuva isiku häirituse kirjeldamine süüdistustes. Eeldusel, et kolmanda isiku häiritus on KarS § 263 obligatoorne koosseisutunnus, siis peaks kolmanda isiku häiritus väljenduma kõigis Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsuse 3-1-1-15-17 järgsetes kohtulahendites, kuid paraku on see nii vaid Võru kohtumaja lahendites. Sellist puudujääki võib selgitada asjaoluga, et nii kohtud kui ka prokuratuur vajasid Riigikohtu uue lahendiga kohanemiseks aega ning koheselt ei märgitud kolmandat häiritud isikut süüdistustes. Teine seletus on, et kriminaalasja menetlev maakohus kohus on jätnud tegemata KrMS § 262 p 2 kirjeldatud määruse ning ei ole nõutele vastavat süüdistusakti prokuratuurile tagastanud.

Ainsana ei leidnud kinnitust käesoleva töö kolmas hüpotees, mille kohaselt eeldati, et Riigikohtu kohtupraktikat ühtlustava lahendi järgselt suurenesid KarS § 263 alusel määratud karistused. Hoopis vastupidiselt võib kohtupraktika analüüsist järeldada, et I ja II perioodi võrdluses on mõistetud karistused muutunud keskmiselt 2 kuu ja 20 päeva võrra lühemaks. Karistusest tingimisi vabastamise korral mõistetud katseaja koha ei saa aga üldistatud järeldust teha, sest keskmiselt muutus katseaeg 6 päeva võrra lühemaks, kuid võrreldud kohtumajade lõikes varieerusid katseaja pikkused liiga palju. Seega ei leidnud kinnitust töö sissejuhatuses püstitatud 3. hüpotees.

Aggravated Breach of Public Order: Influence of the Law Enforcement Act

Summary

The purpose of this Master's thesis to analyze the necessary elements of the criminal offence of aggravated breach of public order after the Law Enforcement Act (LEA) came into force on the 1st of July in 2014. At the same time a revised redaction of the Penal Code came into force, which replaced the previous wording of aggravated breach of public order in § 263 "breach of peace or public order" was replaced with "violation of the general requirements for behavior in public places". The general requirements for behavior in public places can be found from the § 55 of the LEA. According to § 55 of the LEA it is prohibited to behave in a manner which disturbs or endangers another person in a public place. Before the enactment of the LEA the definition of public order and the violation of public order were not sufficiently described on a nationwide scale.

The Ministry of Justice statistical review about the crime in Estonia in 2015 shows, that the application of § 263 has not been uniform in different counties in Estonia. There were 432 acts of aggravated breaches of public order registered in Estonia in 2015, which was more than double the amount of acts registered the year before. 179 of the acts were registered in Tartu County and 56 of the acts were registered in Harju County. The year before the respective numbers were 45 acts in Tartu County and 49 acts Harju County. Since Harju County is the biggest in Estonia we would assume, that that the highest number of crimes against public order are committed there. The plausible explanation to the rise in the number of aggravated breaches of public order in Tartu County is that the interpretation necessary elements of Penal Code § 263 is not uniform in different Estonian counties.

In 2016, the amount of registered acts of aggravated breach of public order rose to 1147, which is nearly three times higher than the year before. The Ministry of Justice statistical review of 2016 shows that the amount of aggravated breaches of public order crimes in Harju County was eight times higher than the year before, this could indicate that the crimes in Tartu and Harju County were registered and tried according to the same procedural rules.

Before the entry into force of the LEA the supreme Court of Estonia stated, that in order to consider the act to be an aggravated breach of public order according to Penal Code § 263 it was necessary to identify an irrelevant bystander whose peace and public safety was disturbed.

According to the new wording of Penal Code that came into force simultaneously with the LEA a violation of the general requirements for behavior in public places was required to constitute

a crime. The general requirements for behavior in public places in the LEA § 55 do not require *expressis verbis* the identification of a disturbed irrelevant bystander. After the enactment of LEA the objective elements of the crime of aggravated breach of public order according to Penal Code § 263 were considered fulfilled when the act took place in a public place, the breach of LEA § 55 and Penal Code § 263 qualifying requirements were identified. This was mostly the case in Tartu County, which might explain the increase in the acts registered in 2015.

Despite the fact that Tartu County Court rulings in crimes tried according the Penal Code § 263 based on the assumption that the identification of a disturbed bystander is not required, it was still uncertain if the objective elements necessary to constitute the offence as the aggravated breach of public order remained unchanged after the entry into force of LEA. On the 2nd of June in 2017 the Supreme Court of Estonia gave a long awaited ruling stating, that it was still obligatory to identify a disturbed third person as part of objective element of criminal offence. The fact that two out of six justices of the Supreme Court remained on a dissenting opinion about the ruling shows, that there are still uncertainties in the interpretation of the crime of aggravated breach of public order under Penal Code § 263. This brings us to the purpose of this Master's thesis, which is to analyze if and to what extent have the necessary elements of the criminal offence of aggravated breach of public order changed after the entry into force of LEA.

The following three hypotheses were posed:

- 1) The necessary elements of the criminal offence of Penal Code § 263 are not interpreted uniformly and the crime of aggravated breach of public order needs a revision.
- 2) After the Supreme Court ruling in June 2017 stating the necessity of identification of disturbed third person, the number County Court rulings about aggravated breach of public order has decreased and the rulings include increased number references to the disturbed third person.
- 3) After the Supreme Court ruling in June 2017 the average punishment has increased.

In order to support the hypotheses combined research methodology of comparative and empirical analysis were used. In order to come to conclusion about the necessary elements of the criminal offence the different redactions of Penal Code were analyzed since the entry into force of the Penal Code together with the relevant interpretations and Supreme Court rulings of the Penal Code § 263. In order to find similarities of differences in the public order crimes the relevant provisions of different European countries were examined. The comparative analysis involved the legal order of Finland and Germany, whose legislation was used as an example when developing the Law Enforcement Act of Estonia. Latvia and Lithuania were included in

the comparative analysis due to the common Soviet Union history. The United Kingdom was included to the analysis because of their Public Order Act of 1986 which includes the statutory offence of affray.

The first hypothesis was proven correct. The aim of the aggravated breach of public order is to protect public order. Before the entry into force of the LEA the Supreme Court interpreted that the existence of a disturbed irrelevant outsider to be identified in order to qualify an act as aggravated breach of public order according to Penal Code § 263. This requirement was based on the fact that before introduction of LEA the breach of peace or public order was punishable according to Penal Code § 263. Since public order was defined very widely in law and by Supreme Court interpretations, a concrete indication was needed to show that the act breached public order. Thus a construction of disturbing the peace of irrelevant third person was formed in order to distinguish between the crimes of aggravated breach of public order (§ 263) and physical abuse (§ 121).

After the entry into force of LEA the scope of Penal Code 263 was not as wide as before, because only violation of the general requirements for behavior in public places was considered as a breach of public order. Law Enforcement Act § 55 states, that it is prohibited to behave in a public place in a manner which disturbs or endangers another person. This is a general clause is followed by more detailed descriptions of actions prohibited in the public place. The most relevant, taking into account the essence of Penal Code 263, are provisions 1 and 2 of LEA § 55, according to which it is forbidden to: hit or shove another person, fight, throw things at another person or an animal or item by endangering them, or behave violently in another manner; insult, intimidate or threaten another person by words, gestures or otherwise.

These provisions do not refer to the fact that there has to be an identified third irrelevant disturbed person to conclude that hitting another person in public place violates § 55 of LEA. Nevertheless, this is what the Supreme Concluded in the ruling no 3-1-1-15-17.

Besides fulfilling the criteria stated in LEA § 55 an act is considered an aggravated breach of public order, if the alternative qualifying requirements of Penal Code § 263 are met. According to the latest ruling of the Supreme Court the fulfillment of the alternative qualifying requirements of Penal Code § 263 is not considered sufficient to conclude that the violent act in public place is an aggravated breach of public order. According to Supreme Court, the disturbance of a third irrelevant person qualifies the act as an aggravated breach of public order. The author of the thesis finds that the Law Enforcement Act was not composed bearing in mind the crime of aggravated breach of public order in Penal Code. That is why we still need to

identify the third disturbed person, although there is no basis in written law for that requirement. That is why the author is in the opinion that contrary to the Supreme Court's ruling it is not obligatory to identify the third disturbed person to conclude that the act is punishable according to Penal Code § 263. According to the assumption that alternative qualifying requirements of Penal Code § 263 together with the forbidden behaviors in Law Enforcement Act § 55 are not sufficient to conclude, that the act can be punished as an aggravated breach of public order the first hypothesis is proven correct, because the Penal Code § 263 clearly needs revision.

The following ideas are proposed to change the Penal Code § 263. Firstly, the statutory offence of affray in the Public Order Act of 1986 in UK does not require the disturbed this person to actually be at the scene of the crime. According to the statutory offence of affray a person is found guilty if he uses or threatens unlawful violence towards another and his conduct is such as would cause a person of reasonable firmness present at the scene to fear for his personal safety. If the legislator introduced the construction of a hypothetical bystander to our legislation, it would end the discussion about third disturbed person who has to be present at the scene. In the opinion of the author, the most problematic cases now are the ones, where the victim suffers physical violence in the public place without an objective cause by a total stranger and there are no witnesses who could be identified as the third disturbed person. By introduction of the construction of the hypothetical bystander, we could avoid acquittal of the accused in the previously described cases. Secondly, there could be alternatives to the requirement to identify the third disturbed person. For example an act could be considered an aggravated breach of public order if the accused fulfilled the alternative qualifying requirements of Penal Code § 263 and LEA § 55 and his behavior was not triggered by the victims behavior.

Alternatively, we should assess if we need the crime of aggravated breach of public order in our legal system. The crime originates from the Soviet order and for example, the Penal Codes of Finland and Germany do not contain crimes with such a wide scope of application and the chapters including crimes against public order include more crimes with more specified necessary elements. Hence, the author proposes as a possible solution abolishing the crime of aggravated breach of public order and including the alternative qualifying requirements in other sections of the special part of the Penal Code.

In order to prove the second and third hypotheses an empirical research was conducted comparing the rulings of Harju and Tartu County Court 9 months before and 9 months after the Supreme Court's ruling no 3-1-1-15-17. The second hypothesis was proven correct. The amount of rulings made by the examined County Courts decreased after the latest Supreme Court ruling. This tendency is also proven by examination of registered acts of aggravated

breaches in Tartu and Harju County. The second part of the second hypothesis was also proven correct, since the references to the disturbed third person increased in all of the rulings given after the latest ruling of the Supreme Court. Assuming that according to the Supreme Court ruling it is obligatory to identify the third disturbed person, all of the rulings given post Supreme Court's latest ruling should include the reference to the third disturbed person besides referring to LEA § 55. However, this is not the case. The only court that fulfills this criterion is the Tartu County Court Courthouse of Võru. The lack of references to the third disturbed persons could be explained by the fact that the courts and prosecutor's office needed time to adjust to the Supreme Court ruling.

Contrary to the first and second hypotheses, the third hypothesis was not proven correct. Contrary to the hypothesis, the average punishment for the aggravated breach of public order was 2 months and 20 days lower than the punishment before the ruling of the Supreme Court. Besides the prison sentence, a period of probation sentenced was compared during the compared periods. The average difference in the sentences period of probation was 6 days, but since, the periods varied in different courthouses too much, it is not possible to make a valid conclusion.

Liis Tapasia

Kasutatud materjalid

Kirjandus:

1. Jeffery, A. Modernising Public Order Offences.- The Police Journal. 1986. 59(1)
2. Kergandberg, E, Pikamäe, P (koost). Kriminaalmenetluse seadustik. kommenteeritud
3. Laaring, M. Avaliku korra mõiste põhiseaduses – Juridica 2012/IV, lk 247-261
4. Laaring, Mait, et al. Korrakaitse seadus: kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Sisekaitseakadeemia 2017
5. Lõhmus, U. Põhiseaduslik õigusselguse põhimõte. – Õiguskeel 4/2015
6. Newman C. Public Order Act 1986, s. 3: The Hypothetical Bystander and Disputes between Two Individuals.- Journal of Criminal Law. 2010. 74
7. Parrest, N. Õigusselgusest õiguskantsleri töös. – Õiguskeel 2008/1
8. Rebane, I. (koost.) Eesti NSV Kriminaalkodeks. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Eesti Raamat 1980
9. Reed, A. Affray and Legislative Intent: Cautionary Tales. - The Journal of Criminal Law, 2003. 67(4)
10. Sootak, J. Karistusõigus. Üldosa. Tallinn: Juura 2010
11. Sootak, J., Pikamäe, P. (koost.) Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. 2., täiendatud ja ümbertöötatud väljaanne. Tallinn: Juura 2004
12. Sootak, J., Pikamäe, P. (koost.) Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. 3., täiendatud ja ümbertöötatud väljaanne. Tallinn: Juura 2009
13. Sootak, J., Pikamäe, P. (koost.) Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. 4., täiendatud ja ümbertöötatud väljaanne. Tallinn: Juura 2015
väljaanne. Tallinn: Juura 2012.

Kohtupraktika:

1. RKKKo III-1/1-42/95
2. RKKKo 3-1-1-32-96
3. RKKKo 3-1-1-59-98
4. RKKKo 3-1-1-113-98
5. RKKKo 3-1-1-17-99
6. RKKKo 3-1-1-28-02
7. RKKKo 3-1-1-74-02
8. RKKKo 3-1-1-102-03

9. RKKKo 3-1-1-78-05
10. RKKKo 3-1-1-7-07
11. RKKKo 3-1-1-15-07
12. RKKKo 3-1-1-24-07
13. RKKKo 3-1-1-82-07
14. RKKKo 3-1-1-29-10
15. RKKKo 3-1-1-60-10
16. RKKKo 3-1-1-90-14
17. RKKKo 3-1-1-15-17
18. Harju MK Liivalaia kohtumaja otsus nr 1-14-5670
19. Harju MK Liivalaia kohtumaja otsus nr 1-09-4335

Siseriiklikud õigusaktid:

1. Eesti Vabariigi põhiseadus.- RT 1992, 26, 349...RT I, 15.05.2015, 2
2. Haldusõigusrikkumiste seadustik.- RT 1992, 29, 396... RT I 2002, 56, 350
3. Karistusseadustik. – RT I 2001, 61, 364 ... RT I 2002, 86, 504.
4. Karistusseadustik. – RT I 2001, 61, 364 ... RT I 2008, 28, 181.
5. Karistusseadustik.- RT I 2001, 61, 364...RT I, 30.12.2017, 29
6. Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus. - RT I 1993, 37, 558...RT I, 22.11.2013, 3
7. Korrakaitse seadus. - RT I, 22.03.2011, 4...RT I, 02.12.2016, 6
8. Kriminaalkodeks.- RT 1992, 20, 288...RT I 2002, 56, 350
9. Politsei ja piirivalve seadus. - RT I 2009, 26, 159... RT I, 15.03.2014, 31

Välismaised õigusaktid

1. Act on Regulatory Offences. 19.02.1987 Bundesgesetzblatt I lk 602... 13.05.2015
Bundesgesetzblatt I lk 706. – Arvutivõrgus: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_owig/englisch_owig.html (25.03.2018)
2. Criminal Code. 13.11.1998, Bundesgesetzblatt I lk 3322...10.10.2013,
Bundesgesetzblatt I lk 3799.- Arvutivõrgus: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p1177 (25.03.2018)
3. Latvian Administrative Violations Code. "Ziņotājs", 51, 20.12.1984.- Arvutivõrgus:
<https://likumi.lv/ta/en/id/89648-latvian-administrative-violations-code>
4. Public Order Act 1986. 1986 c. 64. – Arvutivõrgus:
<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/64/contents> (26.03.2018)

5. Public Order Act 612/2003.- Arvutivõrgus:
https://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/2003/en20030612_20100774.pdf
 (28.03.2018)
6. Republic of Lithuania Criminal Code. Valstybės žinios, Oct 25, 2000, No. 89-2741.-
 Arvutivõrgus:
https://www.unodc.org/res/cld/document/ltu/criminal_code_of_lithuania_html/Lithuania_Criminal_Code_2000_as_amd_2010.pdf (23.03.2017)
7. The Criminal Code of Finland 39/1889. – Arvutivõrgus:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1889/en18890039.pdf>
8. The Criminal Law. "Zinotājs", 15, 04.08.1998.- Arvutivõrgus:
<https://likumi.lv/ta/en/id/88966-the-criminal-law> (25.03.2018)

Elektroonilised allikad:

1. Karistusseadustik 119SE seletuskiri, - Arvutivõrgus:
<https://www.riigikogu.ee/download/5dc2a0c4-864b-31e6-bbb1-b888d0f999d0>
 (02.03.2018)
2. Karistusseadustiku ja selle muutmise seaduste muutmise seadus 931 SE seletuskiri.- Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/download/0e781a85-3a23-39d3-83d4-a95092c51db7> (15.03.2018)
3. Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus 554 SE. – Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/download/e18ca936-ae89-4dcd-babe-f462e071a7f3/old> (23.03.2018)
4. Korrakaitse seadus 49 SE seletuskiri. – Arvutivõrgus:
<https://www.riigikogu.ee/download/a67e1f77-6a73-26c5-5648-71b05c92d979>
 (20.03.2018)
5. Korrakaitse seaduse muutmise ja rakendamise seadus SE 424 seletuskiri, p6.-
 Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/download/5ae470f8-8126-46f1-9102-2144cc1b70ef/old> (23.03.2018)
6. Kuritegevus Eestis 2014. Kriminaalpoliitika uuringud 20. Tallinn: Justiitsministeerium 2015. – Arvutivõrgus:
http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumentid/kuritegevuse_at_2015_0.pdf (25.03.2018)
7. Kuritegevus Eestis 2015. Kriminaalpoliitika uuringud 22. Tallinn: Justiitsministeerium 2016. – Arvutivõrgus:

- http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/kuritegevus_eestis_2015.pdf (25.03.2018)
8. Kuritegevus Eestis 2016. Kriminaalpoliitika uuringud 23. Tallinn: Justiitsministeerium 2017.- Arvutivõrgus:
http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/kuritegevus_eestis_est_web_0.pdf (23.03.2018)
9. Kuritegevus Eestis 2017. Kriminaalpoliitika uuringud 26. Tallinn: Justiitsministeerium 2017, lk 148.-
http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/kuritegevuseestis_2017_veebi01.pdf (23.03.2018)
10. Niin, M. KAART: Prokurör selgitab, miks kahanes Tartumaal kehaliste väärkohtlemiste arv aastaga 44 protsenti. – Delfi 16.04.2016. Arvutivõrgus:
<http://www.delfi.ee/news/paevauudised/krimi/kaart-prokuror-selgitab-miks-kahanestartumaal-kehaliste-vaarkohtlemiste-arv-aastaga-44-protsenti?id=74134109> (23.03.2018)
11. Politseiseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seadus SE 222 seletuskiri.- Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/download/61812d40-9c94-4b21-90c7-36a4a7692a5a> (15.03.2018)
12. Karistusseadustiku eelnõu (119 SE) teise lugemise stenogramm 03.05.2000, M. Rask sõnavõtt. Arvutivõrgus: stenogrammid.riigikogu.ee/et/200005031300#PKP-2000006617 (15.04.2018)

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Liis Tapasia (sünnikuupäev: 26.01.1992),

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Avaliku korra raske rikkumine: koosseis pärast korrakaitse seaduse jõustumist“ mille juhendaja on prof Jaan Ginter,
  - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 23.04.2018